

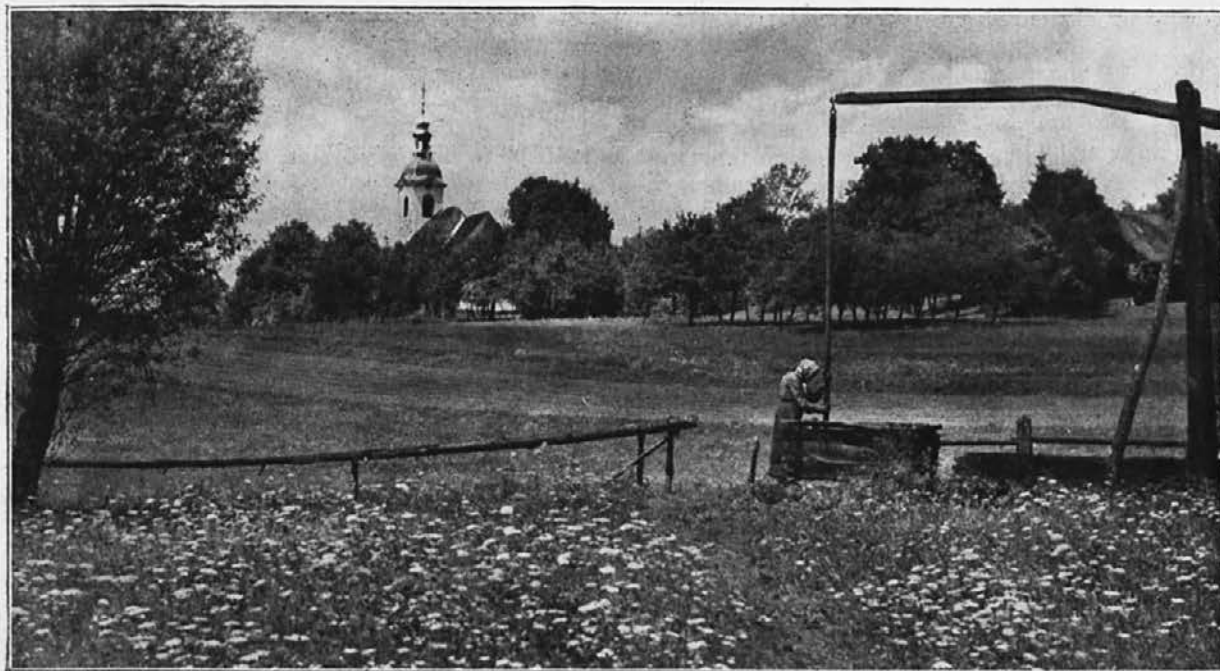
POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

MILADIKA

DRUŽINSKI LIST S PODOBAMI

19 LETO 32

XIII

VII JULIJ PESMI: Balada o mornarju (Jiři Wolker - Tine Debeljak) / V noči (Ksaver Meško) / Vzdih (Gabrovšek Emil) / Polnočna pota (Janko Samec) — LEPOSLOVNI SPISI: Veliki Tomaž (France Bevk) / Berač s pinčem; Mati z otrokoma (Smolej Viktor) / Ko so hrasti šumeli (S. R. Minčlov - Vdovič) — POLJUDNI SPISI: V prepadih (Pavel Kunaver) / Zdrav — kolikor hočeš! (Bogdan Kazak) / Mesojede; rastlinojede (dr. Janez Plečnik) — PISANO POLJE: Kako Lenka Prešernova svojega brata pesnika popisuje (Tomo Zupan) / Nove knjige / Slikar Olaf Globočnik (K. Dobida) DRUŽINA: Naloge vzgoje (Krista Hafner) / O poletnem oddihu gospodinje (š. H.) / Kdor ima vrt / Kuharica (M. R.) — ZA KRATEK ČAS: Osat (Miha Gorjanc) / Smešnice / Uganke — SLIKE: Olaf Globočnik: Kosec; Sejavec; Ples; Studija; Rihard Jakopič; Lotos; Madona; Dekle / Fotografije (Fr. Krašovec): Ob vodnjaku / Olaf Globočnik / Ledena jama na Veliki gori; Druga ledena jama; V prvi ledeni jami; V drugi ledeni jami na Veliki gori; Jamarji na Veliki gori nad Ribnico (fot. I. Tavčar)

MLADIKA izhaja v Celju prvega dne vsakega meseca. **Naročnina** za Mladiko je letno Din 84.—, s krojno prilogo vred Din 100.—.

Da uprava ustreže najširšim slojem, sprejema naročnino tudi polletno (Din 42.—) in četrtletno (Din 21.—).

V inozemstvu stane Din 100.—, s krojno prilogo Din 116.—; v Ameriki dol. 2.—, s krojno prilogo dol. 2:40.

Čekovni račun imamo za Jugoslavijo v Ljubljani št. 11.412 Družba sv. Mohorja, Celje, za Italijo v Trstu št. 11/1675, za Avstrijo na Dunaju D 160.150.

Naročnino in reklamacije je pošiljati na naslov: **Uprava Mladike v Celju**. — Reklamirati se more vsakokrat le zadnja številka.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: **F. S. Finžgar**, tehnični urednik publikacij Družbe sv. Mohorja, Ljubljana, Pleteršnikova 50, ali: **Mladika**, Ljubljana, poštni predal 557; telefon 5095.

Ugankarsko gradivo sprejema višji šolski nadzornik **Josip Novak** v Št. Vidu nad Ljubljano. Na isti naslov je pošiljati tudi rešitve ugank.

Naša tretja barvna priloga. Z aprilsko številko so prejeli naši naročniki kot barvno prilogo uspelo pisano reprodukcijo cvetličnega tihožitja »Rdeči cvet«. Kot nekako dopolnilo in dvojniki te lepe slike **Anice Zupanec-Sodnikove** naj velja današnja pisana priloga »Poljsko cvetje«. Tvorca tega dela, slikarja **Miho Maleša**, bravci Mladike dobro poznajo. Izvršil je ta mladi grafik pred leti za naš list dolgo vrsto lesorezov, portretov znamenitih slovenskih mož. Tudi sicer je bilo v Mladiki že več njegovih slik in risb objavljenih, v letošnji februarški številki pa je izšla vrsta njegovih reprodukcij in članek z življenjepisnimi podatki. — Naša podoba je reprodukcija po monotipiji. Tako imenujemo neko vrsto grafičnih del, ki nastane tako, da umetnik naslika predmet na kovinsko ploščo s posebnimi barvami (običajno s takozvanimi »tempera« barvami) in nato s te plošče odtisne sliko na papir. Ta način, ki je zadnji čas postal prav priljubljen, omogoča prav izredne barvne učinke, ker se dá z njim doseči izredno živost in blesk barv. Je pa seveda to delo prav težavno in zahteva mnogo znanja in še več okusa. Pri nas ga poleg Maleša posebno rad uporablja **Božidar Jakac**. — Naša podoba kaže šopek poljskih cvetic, kakor jih ob tem času natrgaš na vsakem travniku. Pisano cvetje stoji v trebušati stari majoliki, ki se prav lepo poda k temu skromnemu pa vendar tako prijaznemu domačemu šopku. Na načinu obdelave je dobro viden Malešev slog, prav tako pa tudi njegov tenki posluš za barvno skladnost. — Prepričani smo, da bo tudi to cvetlično tihožitje našlo med našimi naročniki mnogo prijateljev in prijateljic, ki bodo z veseljem okrasili z njim stene svojih domov.

V O C E N O S M O P R E J E L I T E L E K N J I G E

Kitajčeva papiga. Earl Derr Biggers. Ljudska knjižnica Jugoslov. knjigarnarje. Ljubljana, 1952.

Luči ob cesti. Črtice. Ludovik Mrzel. Iz »Zbirke domačih pisateljev«. Jugoslovanska knjigarna. Ljubljana, 1952.

Kulturni problem slovenstva. Spisal Josip Vidmar. Slovenske poti III. Tiskovna zadruga v Ljubljani.

Naročniki! Prosimo vas, pokažite Mladiko tudi prijateljskim družinam. Če sodite, da bi katere naročile Mladiko, blagovolite sporočiti naslove na dopisnici: **Upravi Mladike, Celje**. — Od prejšnjih letnikov Mladike se še dobijo letniki 1924, 1925 in 1926 broširani po 90 Din, vezani po 150 Din, letniki 1927, 1928, 1929, 1930 in 1931 broširani po 110 Din, vezani po 150 Din; z odpravnino stane letnik 10 Din več. Vezava Mladike stane z izvirnimi platnicami v platnu 40 Din, napol v platnu 30 Din; lahko pa se naročajo izvirne platnice tudi same ter stanejo v platnu 30 Din, napol v platnu 20 Din.

Tiska Mohorjeva tiskarna, r. z. o. z., v Celju (Fran Milavec, Celje). — Izdaja Družba sv. Mohorja v Celju (Jožef Zeichen, Celje). Za uredništvo: Fran Milavec, Celje.

M L A D I K A 1932 VII

VELIKI TOMAŽ

Povest / Spisal France Bevk

18.

Polona je medtem stala ob ognjišču, držala roke na obrazu in poslušala, kaj se godi v izbi... Ko je zaslišala strel, je hotela zakričati, planiti, a so ji omrtvele noge. Stisnila se je v dve gube in si tiščala ušesa; zdelo se ji je, da se podira obok veže, srce ji je prebodla ostra bolečina, v glavi ji je zaključalo.

Bili so strašni trenotki. Vpila bi bila, a ji glas ni hotel iz grla. V polzavesti, v medlem svitu žerjavice na ognjišču je videla sence, ki so bežale mimo nje, mimo nje in izginjale v temi. Na uho so ji udarjali rezki kriki, zamolke kletve, ropot, cepetanje nog. Bilo je, kakor da leži poteptana na tleh in konji z vozom dirjajo čeznjo.

Nenadoma je vse izginilo. Na Veliki njivi je postalo tiho ko v grobu. Tišina je predramila Polono. Obšla jo je neizmerna groza, trepetala je ko šiba na vodi. Vpraševala se je, ali ni znorela. Še se je medlo zavedala vsega. Ali so vsi obležali in je ona ostala pri življenju?

»Štefan! Štefan!« se je vrešče izvilo iz nje.

Nihče se ji ni oglasil. Z ognjišča je strmela svetloba ugašajoče žerjavice.

»Štefan!«

Nič. V tistem trenotku se je spomnila tudi moža, tudi zanj je zatrepetala.

»Tomaž! Tomaž!«

Bilo je vse tiho. Zajokala bi bila od srčne stiske, od strahu, a ni mogla. S tresočo se roko je poiskala tresko in jo je vpihala na žerjavici. Plamen je veselo zagorel in obsvetil sajasto vežo. Vse je bilo prazno, le ona edina, zapuščena, je stala sredi plahutajočih senc.

Poslušnila je. Iz izbe je prihajalo zateglo, bolešno ječanje. Toliko, da ji ni padla treska iz rok, kolena so se ji zašibila. Vstopila je.

»Štefan! Tomaž!«

Sredi izbe je ležal nekdo z okrvavljenim obrazom in z rokama grebel po podu. Poskušal se je dvigniti, a ni imel moči. Zdaj pa zdaj je zateglo zaječal. Polona je priskočila in mu s tresko posvetila v obraz. Spoznala ga je.

»Dominik! Ali so te hudo?«

Njene besede so bile ljubeče, kot da ima sina pred seboj. Fant je dvignil glavo in Polono premeril z dolgim, krvavim pogledom, nato je znova omahnil v mlako krvi.

Izba je bila prazna, prazna, stoli prevrnjeni, šipe razbite, steklenica zdrobljena. Razlito žganje je širilo oster, omamen duh.

»O, Jezus, moj Bog, pomagaj mi!«

Polona se je vsa tresla, stopila je po vode in zmočila ranjencu glavo. Fanta je rana zapekla, bolečina ga je docela predramila, voda mu je vrnila moči. Spravil se je na noge. Molčé se je opotekel proti vratom.

»Kam pa greš tak?« se je zavzela Polona.

Samo pogledal jo je. Nato je pritisnil rokov na čelo, na katerem mu je zijala rana, odšel skozi vežo in izginil skozi mala vrata na vrt. Polono so popustile moči. O moj Bog! Borila se je z omedlevico. Treska ji je padla na tla in ugašala v krvi. Izčrpana se je lovila z rokami in z zadnjimi silami zaklicala: »Tomaž! Tomaž!«

Oprijela se je stene. Še se je držala pokonci. Bolj s silo svoje volje kot s telesno močjo. Bog, o Bog! Počasi je drsala v vežo, po stopnicah. Pol mrtva se je privlekla v kamro. Pred Marijo je trepetala lučka, po stenah so se plazile mračne sence. Legla je na posteljo. Ni mogla nič več. Bilo je dovolj, bilo je dovolj. Telesna slabost in dušne bolečine so jo tako vrgle, da je plavala v grozotnih sanjah in se od hipa do hipa potapljala v črno nezavest. Ječala je, iz ust so ji prihajale posamezne, pretrgane besede...

Tomaž se je bil zatekel iz izbe v kamrico in se stisnil k steni. Nastala je sicer tihota, a ni si še

upal iz skrivališča. Dobro se mu je zdelo, da ga je Polona klicala. Ko je zaslišal tudi Štefanovo ime, se je v njem zakrknilo.

Šele ko je bila Polona odšla in je bilo znova vse tiho, se je splazil v izbo. Hotel je neopažen oditi v svoje zakotje in se ondi zakleniti. Ko je prišel na vrh stopnic, mu je udarilo stokanje na uho. Zdrznil se je in poslušnil. Iz kamre so prihajale nerazločne besede, kot bi nekdo bleдел v mrzlici.

»Polona!« se je prebudilo v njem. »Nikogar ni v hiši. Kaj ji je?«

Zamolkel strah mu je spreletel dušo. Srce se mu je tajalo, trpka zavest krivde je ležala na njem. Dolgo se je boril v sebi, preden je stopil v kamro.

Na postelji je ležala žena; bila je še praznje oblečena. Na njenem bledem, upalem obrazu je trepetala medla svetloba lučke. Polodprte oči je upirala nekam v strop, roke so ji ležale ko mrtve. Iz prsi se ji je trgal glas, kot da se bori pod neznano težo, katere se ne more osvoboditi.

»Polona!« je zajechalo v njem.

Z osteklenelimi očmi je strmел v ženo, s katero sta toliko let skupaj živela, delala, trpela, vzgajala otroke... Dušiča tesnoba mu je silila v grlo, v očeh ga je žgalo. Kakor mu je bila v strahu izpuhtela pijanost, tako je v tistem trenutku pozabil na vso žolčljivo grenkost, ki jo je zadnje čase občutil do Polone. Nagnil se je nadjno in ji govoril tako nežno, prisrčno, kot v prvih dneh njune zveze: »Polona! Polona, kaj ti je? Ali si bolna?«

Žena je pridržala sapo. Nato je na široko razprla veke, pogled ji je bil zbeگان, kot da se pravkar prebuja. Ali ni mogla verjeti? Dvignila je težko roko in jo z muko položila na glavo, ki je ležala poleg nje.

»Ti si, Tomaž?« se je vzradostila ko otrok. »Glej, saj si... res ti...« Na ustnicah je imela blažen nasmeh.

»Kje je Štefan?« je vprašala čez trenotek.

Tomaža je vprašanje zbudilo, dvignil je glavo. In kakor da ni več tisti, kot je bil pred minuto, je zinil trdo, ostro:

»Kaj vedno hočeš Štefanu? Pusti ga!«

Blažen nasmeh na Poloninih ustnicah je brez sledu ugasnil. Razočaranje ji je zameglilo oči. Roka se je sama od sebe umeknila. Iz prsi se ji je izvil bolesten jek. Ni več spregovorila, kot da je njeno srce mrtvo.

Mož je nepremično strmел vanjo. Ko je najmanj hotel, ga je bila premagala trda nprav. Bilo mu je žal. Znova se mu je topilo srce. Stoteri spo-

mini so se budili. Polona je napolnjevala velik, glavni del njegovega življenja. Kaj bi bil on brez nje? In kaj ji je dal za to? Žalost in trpljenje. S silnimi udarci mu je začelo trkati na srce.

»Polona!« se je znova nagnil do nje. »Polona, kaj ti je? Oglasi se! Ali naj grem po duhovnika?«

Slišala ga je in razumela. Znova se ji je zasvetilo v očeh. Pripravljena je bila vsak hip odpuščati, vsak trenotek razumeti. Roka se ji je zgenila in rahlo legla na Tomaževe lase. Tako je brodirala po njih, ko je bil Tomaž še fant, a ona vsa cvetoča v prvi ljubezni.

»Po duhovnika!« je šepetala tako tiho, da jo je bilo težko razumeti. »Jutri, če mi ne odleže... Tomaž, umrla bom. Čutim, dá bom umrla. Bodite po moji smrti, kot je Bogu ljubo... Včasih je bilo tako lepo pri nas... Tomaž! Tomaž!«

Tomaž je klečal ob postelji in držal glavo na blazini. Ali je slišal ženine besede? Ali so le spomini bridko blodili v njem, mu prebujali spoznanje in kes? Misel, da bo izgubil njo, ki mu je bila nekdanj vse, ga je neizmerno potrla. Blaga čuvstva, ki se jih je pogosto sramoval in jih zatiral, so v mogočnem valu planila iz njega. Srce se mu je stisnilo, ni mogel več zadrževati solz. Zajokal je glasno, da mu je podrhtevalo telo, nič se ni sramoval.

Blažen, preblažen nasmeh je zatrepetal na Poloninih ustnicah. Tomaž še nikoli ni bil tako njen kot v tistem trenutku.

19.

Delo v poletju, ki je presegalo moči, dušna razbolelost, groza na večer tepeža — vse to je bilo Polono do dna izčrpalo. Ni več vstala. Postalo ji je jasno, da se bo morala posloviti od življenja. A radi tega ji ni bilo hudo. Spomnila se je dneva, ko je šla iz Potoka in je pred samotnim znamenjem vroče prosila Boga... Morda bo razrešila njena smrt, kar njeno življenje ni moglo razvozlati.

Z drhtečo dušo je vedno znova mislila na Tomaža. Razjokal se je bil ko dete, nato je sedel ob njej do jutra in čuval njeno rahlo spanje. Spomin na to je živel v njej ko zarja novega življenja, četudi se ni zgodilo, kar je v tistem blaženem trenutku pričakovala. Ni poklical Štefana. Bil je preponosen, ni se zlahka vdal.

In vendar se je bil od tistega večera nekam spremenil. Z ostalimi je sicer govoril mračno, godrnjaje, do nje je imel toplo, skrbečo besedo. Le včasih se je nenadoma zdrznil. Postal je trd, kot da se je zavedel samega sebe. Pogled na Polono mu je znova omehčal srce. Kadar se je nagnil

nadnjo, je zavel duh po žganju od njega. Ni šel v krčmo, a je vendar pil. Zdaj pa zdaj je zgrabil za delo, a ni vztrajal. Molčeč, zamišljen, kot izgubljen je hodil okoli hiše.

»Kako ti je, Polona?« jo je večkrat vpraševal.

In vedno isti odgovor: »Mislim, da mi je boljje.«

Čutila je, kako smrt trka na njene prsi.

Prišel je večer, ko se ji je posebno shujšalo. Šli so ji po spovednika. Po obhajilu je župnik posedel ob postelji in jo tolažil. Slednjič se je obrnil do Tomaža.

»Zdaj boste morali urediti vaše zadeve. Ali ni škoda Štefana? Dom ga potrebuje.« Tomažu je bilo nerodno. Dvignil se je in šel po kamri.

»Nisem ga podil, ne bom ga klical,« je spregovoril trdo, neupogljivo. »Sicer pa jaz nič več ne ukazujem pri hiši. Že dolgo ne.«

Po župnikovem odhodu je prišel Štefan. Imel je ves zaskrbljen obraz. Oče se mu je izognil, a mati se mu je nasmehnila in poskusila dvigniti roko, da bi mu jo dala.

»Sem sedi, Štefan!«

»Zakaj mi niste povedali, da ste tako slabi? Ali naj grem po Čmarja v Bohinj?«

»Ne, ni treba,« je odmajala mati. »Meni nobene kapljice ne žavbe več ne pomorejo. Radi se imejte, da bom mirna v grobu...«

»Mati!«

Štefan je sedel na robu postelje in strmел v materin prepadel obraz. Roke in ustnice so se mu tresle. Kaj naj ji reče? Mati se mu je neizmerno smilila. Občutil je grenko krivdo pred njo. Ni je do dna razumel, ko ga je bila obiskala in prosila, naj se vrne. Pa saj ni mogel drugače delati. Vsaj toplejšo besedo tolažbe bi ji bil lahko dal... Po tepežu je zbežal v polje in se ni vrnil k materi, ki ga je klicala. Mudilo se mu je h Gabrijeli. Tudi to ga je peklo. In ali je bilo vsega tega treba? Spomnil se je dni, ko je z drhtenjem poslušal vesti o pretepih, tedaj je s sramovanjem mislil na to. Same sitnosti in tožbe. Obiskali so ga orožniki, ki so hoteli vedeti, kako je bilo. Povedal je, kar je vedel. Čemu bi bil tudi tajil? Da mu je bil Gašper izbil palico iz rok, ali je on streljal, pa ne ve. Nato so Gašperja zaprli... Ob materini smrtni postelji so se mu porajale nadležne misli in ga obletavale ko muhe. Stresnil se je. Klonila mu je glava, zavest neke krivde je trdovratno vrtala vanj. Zaman se je na tihem opravičeval. Ostal je do jutra. Ko je odhajal, je obljubil, da se vrne zvečer.

Preden je sonce zatonilo, je zajokala vsa hiša... Polona je občutila pred smrtjo neznosne

bolečine. Drobnostelo se ji je zvil, roka se ji je krčevito oklepala sveče, velike oči so ji bile uprte v križ. Ivanka je molila rožni venec in sredi molitve nenadoma kriknila. Mati se je poslednjikrat vzpela in izdihnila. Obležala je nepremična.

»Polona! Polona!«

Tomaž je bil od žalosti ves iz sebe. Kako vse drugače jo je klical, ko je bil še fant! Nikoli več se mu ne bo oglasila. Naslonil se je na rožance, položil glavo na lakti in ihtel brez solz.

Še tiste noči se je napolnila vsa hiša. Mater so prenesli v izbo. Okno so zastrli z belim prtom in s svetimi podobami. Ob vzglavju sta ji goreli dve sveči. Tudi Gabrijela je prišla. Bilo je prvič, da je stopila na Veliko njivo. S Tonetovo ženo sta spekli dve veliki peki kruha.

Ljudje so prihajali kropit. Šepetaje so hvalili rajnico, molili, vzdihali. Tomaž je bil položil na mizo tobaka za pipo, klobaso za žvečenje je bil razrezal na kolesca. Izba je bila polna duha po kadilu iz brinja, pritajenega šumota in tesnobe.

Po dolgi molitvi, pri kateri so se spomnili vseh rajnih, je Štefan prinesel steklenico in nalival vsem po vrsti. Za njim sta hodili Gabrijela in Tinca. Nosili sta jerbas in delili velike kose toplega rženega kruha.

»Nova gospodinja,« je Gabrijela ujela šepet.

Radovedne oči so jo zrle, jo presojale po obrazu, po besedah in po vedenju.

»Dà, dà; ena v grob, druga v hišo.«

»Taka že ne bo, kot je bila rajnica.«

Dekleta so zapele, fantje so jim pomagali. Otožne pesmi o bridki smrti in o rajskem veselju so zveneče skozi odprta okna na jesenski vrt, na katerem je že odpadalo prvo listje. Po nebu je plaval prvi krajec meseca.

Pogrebni dan je bil sončen, ko ulit iz zlata. Veter je pihljal in osipal orumenelo listje na pot. Polje je počivalo. Na rjavih senožetih so se zbiralale kavke. Visoko na ramah mož se je pozibavala Polonina krsta. Gledala je v dolino, v kateri je šumela reka, na goré, katerim se je obetal prvi sneg. Pol vasi je šlo za pogrebom.

»Počivaj v miru!«

Poslednji, srce pretresujoči plak. Trde grude so zagrmel na krsto in potihnile. Ljudje so se spogledovali z resnimi očmi in se razhajali.

»V katero krčmo?« je vprašal Tone Štefana.

Šli so k Ferjanu. Štefan je prvi stopil v pivsko sobo, a je nenadoma obstal in se okrenil.

»Pojdimo rajši drugam.«

»Zakaj?« se je začudila krčmarica. »Le dalje, saj je dovolj prostora.« Vstopili so, Štefan se ni upal ugovarjati.

Olaf Globočnik: Kosec.

Za mizo ob peči je sedel Gašper. Izpustili so ga bili iz ječe. Sodnik je bil v takih rečeh strog, a ker ni imel dokazov, je vrgel spise v kot. Gašperja je strašno pekla sramota, razjedala sta ga užaljenost in srd. Pil je vso pot domov gredé, obraz mu je kar gorel od pijače.

»Gašper, prisedi,« ga je vabil Tone.

»Še imam toliko, da lahko plačam,« je menil Gašper žolčljivo. »Nazadnje porečete, da sem vam na skrivaj zavdal.«

Pogrebci so se spogledali.

»Od pogreba se vračamo, ni lepo, da tako govoriš. Če je bilo kaj med nami, naj bo pozabljeno.«

»Res ni lepo, da človeka po krivici obdolžijo,« je oni strupeno pihal. »Na Veliki njivi nisem

streljal, ne koga udaril, ričet pa sem žrl. Če bom pa sedel vdrugič, bom vsaj vedel, zakaj sedim... Saj puške mi niso vzeli...«

Pri tem je buljil v Štefana. Nenadoma se je dvignil, udaril po mizi in že je bil v veži.

»Kaj ga je pičilo?« je Hribar prekinil molk.

»Orožniki so me pestili, kako da je bilo,« se je oglasil Štefan, »povedal sem po resnici.«

»Hm! Težko ti bo imeti takega soseda.«

»Če ga bom imel,« je rekel Štefan s poudarkom.

Pogledal je očeta, ki je počasi žvečil in gledal v mizo.

»Kaj boš neki cincal!« se je obregnil Tone.

»Kdo bo gospodaril za materjo, je na sodnji pisano in podpisano.«

»To že vem. A brez dobre volje vseh ne prestopim praga hiše. Ni samo radi mene.«

Tomaža je ta pogovor zbadal ko z iglo. Iz vsake besede se mu je prebujalo ponižanje prejšnjih dni. Vtis, ki ga je bila naredila nanj Polonina smrt, še ni bil docela izbrisan. Premagoval se je, a nikogar ni pogledal v obraz.

»Oče!« se je oglasila Ivanka.

Dvignil je glavo, obrvi so se mu nasršile. No, saj vedó, kako je. Tudi on se je podkrižal in ne more ničesar spremeniti. Ali hočejo, da jim še poreče, da so prav storili? Ali čakajo, da povabi sina, naj se vrne in ga povrhu še prosi odpuščanja?

»Pustite me, da v miru izpijem ta kozarec vina,« se je trdo obregnil.

Molčali so. Grižljaji so bili grenki, a vino ko strup. Štefan ni čakal, da bi se bili dvignili tudi ostali. Poslovil se je in mračen odšel po bližnjici v Potok, kjer ga je že čakala Gabrijela.

20.

Hiša na Veliki njivi je bila po Polonini smrti neznansko pusta. Vsi koti so bili prazni. Pri mizi je vladala mrka tihota. Isto je bilo še v veži, v hlevu, na vrtu in na polju. Tomaž je zdaj pa zdaj postal. Zdelo se mu je, da je za hip zagledal Polono pred seboj. Komaj se je prikazala, že je izginila. V ušesih so mu zvenele njene proseče besede. Odganjal jih je. Zavest, da je zdaj dejansko on gospodar pri hiši, mu je bila všeč. Ali ne zadostuje, da se posveti delu, popravi, kar je zamudil? Kadar ga je sredi dela zgrabila želja po pijači, je stopil v zakotje, iz katerega se ni bil več preselil.

Jablane na vrtu še niso bile obrane, obletaval so se na trato. Kdaj bodo rezali zelje, poruvali in naribali repo, jo stlačili v kadi? Ozna njala se je zima, a drva pred hišo so kopnela.

Na skednju so ležali kupi neomlačenega žita. Stelje ni bilo, živina je stala v gnoju.

Od ure do ure je Tomaž bolj uvideval, da ne bo zmožeg vsega. Čemu bi se toliko pehal za delom? Ali se ni pridušil, da bo vse zadejal? Pred njegovimi očmi so se prikazovale slike, ki so ga navdajale s tiho jezo. Polona, bradati sodnik, Tinca in Andrejc, Štefan in Gabrijela... Že je nameril korak, da bi šel v krčmo, a se je zadržal. Čemu ni šel?

Tinca se je upirala z delom od jutra do večera. Prve dni je delala z veseljem, celó z neko besnostjo. Toda ni zmožla vsega, gospodinjstvo je šepalo. Vedno bolj čudno, uporno je gledala očeta. Ali je mislila, da bo poklical Štefana? Postala je trudna, da je stežka vlačila noge. Pri večerji so se ji veke same od sebe zapirale.

Nekega jutra je dolgo zaspala.

»Ali misliš dopoldne polegati?« je stopil oče v njeno kamrico.

»Saj je še tema,« je preplašena uprla oči v okna.

»Tema? Dan se že dela. V hlev je treba iti in skuhati kosilo. Če ne misliš delati, pa pojdi!«

Saj Tomaž ni mislil tako resno. V jezi je otroke večkrat podil iz hiše. In vendar Tinca naslednjega jutra ni bilo odnikoder. Ko je Tomaž pogledal v kamrico, je našel njeno posteljo prazno.

»V mlin je šla,« se je zarežal Jošt.

Tomaž je trdó molčal... Tiste noči je bila padla slana, pobelila senožeti in njive. Repa še ni bila populjena. Zeljnate glave so se belile od enega konca njive do drugega. Tomaž je stal na vratih in obupno gledal v svet. Ognjišče je bilo mrzlo. V hlevu je zateglo mukala živina.

Po poti je prišla Hribarica.

»Pomolzite naše krave,« si je Tomaž v zadregi segel v lase.

Ženska ga je ošinila z dolgim pogledom, vzela žehtar in odšla v hlev. Ko je pomolzla, si ni mogla kaj, da bi ga ne ugriznila:

»Hiša brez gospodinje — mlin brez vode.«

Dà, dà. Tomaž je samo zagodrnjal, si odrezal kos kruha in si nalil žganja. Dal je tudi hlapcu. Šla sta na polje. Ruvala sta repo, ji odrezovala repke in jo pokladala na kupčke.

Tistega dne sonce kar ni hotelo posijati, slana se je le počasi topila. Preko Vrha je vela mrzla sapa, pihala skozi obleko, rezala v roke. Tomaž od mladosti ni nikoli več opravljal tega dela. Bolel ga je hrbet, hlad ga je polival ko z mrzlo vodo. Vedno pogosteje je postajal, se obupno oziral čez dolgo njivo, ki se mu je rogala v svoji nedotaknjenosti. S hlapcem sta bila komaj oškr-

Olaf Globočnik: Sejavec.

bila njen rob. Pred očmi so se mu znova porajale slike preteklosti, spomini. Desetkrat si je priznal onemoglost, a je vselej zmagala stara trma.

Slednjič se je okrenil do Jošta.

»Teci v Potok. Tinca naj se na mestu vrne.«

Srepo je gledal za hlapcem, ki je motovilil čez strnišče in izginil v gozdu. Vrnil se je zelo hitro, a Tomažu se je zdela cela večnost. Zasopel in pótén je Jošt povedal: »Tince ni v Potoku. Morda je pri Ivanki.«

»Kaj pa Štefan?« je nehote prišlo iz Tomaža.

»Nič. Hlude žaga.«

Tomaž je nejevoljen brcnil v kup repe, da se je posul, nato se je napatil z Joštom proti domu. Zakurila sta na ognjišču in kuhala žgance. Nastal je gost močnik, ki ni hotel od žlice in se je lepko

prijemal ust. Tomaž je trdó položil žlico na mizo, le hlapec je jedel.

»Dóbi kako žensko, da pomolze krave.« je rekel in vzel klobuk.

Namenil se je v krčmo. Po poti mu je bilo, kot da stopa za pogrebom. V duhu je čisto razločno videl Polonino krsto, ki je plavala pred njim. Od nekje, iz šuma vode v dolini, iz šušljanja listja so mu prihajale njene mehke besede na uho. Porajala se mu je misel za mislijo, pekla ga je zavest neke krivde. Glava mu je klonila na prsi.

Dospel je v Meline in stopil k Ivanki. Hotel je vprašati po Tinci, a jo je že zagledal, kako je drzna in odločna stala pred njim.

»Teci v Potok!« se mu je beseda zateknila v grlu, da jo je le z muko izgovoril. »Štefan naj se vrne in naj dela in gospodari... če hoče...«

Segel si je z roko na čelo, zdelo se mu je, da se bo zgrudil.

»Tako je prav,« se je izvilo iz Ivanke.

»O tem, ali je prav ali ne, tiho!« je revsnil in odšel v krčmo.

Tinca je tekla skozi senožeti, skozi gozdove tako naglo in jadrno, kot da je dobila peroti. Vsa znojna, zagorela, razkuštrana je planila k bratu.

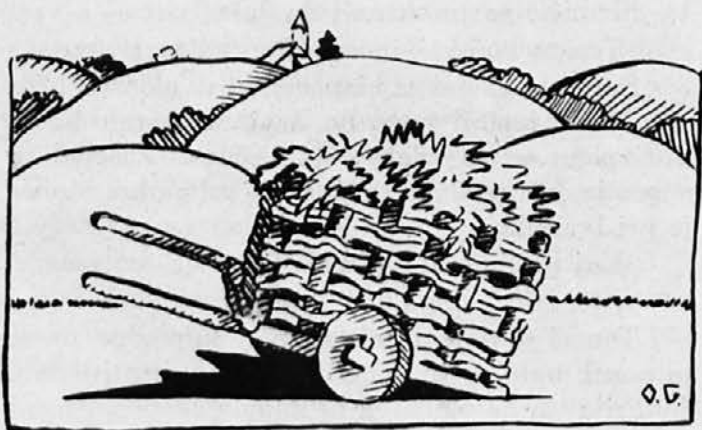
»Oče pravi... da pridi takoj domov... z vsem...« je sopihala.

Vzdih neizmernega odrešenja se je izvil iz Štefanovih prsi. Teža, ki ga je davila toliko časa, mu je zdrknila z duše. Obraz se mu je nategnil kot v joku, brada mu je drhtela. Tlesknil je z rokami in klical ko nor:

»Gabrijela, oče me kliče... Gabrijela!«

Žena je zaplakala. Vse dni je čutila, kaj teži njenega moža. Kar je težilo njega, je tlačilo tudi njo. Zdaj je bilo konec tega, četudi jo je plašila misel, da bo postala kmečka gospodinja. Ali bo znala? Tudi Lužarica je bila zadovoljna. Le preveliko Štefanovo veselje je ranilo njeno samoljubje, da se je nejevoljno namrdnila.

(Dalje prihodnjič.)

O. Gaspari

BALADA O MORNARJU

Jiří Wolker / Iz češkega poslovenil Tine Debeljak

Prolog.

Brezkončno morje širo je,
valovi za valom gredó,
grob enega vala drugemu je
za sinjo zibelko.

Kdor je razgibal prvi val,
razgibal je tudi poslednjega.
Divjaj v globini srca, vihar!
Bog, čuvaj nad menó!

*

Prvi spev.

»Poljubi, Eva, me še enkrat,
potem pa — zbogom tisočkrat!
Čuvaj v očeh ljubezen
in v domu mojem red —
jaz sem tvoj mož in sem mornar
in moram v svet!«

»»Srcé mi kot ptica slábo je,
o Nikola, mož moj —
preden se vidiva spet, umrè.
Ne hodi na morje, ostani z menoj!
Nista prešlá še tedna dva,
kar v cerkvi si prstane dala sva,
in že v tuji svet odšel bi rad.
Ah, kaj mi bo sami prstan zlat?««

»Natakni si prstan ta na srcé,
zvestobe zlati obroč,
in z ljubeznijo svojo namesto mé
napajaj ga dan in noč.
Znenada nekoč — kot spomladi vihar,
priženem se domu,
pa ležem k srcu tvojemu
kot kamen k prstanu.«

»»Brez tebe prstan, Nikola,
je led — ne greje me,
brez tebe sámo noč hladná
me kakor ogenj žgè.
Ogenj in led ne gresta vkup —
in jaz imam dvajset let!
Komaj si naučil me, kaj je poljub,
poljubljaš me že naposléd.««

»Pusti ženske marnje té,
vsemu privadiš se sčasoma.
Da žena lahkò je srečna domá,
mora mornar na morjé!
S poljubi dom se ne gradi
in kruh se ne rodi,
zato zdaj moram kot poprej
na barki slúžiti.«

»»Ne branim ti več, no Bog s teboj,
o Nikola, moj mož!
Le za spomin vzemi s seboj,
glej, ta jekleni nož!
Kupila sem ga v mestu,
užgala srcé vanj zvesto
in moral boš name pomisliti,
ko hotel boš tuji kruh rezati.««

»Hvala ti, žena, i jaz mordà
prinesem ti s póti kak dar.
Zdaj pojdi domov — in na noč vsekdàr
izpusti z verige psà!
Bodi trdnà kot naš dom!
Bodi zvesta kot naš pès!
In znaj, da te ljubim srčnó,
kajti le ta, ki res ljubi, lahkò
k slovesu dá rokó.«

*

Drugi spev.

Čas kakor voda teče,
čas je kot môrje širno —
po morju barka plava
iz San Franciska do Bombaya.
Iz San Franciska do Bombaya
in še dljè —
zdaj tam ... zdaj tu:
svet namesto žene Nikola
objema krog pasú.
Objema krog pasú,
prepeva zveseljèn,
ljubezen gorko stiska v srcu,
nad srcem nož jeklen.
Nad srcem nož jeklen
in na krmilu pest:
tako ravná zdaj barko v noči
varnò po teku zvezd.

Prvo leto je videl nebo
od vseh zvezdá razsvetljèno,
drugo leto zvezd videl je manj,
a tretje samo eno.

Edina zvezda na nébesu
z žarom vseh zvezd gori,
pod njo v tišini spi beli dom,
v domu žena bedí.

Nikola vpri je v zvezdo okó,
barko pognal zanjo bled:
»Če mi ti zvezda ugasneš z neba,
ugasne mi celi svet!«

*

Tretji spev.

V Marseillu, v pristaniški pivnici
vsakemu vina nalijó.
Dekleta tu imajo zapeljive oči
in vsakemu se dobrikajo,
pijejo rujno vinčece
in vse so naprodaj — le ena ne.

Ob jamborih je že temà.
V krčmo vstopi Nikola:

»Holahó, dekleta! Vina sem!
Še teden — in v kraj domači dospèm.
Teden se kot vino po grlu požene
in spet bom v objemu zveste žene!«

Točajka vino tóči,
točajka zre mu v ôči:

»»Mornar, res imate nekaj sivih lás,
zdi se mi pa, da poznala sem vas.
Pred sedmimi leti ste mladi še bili.
Pred sedmimi leti ste tudi tu pili?««

»Pomnim, deklè, še; kaj bi ne!
Koliko sem krčem preteknil, kdo ve?
Lahkò, prav lahkò, da kot fant prejšnje čase
kakšen kozarček pognal sem tu vase.
A sivi las? ... Tegà mi domá
čez teden dni žena izčesá.«

Točajka vino toči,
točajka zre mu v ôči:

»»Kaj se, mornar, ne spominjate več
na oni davni večer žareč,
in na ono okno s spominčicami,
pod katerim deklè je bilo z vami?««

»Pomnim, deklè, še; kaj bi ne!
Koliko sem srečal deklet, kdo ve?
Ko sem kot fant kje v lukih pristál,
mi vsako deklè je prišlo prav.
Eno sámó pa rad sem imel —
tisto za ženo sem vzél.«

Točajka je vino nalila,
točajka oči je zakrila:

»»Res, kratko pamet imate, mornar!
Mordà pa vsaj tega vam bo še mar,
da dali dekletu takrat ste rokó
in obljubili priti po njó?««

»Tegà ne vem več, deklica.
Vem le, da imam ženo domá.«

Komaj je čula besede te,
lica kot sneg ji pobledé. —
V krčmi pijó in nikomur ni mar,
da je kot dih odšla v noč in vihar,
da z mrazom v sreču in s kameni pod nogàmi
blodi sama ... sama ... v pristaniških meglàh
in da je edini, ki ji proži roké,
onkraj pomola — besneče morjé ...

»Sedem let v bedi sem srečna živela;
da sem mu takrat slepo verjela!
Zdaj moreš odkupiti, o môrje, le ti,
te srečne v zvestobi — zdaj preklete dni!«

Kot iz spominčic na nebó se razsajajo
zlate zvezdé,
tako sta razsuli se globoko pod morjem
očesi dve —
in ne sliši pijani mornar v kajuti,
da lijó iz oces valovi se ljuti,
valovi ljuti in vihar jih v noč žene,
na njih hrbtih joče glas utopljene:

»Ubil si ljubezen in mojo zvestobo,
v svet nosiš sámó bolest in zlobo.
Grob solzni mojega gorjá —
komu, ah, komu boš zibelka?«

*

Četrty spev.

V tovarnah so odpiskali,
v kasarnah odtrobili,
v nizkih domih ob cestàh
luči pogasili.

Na hólmcu za pristanom
bela hišica stoji,
obrnjena na morje z okni —
tam še luč gori.

Popotnik svoj korak pospeši
po ozki stezi v njeno smer:
tri leta je za zvezdo jadral,
prijadral k njej je ta večer.

Nihčè ga ne čuje, le zvesti pès sam
nasprot mu priteče, pade k nogàm,
ob kolena se stiska, krog njega raja
in od veselja niti ne laja.
»Moj zvesti pès Fidelio,
kako si čuval mojo gospó?«

Olaf Globočnik: Ples.

V globok vodnjak temè se okno kot prstan blešči.
Nikola k njemu pristopi, na steklo pritisne oči
in — o moj strašni Bog! — v sobe svetlem dnu
vidi Evine ustne núdene drugemu,
tuje roké po nedrih ji in po bokih gredó
in ženino teló kot svetilko za noč žgó.

V polnóč gori belo telo, v njem plamen rdeč divja.
V tem ognju zvestoba treh let v pepel je padala ...

Od okna kot kámena dva so padle mu oči.
Izdani mornar je stisnil v srd krčevite pesti:
»Lepo si res čuval, pès, mojo gospó,
zato te nagradim, —
najprvo tebe, potem njega in njo
umorim!«

Kot pade zvezda prek nebá,
zablisne nož v rokàh,
z obupno rano Nikola
pribije psa ob prag.
A zvesti pes Fidelio
zrè vanj z očesom medlečim
in vdano liže mu rokó
z jezikom krvavečim ...

Mornar se skloni proti psu — in v grozi pobledi:
to niso mrtvega psa oči — so iz Marseillea oči,
to niso mrtvega psa oči — to so oči dekleta,
iz morjá mrzlih globin spovrača se prekleta,
spovrača se dvoje tožnih oči in kličejo iz dna:
»Zakaj si ljubezen mojo ubil, zakaj, o Nikola?«
Ob hišni prag je zvesti pes pribit z nožem jeklenim,
na vrata noči pribit je on sam s srcém prebodénim,
in šele zdaj, ko ranjen je, spozna, kje je grešil:
v svoji rani najde nož, s katerim je ubil.
Srce človeško je kot nož in je kot pih,
največkrat pa, največkrat pa oboje izmed njih ...

V tovarnah so odpiskali,
v kasarnah odtrobili,
v nizkih domih ob cestah
luči pogasili.

S hólmcá sklonjen gre popotnik,
v pristanišče išče ceste,
zvesto je ubil ljubezen,
ubiti noče več nezveste.

Spi v zalivu temni brod.
»Barka, barka, proč od tod!
Z grozo zrè vame od vseh strani
dvoje mrtvih, zvestih oči!«

*

Peti spev.

Sredi morjá med pečinami
se vetrovi sovražno udarjajo,
tihi valovi med ožinami
se v kače zelene pretvarjajo,
iznad sikajočih gadjih gnezd
dviga se visoko do zvezd —
svetilnik.

Sredi tega groba jeklenega
je mesto samo za enega,
da seje z reflektorja luč svetló
vsem v pomoč blagoslóljeno.
Res mnogo je moral preživeti gorjá,
res mnogo mora imeti srcá,
kdor se upa proti morju postaviti tam —
sam.

V svetilnik na leto samó enkrát
barka pripelje jedi,
stražar se na leto samo enkrát
človeško razgovori.
Ob smrtni uri za svoj zadnji boj
sam potegne na stolp svoj
črno zastavo.

Mornarji s krova družno po morju zró neki dan,
k petdesetim možem zdajci okrene se kapitan:

»Holà! junaški mornarji! Poglejte stolp v daljavi:
da mrtev je stražar, zastava črna pravi!
Tu morje je nevarno in straže treba je.
Kdo izmed vas, mornarji, sam hoče iti tjè?«

Petdeset mož stoji kot petdeset ravnih dreves:
nihčè ne stopi iz vrste, nihčè ne zgane se vmes.

»Hola! junaški mornarji! Je kdo med vami mordà,
ki se mu svet je razválil, padla zvezda z neba?
Ta naj železno samoto vzame na svoje gródi:
če zvezdo si izgubil na svetu — sam drugim
zvezda bodi!«

Petdeset mož to sliši in vsi kot stebri stojé,
nihčè ne zgane se v vrsti, nihčè ne stopi iz nje.

»Hola! junaški mornarji! Mordà je med vami kdo,
komur zločin kot podgana grize vest težkó?
Za tega moža je mesto v srcu svetilnika:
kdor komu je življenje vzel — tam lahko vrne ga!«

Petdeset mož to sliši — sliši i Nikola:
»Kapitane, jaz hočem stražit tja!«

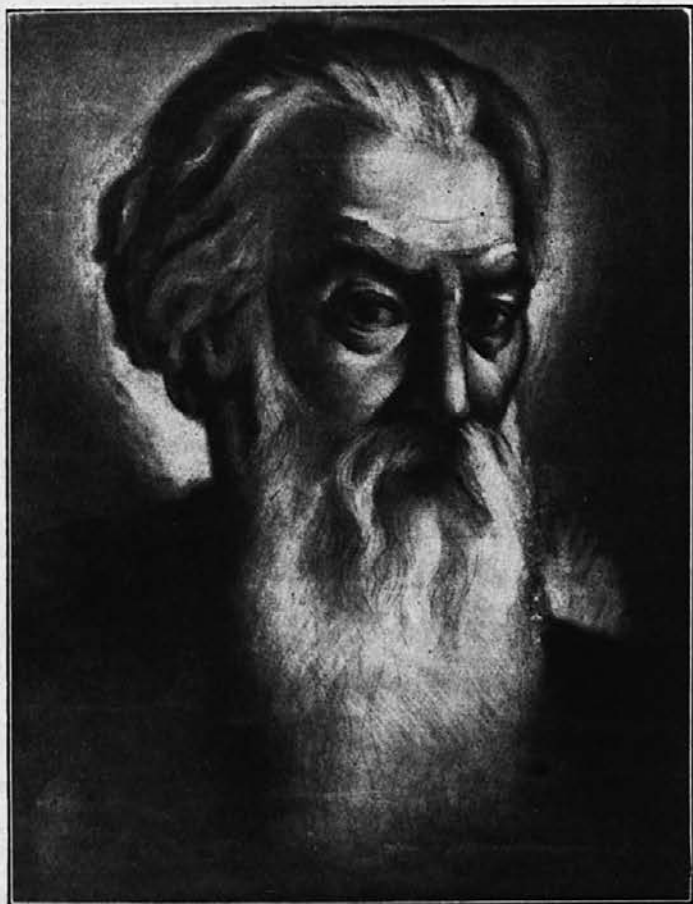
*

Epilog.

Brezkončno môrje širno je,
valovi za valom gredó,
grob enega vala drugemu je
za sinjo zibelko.
Nad morjem svetilnik — zvesti pes,
odbija valov besnih krog,
v njegovem srcu je Nikola,
nad Nikolom je Bog.

Olaf Globočnik: Studija.

Olaf Globočnik: Rihard Jakopič.

BERAČ S PINČEM

Smolej Viktor

Ko je zjutraj pritisnil hlad, se je berač Sep izkopal iz svojega ležišča v kozelcu sredi polj in je stopil na plano. Pinč je skakal spočit in pre-span okoli njega, tekal v gosto travo in se razigran vračal. Sonce ni bilo več daleč.

Sep je sédel na klado poleg kozelca in mislil, kako bo danes vroče. Usta bodo suha, v pleča se bo upiralo sonce, od zemlje bo žehtela vročina.

Sep in pinč sta zajtrkovala. Vsak je dobil svoj kos kruha. Ko pa prideta do ljudi, do take hiše, kjer Bog roko ven moli, si bo pa Sep še dušo privezal za tiste žvenketajoče pare v žepu. Suh je kruh, pač res zelo suh in če bi ga z žganim ne zamočil, bi se ti vzdignil ali pa ti drugače težave delal. Hiše nikoli ne zidajo samo iz suhe opeke in peska, treba je tudi vode, da se malta zmeša, da potem drži. Kako naj bo pri človeku drugače!

*

Berač Sep se je namenil v mesto.

»Veš,« je govoril pinču, ko sta prišla s polja na cesto. »To greva samo na kratek obisk, samo skozi. V mestu ni nič. Pa kaj bi ti govoril! Saj

tvoja pasja betica tako ne razume. Ali ne, pinč? Veš, mesto je mesto, mesto ni dežela, prav gotovo, da ni. Še ljudje v mestu niso ljudje. Tam so ljudje igračke, veš, take na vrvco. Potegneš, pa ti jezik pokaže, potegneš drugič, pa ti vzdigne nogo. Ej, še pinči niso več pinči, da, da, kar verjemi mi, pinči so tudi čisto nekaj drugega: hoditi nič več ne znajo, zato jih morajo na rokah nositi. To so ti gospodje! Pa samo nemško razumejo... No, sploh, to ti je čuden svet...«

Pinč je gledal v gospodarja in Sep je verjel, da ga pinč vse razume. Zakaj ga ne bi! Pes je sicer res pes, pameti nima toliko kot človek, ampak razume te pa le. Kaj more za to, če mu Bog ni dal daru jezika! A nekaj ima takle pes, kar ima malokdo od ljudi.

»Tudi jaz imam!« se je ustavil Sep in pogledal v razumne oči svojega pinča. »Prav to imam, kar imaš ti, pinč: pasji pogled! No, pojdiva dalje.«

Šla sta spet dalje po prašni cesti. Mesto je bilo še daleč. Videle so se umazane gručice mestnih hiš. Tu in tam je molel izmed njih cerkveni zvonik. Cesta je oživiljala. Vedno več in več ljudi je bilo po poti. Sep in pinč sta hodila počasi. Prehitevali so ju vozovi.

»No, glej,« je Sep pokazal na voz, ki je pravkar peljal mimo njiju dve košari in nekaj vreč. »Ali vidiš kolo? Seveda, gotovo, midva vidiva, ker imava pasji pogled: platišče je zvezano z žico, špici sta dve zlomljeni! Kaj bo iz tega? Polom! Polom! Če ne bo danes, bo pa jutri. Bo pa gotovo. Viš, tako je. Tisti, ki se bo podrl, ne ve, da se bo podrl. Mi pa, ki se ne bomo podrli, vemo, da se ne bomo podrli in da se bodo drugi podrli. To je pasji pogled: od spodaj gor gledati in videti, da smo prav za prav vsi majhni in nihče ne sme biti velik. Če je kdo velik, pa ni naš in ga lahko poderemo. To nam kaže pasji pogled!«

Pinč ni tako vneto poslušal, kakor je berač z navdušenjem govoril. A Sepa ni to nič motilo. Modroval je še vedno kar naprej.

»Velikih sploh ni. Veliki, to so taki, ki so majhnim njih velikost ukradli. In ko so veliko takih majhnih velikosti ukradli, so postali veliki. Oni majhni so pa okradeni. Kaj je potem? Da, da, pasjega pogleda je treba, takega od spodaj navzgor in takega tri pedi okoli sebe. Potem šele vidiš, kako svet stoji in kako se vrti.«

Sep se je spet ustavil in odmajal z glavo. Pinč je gledal naravnost v gospodarja in mahal z repom.

»Ha, ha!« se je zasmel Sep. »Kaj, ali sva učena! Res! Strašno učena. To modrujeva. Še eden drugega ne razumeva. Pa kaj bi modrovala,

kajne? Glejva, glejva, pa bo dovolj. Ali ne? Tako glejva, kakor nama pasji pogled dá. Boš videl, še preden se bova okoli ozrla, pa bodo že vsi imeli pasji pogled. No, in potem bomo vsi majhni in vsi veliki.«

*

Pred mestom sta zavila v krčmo. Pinč je sédel na klop poleg gospodarja, Sep pa je nagnil šilce, da se pohladi od velike vročine.

MATI Z OTROKOMA

Smolej Viktor

Tesno povitega otroka je položila na mizo in pogledala moža, ki ji je sedel nasproti. Mož je bil suhega, upalega obraza, imel je razmršene lase in kožo rjavo, kakor ogorelo. Držal je v eni roki za poldrugi liter veliko kanglico, v drugi pa žlico in je hlastno, sestradano jedel.

Mož ji je pokimal. Sedla je njemu nasproti, poleg sebe je posadila štiri do pet let staro dekletce, na mizi pa je ležalo dete, trdó in močno povito v cunje in plenice. Samo glavica je gledala iz povojev. Mož je imel polna usta. Ko pa je snedel zalogaj, je še enkrat pokimal in rekel: »O, naj le spi, žaba mala!« Potem je jedel spet dalje.

Mati je začutila dobrohotnost in prijaznost v moževem glasu. Mož je moral biti najbrž kurjač, ker je pred njim ležala usnjata kapa in usnjat ročni kovčeg. Vse to imajo samo strojevodje ali pa kurjači.

»Trudno je,« je rekla možu in gledala v otročeta. »Že od štirih zjutraj smo na nogah. Zdaj je pa že dve popoldne.«

Mož je poslušal in kimal. Mati je gledala v otrokov obraz. Včasih je bil bolj bel in čist, zdaj je pa postal kar nekam bolj rumen in kakor umazan. Oči ima zaprte in spi. Zunaj na peronu je stokalo in se kmisalo, tu je vsaj tiho in mirno spi. Dolga je še pot na Hrvaško in v tej poletni vročini ni prav prijetno in lahko popotovati z deset mesecev starim otrokom.

Dekletce, ki je sedelo poleg matere, je gledalo v tujega moža in z očmi sledilo poti žlice od kanglice do ust in spet nazaj. Tudi kurjač je gledal vanjo, videl njen ozki, drobceni obrazek in žive črne oči, pa je rekel navdušeno:

»Prav taka kakor naša Tinka! Res! Res! Prav tako svetlo gleda in prav tak suh obrazek ima kakor naša. Ti, punčka, kako ti je pa ime?«

Dekletce je sramežljivo sklonilo glavo in ni odgovorilo. Potem ko ga je mati opogumila in izpodbudila, je šepnilo tiho, da je kurjač komaj slišal: »Anica.«

Olaf Globočnik: Lotos.

»Anica si? Naša je pa Tinka. Anica je pa pri nas tista, ki je največja, najstarejša. Anica je naša gospodinja, odkar mame ni.«

Otrok ni razumel, žena pa je pogledala v moža in potem vprašala: »Ali je umrla?«

Mož je pokimal.

Pogledal je vstran in rekel: »Da... Na porodu...«

Potem so molčali.

Mož je pospravil kanglico in žlico in kos kruha nazaj v ročni kovčeg. Mati je dala Anici kos kruha in zraven nekaj mesa. Tako sta mati in njena Anica kosili v veliki čakalnici glavnega mesta, v prijetnem hladu, med umazanimi stenami, pri majavi mizi, na kateri je ležal najmlajši, njih Janezek.

Kurjač se je obrnil k Anici.

»Anica, kam pa greste?« je vprašal.

Dekletce je vprašujoče pogledalo najprej mater, potem je odgovorilo. »Gremo k atu. Da, k atu gremo.«

»K atu greste? Pa kam? Daleč?«

»O, daleč, daleč. Saj se moramo z vlakom peljati. Ata je pisal, da moramo priti vsi: jaz pa mama pa Janezek. Da, tako je pisal. Ali ne, mama?«

Mama se je nasmehnila in pritisnila dekletce tesnó in z ljubeznijo k sebi.

»Seveda,« je rekla. »No, kar povej še naprej, kam gremo. Na Hrvaško, kajne? Tam ata na žagi dela, zdaj poleti; prej, pozimi, pa je bil drvar. V gozdu so podirali drevesa.«

»Da,« je rekla Anica. »Sekali so. Smreke pa bukve pa smreke — Ali ne, mama?«

»Na Hrvaško greste?« je vprašal kurjač. »Saj moj vlak pelje na Hrvaško. Potem se bomo pa skupaj peljali. Čez eno uro gre. Takole pod noč bomo pa že na Hrvaškent.«

Kurjač je poskušal nekoliko zadremati. Sklonil je glavo na roke in zaspal. Mati je mirila Anico, da ni govorila. Tiho sta sedeli ob mizi in jedli kruh. Otroče je spalo.

Mati se je ozirala po čakalnici in mislila na moža. Kje bodo danes ponoči lahko prenočili, da se bodo potem drugi dan podali v čisto tuj, nepoznan svet, kjer ljudi ne poznaš in ne znaš njihove govornice? Bog ve kje teče tista voda, kjer stoji žaga! Bog ve kje je tista žaga, kjer jo čaka njen mož! Zdaj jo čaka in misli nanjo in na otroka. Krcelje naravnava pod zobe žagi, gleda vodo, ki teče po rakah k žagi. — Bog ve kje hiti zdaj tisti vlak, ki mu vozi ženo in Anico in Janezka! Oh, samo to mučno čakanje po peronih, po čakalnicah, po vlakih! Samo čakanje in čakanje, kakor da moraš vse življenje samo prečakati, zapraviti s čakanjem in drugega nič ne doživíš!

Otroče na mizi je odprlo oči in raztegnilo obraz na godbo. Mati ga je vzela v naročje in ga skušala pomiriti. A godba se je vendarle pričela. Otrok je začel ritati, se kmisati in nazadnje dreti na ves glas. Ljudje v čakalnici so se nejevoljno zgenili in se ozrli po otroku. Mati ga je gugala in mu prigovarjala. Zibala ga je na rokah, ga dvigala v zrak in poljubljala.

Kurjač se je zbudil in pogledal v mater.

»Ne zamerite,« se je skušala opravičevati. »Saj veste, otrok je otrok. Siten je, ker je utrujen. Saj razumete —«

»Nič hudega, nič hudega,« je zamahnil z roko kurjač. »Saj otrok drugega ne zna kakor peti. Posebno takle majhen.«

Otrok se je počasi pomiril. Ljudje v čakalnici so se spet zatopili v čakanje in leno ždenje.

»Če bi otrók ne bilo,« je vzdihnila mati. »Ali pa če bi bili sami takile kot Anica, potem bi že človek šel. Čeprav še dlje kot na Hrvaško. Tako pa —«

Kurjač je dal kapo na glavo in vstal od mize. Stopil je k ženi in pogladil Anico po laseh.

»Kaj pa mislite?« je rekel nekoliko trdo in odločno. »Ali hočete, da se vam bo samo dobro godilo? Glejte! Devet otrok imam, pri desetem mi je žena umrla. Najmlajši otrok je kakor vaša Anica. To so počasi rasli! Saj ste šele začeli s skrbmi in z življenjem. Boste videli, kako vam bodo počasi rasli! Potem bodo šele težave. Jaz sem jih že prestal, vas pa še čakajo. A to mora biti...«

Nenadoma se je ustavil v besedah.

»No, pustimo to,« je rekel. »Brez zamere! Saj ni tako hudo. Bog vam daj srečno pot!«

Stisnil je Anici roko in jo podal še ženi, potem je šel. Treba je bilo pripraviti stroj za dolgo pot na Hrvaško.

*

Vozi in vozi vlak čez slovensko zemljo na hrvaško stran. Dolga je ta pot in malo je počitka ob poti. Iz kotla, iz vseh priprav, od vsakega železnega predmeta piha vročina, da se zлива pot čez obraz strojniku in kurjaču, a se jima koj spet posuši. Vlak hiti in hiti. Samo misli še prehitvajo vlak. Kurjač ima pet sinov in štiri hčere. Francé je livar, Lojze je klepar, Rudi je brivec, Janko se za mizarja uči, Mine pa še v šolo hodi. To so sinovi. Potem so hčere: Anica, ki je gospodinja, Olga, ki bo čez leto učiteljica, Silva, ki bo šivilja, in Joži, ki hodi še v šolo. Dolga je pot slovenske zemlje na hrvaško stran. Dolga je pot od začetka do cilja in malo je počitkov ob poti, a je bolje, da človek še teh ne vidi.

Materi hitijo misli možu naproti. Anica gleda skozi okno, Janezek se je pomiril. Hitijo misli hitreje od vlaka. Tam nekje daleč je cilj, tam nekje v daljavi. Tam bo miren kôt ob družinskem ognjišču, mirno življenje brez želje in hrepenjenja, ki nikoli človeku ne dá miru.

Da, mogoče brez želje in hrepenjenja, mogoče bo res mir.

Če ne, bo pa vlak spet vozil po dolgih potih, po dolgih potih do drugega cilja: iz hrvaške zemlje na slovensko stran.

V NOČI

Med belim valovjem luna vesla.

Vse stvarstvo v globokem miru sanja,
nebo, vse daljave sveta.

Vse tiho... Celó sovrašтво spi.

Ljubezen, edina ljubezen bedi —
bedi, hrepeni, trpi.

Ksaver Meško.

V PREPADIH

Spisal Pavel Kunaver

V ledenih jamah.

Po truda polnem delu v jamah na Mali gori smo mnogokrat poiskali razgledne višave, kjer smo nemoteni počivali in zrlili na tihe gore okoli sebe. Tam na nasprotni strani Ribniške doline smo ugledali mogočna pobočja Velike gore, kar temne od širnih gozdov. Le malokje se vzdigajo nad njimi modrikaste skale in rjave drče. Po valovitem hrbtu se je pogled sanjavo izgubljal in iskal skrivnosti, ki so tam domá. Vroče si je zaželelo srce, da bi bilo pohitelo tja gori v gozdnate višave. Poleg jam, ki jih hrani Velika gora v skalnem naročju, so me še posebno mikali gozdovi, ki se razprostirajo po vsej planoti in prehajajo v še večje šume na hrvaški meji.

Pri imenu »gozd« mi je srce bilo vedno topleje in velika je bila moja sreča, ko je omogočil pohod v velikogorske jame inž. Pick, ki je prevzel velike stroške za prenos našega težkega orodja in se je tudi sam udeležil pohoda kot naš vodja.

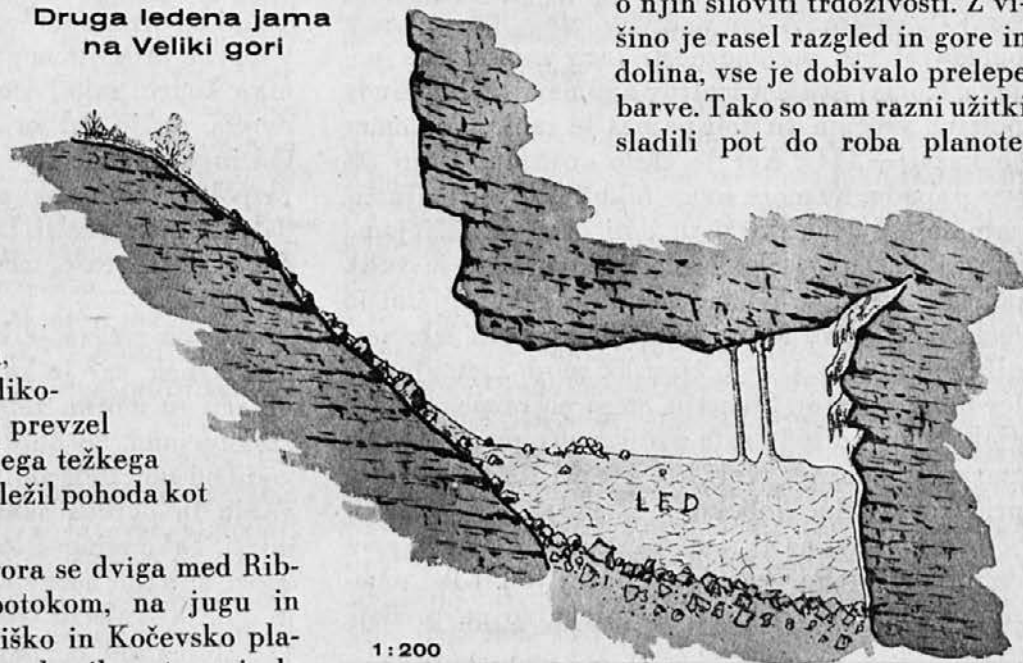
Visoka planota Velika gora se dviga med Ribniško dolino in Loškim potokom, na jugu in vzhodu pa prehaja v Goteniško in Kočevsko planoto. V Ribniško dolino prepada silno strmo in le malo potov drži odtod v višavo, z vozom pa je le po velikih ovinkih mogoče dospeti v zadaj ležeče kraje. Najvišja naselbina je Bela voda (957 m) nad Loškim potokom. Sredi lepih gozdov je Jelenov žleb, kjer si ljudje in medvedje voščijo lahko noč. Majhna parna žaga moti časih gozdni mir v tej naselbini, a ropot ne prodira daleč v goščavo. Les prevažajo po dobri cesti, ki drži od Sodražice mimo Loškega potoka do Čabra blizu Kolpe.

Zanimivo je, da Travniški potok v Loškem polju pronicuje, ko je tako močan, da žene štiri mline. V Ribniški dolini pa privirajo na dan Sajavec, Ribnica in Rakitnica, ki zopet izginjajo v zemljo in tečejo pod Malo goro in Suho krajino v Krko.

Pa tudi blizu Vrhlike pri Ložu izvira mogočni Obrh, komaj 5 km zapadno in 200 m niže od Travnika. Torej je skrivnosti tu obilo in domišljija spremlja podzemeljske vode na teh čudnih potih.

Prenočili smo v Ribnici, kjer se nas je nabralo precèj. Naslednjega dne smo odrinili proti strminam Velike gore. Do podnožja so nam konji pripeljali orodje. Nato pa smo si oprtili vrvi, kolače lestvic, svetilke in drugo. Pomagala sta nam šegavi Janez in neki lovec, vodil pa nas je sam oskrbnik velikih ribniških gozdnih posestev, prijazni inženir Fischer. Po silno strmi poti nam je pot curkoma lil po obrazih, zakaj vlekli smo težkó. Toda olajšav je bilo mnogo. Janez je včasih povedal ribniško povest, da se je kar razlegalo po gozdu od smeha, oskrbnik pa nam je pravil o gozdovih in medvedih, o srečanju z medvedko in njenimi mladiči, o lovu na te zveri in o njih siloviti trdoživosti. Z višino je rasel razgled in gore in dolina, vse je dobivalo prelepe barve. Tako so nam razni užitki sladili pot do roba planote,

Druga ledena jama na Veliki gori

kjer smo se s poštenim odpočitkom pripravili na delo. — Bili smo med Ostrim (1121 m) in Velikim vrhom (1129 m). Stopili smo v skrivnosten, dolinast svet, pokrit z gozdom in z goščavo. Tu smo si ogledali celo verigo dolin, ki so bile nastale od udara. Deloma imajo strme stene in pod njimi in med skalami je inž. Fischer že prej zaman iskal vhoda v podzemlje.

Polagoma smo prodirali proti prvemu cilju. Košat gozd je tu prava domovina divjačini. Nekje so bili v travi, še mokri od jutrnje rose, široki sledovi. Lovec nam je zatrjeval, da so bili medvedovi, ki se zjutraj tod rad sprehaja. V zgodnjem jutru ga lahko srečaš, a stric godrnjač se rad sam umakne v goščavo.

Dolina se je vrstila za dolino. Z najboljšo karto ne bi bili našli naše ledene jame v tej goščavi. Med Velikim vrhom in Marinovcem (1106 m)

pa so krenili naši spremljevalci v veliko dolino, pokrito z gozdom in grmovjem. V njej smo našli skalno steno, obrnjeno proti severozapadu, in pod njo črno luknjo, ki je sonce ne more obsijati.

Na soncu smo se posušili, ker smo bili mokri od potu, nato pa smo se toplo oblečeni odpravili na delo. Tla se urno nagnejo in postanejo strma, rastlinje zaostane in le po lestvicah smo lezli še dalje, ker je bila strmina zgoraj mokra in gladka. Kmalu pa se je med vejevjem in kamenjem pokazal tudi umazan led, ki je bil debelejši z vsakim korakom navzdol, dasi je bilo konec meseca julija.

Vrhnji del vhoda je 15 m širok, a je brž ožji, nato pa se v poševni smeri v notranjščino vrečasto razširja. To je oblika navadnih ledenih jam, ki imajo v notranjščini led vse leto. Pozorno sem ogledoval vse posameznosti tega zanimivega pojava. Komaj dvajset metrov nad nami je bila huda poletna vročina, tu doli pa nas je zeblo. Toplomer je kazal $+1^{\circ}\text{C}$. Ker je žrelo obrnjeno proti severozapadu, ne more sonce nikoli posvetiti v jamo, zato se led lahko drži tu doli. Ker pa leži jama skoraj 1000 m visoko med gozdovi, kjer je velik del leta mraz, se pozimi menjava zrak v jami in težki mrzli zrak teče vanjo, jo ohlaja in šele najnižje ohlajeni, t. j. najtežji zrak se ne zamenja več ter ostane v njej. Stene pa so se po razpokah tudi globoko ohladile in zato pač vsa pronicujoča voda zmrzne v jami ter tvori krasote, ki jih ne bi nihče pričakoval tako globoko pod zemljo.

In res smo našli jamo okrašeno, kakor se spodobijo ledeni jami. Začetkoma torej je bil led umazan. Kamni, ki so ležali na njem, so ga predrli.

Ledena jama na Veliki gori.
(Ledena plast, na kateri stoji jamar, je 7 m debela.)

Veje so molele iz njega, pod njim pa smo ugledali debela, dobro ohranjena v ledu. Z globino je postajal led čistejši in kmalu se nam je zasvetila nasprotna lepa, gladka, čista ploskev lednika, v kateri so se utrinjale iskre naših luči. Strop pa ni nič manj krasen. Iz razpok so viseli venci bleščečih se ledenih sveč, izmed katerih so bile nekatere znatno velike, ena se je celó spajala z lednikom v krasen steber. Modro in zeleno jo je prodirala svetloba, v kristalih pa so se vžigali skrivnostni ognji.

S cepini smo si izsekali stopnice do naslednje skupine ledenih stebrov. Pazili pa smo, da se nismo doteknili teh krhkih krasot, zakaj le malo so se držale stropa in ne bi bilo prijetno, ko bi se bile udrle na naše glave. Bili so tu štirje stebri, ki so segali od stropa do lednika, s katerim so se spajali v lepem, prosojnem gričku. Za njim pa je bilo lednika konec, zakaj stena se je v poletju že toliko ogrela, da je led za decimeter odstopil od skale. Od jugovzhodne stene pa je celó pol metra široka razpoka vabila navzdol. Splezali smo doli. Podaljška nismo našli. Led je bil tu štiri metre debel. Spodaj leži grušč, med katerim se odteka ledenica v globino.

Kljub mrazu je kapljalo od sten in led je bil zelo krhek, saj je kazal toplomer $+1^{\circ}\text{C}$. Poletni viharji so morda vzburlili in izmenjali tudi mrzli zrak v jami. Še bolj pa jo je ogrela pronicujoča voda od poletnih nalivov. Ta voda prinaša toploto vanjo in ogreva skale in zrak, da se začne led tajati. Tako mineva led do pozne jeseni, ko nastopi zopet mraz in začne iznova teči v jamo mrzli zrak in ohlaja skale in tvori led.

Mesec dni pozneje so na povratku z drugega pohoda v jame nekateri tovariši iznova posetili to jamo, toda od ledenih stebrov je ostalo le še nekaj malega. Zato naj se vsakdo, ki hoče videti ledene jame v popolni krasoti, potruži v te čudovite podzemeljske prostore meseca maja ali junija. Meseca julija se začne led že tajati in je tudi nevarnost večja, ker se udara led s stropa.

Čudno lepo in prijetno je bilo, ko smo prišli iz jame na sonce, ki nam je ogrelo premrle ude.

Po zadostnem počitku smo odšli proti jami, ki se imenuje »Prepad«. Bila je to zanimiva pot skozi divje zarasel gozd. Srce mi je kar utripalo od radosti v tej divji prirodi. Le nečesa nisem razumel. Povsod so ležala velikanska debela, odžagana in obeljena, a sedaj trohneča tu v višavi. Čemu so brezsrčneži žagali velikane, ako jih zaradi velikosti niso mogli spraviti v dolino? A še večje razočaranje me je čakalo.

Do »Prepada« smo hodili med drevjem in skalami, ki so le še povzdigovalе slike. Med ne-

prodirnim zelenjem in skalovjem imajo tudi medvedi varno skrivališče. Lovci pa jih puščajo v miru in kosmatinec se svojemu prirodemu sovražniku rad umakne v goščavo, če se srečata.

Iznad gozda se je dvignila Velika bela stena. Ta veliki zid prirode je 80 m visok in več sto metrov dolg. Dolgi, navpični žlebovi in dimniki ga prekinjajo. Vse skalovje je brez oprimka in stopnje. Obrnili smo ji hrbet ter stopili na lepšo pot, odkoder smo ugledali na jugu v modri daljavi hrvaške gore. Pred nami je kmalu vstala Mala bela stena, nič manj mogočna od svoje sestre. V kratkem času pa smo dospeli tudi do »Prepada«.

Zaradi silne goščave, velikih dreves in še večjih gnijočih debel ob robu smo komaj mogli do vhoda, ki je zaradi širine in divjih, v nebo molečih skal izredno slikovit. Spustili smo 30 m lestvic navzdol. A plezanje ni bilo prijetno, ker se je rušilo skalovje ob vsakem dotiku. Vsak čas je zažvižgal kamen mimo glave. Lestvice pa niso segle zadosti globoko. Po steni smo splezali še nekaj metrov niže na »tla«. Ali o joj! To niso bila tla! To je bil 25 m visok kup debel, prepuščenih trohnobi v tem mogočnem prepadu. Srce se mi je stisnilo ob pogledu nanje. Nekatera debela so bila nad meter debela. Vsa so bila lepo obžagana in obeljena, a ker jih niso mogli odpeljati v dolino, so jih pometali sem doli!

Za nas pa so bila ta debela tudi nevarna. Od trohnobe so bila vsa ostudno vlažna in spolzka. Po njih smo se morali brez zavarovanja plaziti strmo navzdol. Tudi skale so se bile sčasoma zagodile med tramovje. Če smo se jih le doteknili, kar je bilo pa še nevarnejše, so se zaporedoma udirale. Le iztežka smo v 40 m dolgem dnu prišli do prodovja v veliki razpoki, ki se dviga v skalovje tako visoko, da nismo ugledali konca. Poleg razpoke je majhna dvorana, a brez lepote. S stropa je šumel majhen slap, vendar zadosti močan, da nas je premočil do kože. Na tem kraju tudi voda nadaljuje svoje delo in pogloblja prepad, ki ga bodo od zgoraj zasule razdrobljene skalne stene, katere voda sproti izmiva, izjeda in ruši.

Iskanje novih vhodov iz tega dna je bilo zaman. Zato smo oprezno splezali na površje, kjer so se nekateri tovariši poslovili od nas in krenili nazaj v Ribnico.

Ob večernem mraku smo drugi nadaljevali pot skozi temne gozdove proti Jelenovemu žlebu. Zvezde so se že vžigale, ko smo dospeli do lovčeve hišice, kjer smo se okrepčali z žganci in mlekom. Noč je hitro minila. Komaj je naznanjala zarja prihod sonca, smo bili že pokonci. V južni smeri smo šli nekaj časa po poti, nato pa smo se razšli

Jamarji na Veliki gori nad Ribnico. (Fot. I. Tavčar.)

in iskali po krasnem gozdu jamo, ki smo jo tudi kmalu našli. Vhod je 13 m širok in jako mogočen. Po 40 m dolgi lestvici smo plezali zaporedoma navzdol. Še 4 m je bilo treba do tal. Toda to ni bilo najhujše. Mučno je bilo le, da je visela lestvica poševno, ker je padla v majhen stranski prepad in se tam zapletla na gnijočih debelih. Zato se je pod vsakim plezavcem obrnila in plezati smo morali viseč v prepad. Na dnu, ki je bilo zabito z nametanim tramovjem, je ležalo nekoliko ledu — najbrže ostanek onega snega, ki je zdrnil pozimi z bregov sosedne doline v globino. Sprvega dna smo splezali po debelih in majavih skalah še nekoliko niže skozi mogočna skalna vrata v zelo lepo dvorano, ki meri podolgoma 20 m. Strop se znižuje proti jugovzhodu. Vse druge skalne plasti je voda že zelo razdejala. V njih smo našli dve majhni, a izredno lepi kapeli. Tudi strop in stene so polni kapniških umotvorov. Pred zgornjo kapelo stojita dva lepa kapnika kakor stražnika pred svetiščem. Severozapadna in južna stran stropa pa sta strahovito razdejani. Čudoma smo zrli v dva silovita kamina, katerih skrajne višine tudi z magnezijevo lučjo nismo mogli razsvetliti; tema jo je zakrila našim očem. Niti v enem izmed njiju pa nismo opazili gole skale, zakaj siva je zalila vse, tudi velike razpoke, in stvorila mestoma krasne stebre, ki nekoliko skrivajo grozno skalnato razvalino. Uživanje čudovitih del v tej strašni in veličastni prirodi je zbudilo v srcu nekaj svečanega.

Kolikor smo mogli soditi, segata oba kamina gotovo do površja, kjer se pričenjajo pod rušo prve razpoke, ki so navpična vodna pota in ki se bodo nekoč razširila in bodo dovajala prepadu

luč. Ker si je voda na severovzhodni steni jame izjedla žleb, so se razpoke apnenca do sosednih kaminov že razširile. Če smo ugasnili svetilke, se je svetlikalo visoko gori skozi stene kamina. Voda je na delu. Vmesna stena se bo kmalu zrušila in lepa dvorana bo ostala dolgo časa zasuta.

Po nerodno viseči lestvici smo se plezaje navzgor mučili še vse bolj nego doli grede. Mnogokrat smo morali počivati in tedaj smo lahko opazovali silno delo vode na skalnih stenah, ki jih razdeva ta neumorna delavka. Kako globoko so zarezani nekateri žlebovi! Koliko mogočnih skal je že izjedla iz stene in sedaj visé gori in čakajo le majhnega sunka, da zgrmé v prepad!

Ko smo šli v jamo, je bilo sonce še nizko za gorami. Ob povratku na površje zemlje pa smo že veseli pozdravili njegovo moč, ker je stalo visoko in nas je kmalu ogrelo. Vrnili smo se v Jelenov žleb, odkoder smo takoj odšli v severozapadni smeri. Vodil nas je lovec, ki pozna tam vse koticke. Z nami so šla tudi nekatera dekleta.

V prvi ledeni jami na Veliki gori.

Karavana je bila jako vesela. Šli smo skozi drn in strn proti drugi ledeni jami. Ker nam je lovec pravil, da je večja od prve, smo se jako veselili. Skoraj eno uro smo zopet brodili po lepem gozdu, ko nam je lovec na razkrižju dveh stez pokazal velikansko, večinoma zaraslo dolino. Od raznih strani smo udrli doli, da bi toliko laže našli vhod. Vzhodno stran doline tvori previsna mahovita stena, pod katero se izgublja tla v črnem žrelu. Tudi zapadna stran doline je bolj strma nego pri prvi ledeni jami, le žrelo je obrnjeno tudi proti severozapadu, da sonce ne more ogreti jame, ki ima tudi obliko poševno ležeče, spodaj zelo široke vreče. Visoke smreke okoli nje ujamejo zvečer zadnje tople žarke, ki bi mogli prodreti v vrhnji del jame. Žrelo pa je jako široko in meri 17 m. Ta širina pospešuje pozimi menjavo zraka in ohlajanje jame, poleti pa bi se v hudem vetru vzburkal lahko tudi mrzli zrak, ki je ostal od zime.

Zaradi boljše opore smo tudi tu spustili v jamo lestvice, ki so nam pomagale navzdol, zakaj prvih 17 m je pobočje ob vhodu jako strmo. Mokra, črna zemlja, trhla sehljad in gladko skalovje so se menjavali. Le lestvica je bila zanesljiva opora na strmini. Na njej pa se je kmalu pokazal led, ki je začetkoma lepil vso visečo drobnjav, a je kaj hitro postal debelejši, tako da je vse izginilo pod njegovo modrozeleno plastjo. Tudi prostor se je razširil, strmina je prenehala in vstopili smo v podzemeljsko dvorano. Začetkoma smo prekoračili skalnat nasip, ki pa se je izgubljal v 7 m debelem ledu. Dvorana je 22 m dolga in na najširšem kraju 10 m široka. Tla pa so lepša od vsakega parketa, saj jih tvori led, ki so se v njem utrinjali žarki naših svetilk. Proti koncu se lednik hipoma zniža za tri četrti metra in za to zadnjo polico zapira jamo zelo razpokana skalna stena. Tu smo našli lepoto, ki je tolike nismo pričakovali... Najprej smo našli tri krasne ledene stebre, ki so se sloko vzpenjali od modrozelenega, bleščečega griča do stropa. Brez vsakega drugega okraska so bili sredi te temne večne noči čaroben pojav. Na sosedni steni so se vrstile ledene prižnice, druga lepša od druge. Tu je pronicala iz številnih razpok voda v jamo in se izpreminjala v blesteč nakit na temni steni. Čudovito so se lomili žarki naših luči v tem bajnem ledenem svetu! Na južni strani se je lednik iznova dvignil za meter. Tu so stali trije ledeni stalagmiti. Voda pa, ki je kapljala od stropa, ni mogla več zmrzniti in izvotlila je ledene kapnike, da so bili podobni velikim kristalnim čašam, v katerih se je svetlikala prečista voda.

Tu blizu se je nad glavami odprl visok dimnik. Iz njega je bilo pozimi in spomladi priteklo toliko vode, da je tvorila zmrzla čudovito lepo prižnico, s katere so visele številne ledene sveče prav tik do lednika, kjer so se spajale z drugim ledom. Tu je bilo ledene krasote malone preveč za naše oči. V magnezijevi luči se je vse blestelo, zakaj tudi ozadje je bilo vse poledenelo in okrašeno z nepopisnimi ledenimi liki: Tu smo našli 6 m dolg in 1½ m širok rov, poln ledu tudi po stenah. Tla pa so se izgubljala v globino, ki je nismo mogli razsvetliti, ker je bil predor ozek in zavit. Težko pa smo našli varen skalnat rt, na katerega smo pritrdili lestvice, zakaj led in skale, vse je bilo silno krhko. A trud in boj z ledom in skalovjem sta bila zama, ker se je spodaj predor končaval na produ pod lednikom. Tam se je tudi odtekala, oziroma je pronicala voda ledenica. A tudi, če bi bilo kaj prostora spodaj, ledu najbrž ne bi imel, ker je odprtina med lednikom in skalovjem pretesna, da bi se uspešno vršilo prezračevanje in ohlajanje.

Led v jami se je tajal. Toplomer nam je kazal 1,3° C. Torej je bilo tu topleje nego v prvi. Gotovo pa je bila tudi tu pronicujoča deževnica ogrela jamo tako, da so se začeli krušiti in udirati ledeni okraski s sten na lednik. Ko smo prišli doli, so že ležale na ledu razvaline ledenih stebrov in manjših sveč. Pri najmanjšem dotiku je odpadala tudi druga ledena krasota s sten in se drobila v iskreče se bisere. Z dihanjem smo seveda tudi sami ogreli prostor in pospešili razpadanje ledenih likov. Lovec pa, ki je bil z nami, je pravil, da je bil nekoč spomladi doli in da je segal tačas led višje, stene pa da so bile okrašene vse bogateje.

Neutrudni čas nas je prisilil, da smo po končanem delu odšli iz jame. Gori smo se poslovili od domačinov in sami nadaljevali pot skozi gozdove, ki so nam neprestano odkrivali nova čuda. Še eno globoko žrelo se nam je odprlo v globoki, divje zarasli dolini, a naše moči so bile izčrpane in morali smo dalje do roba planote, odkoder se nam je zopet odprl pogled v daljni, modrikasti svet. Po strmini smo med lepimi gozdovi hiteli navzdol in končno izmučena telesa položili k službenemu počitku.

(Dalje prihodnjič.)

V Z D I H

Kar se hoče
meni, noče
tega žalostno srce.

Njega želje
pa veselje
moje vklepajo v gorje.

Gabrovšek Emil.

ZDRAV — KOLIKOR HOČEŠ!

Dr. Fr. Pavletiču v spomin priobčil Bogdan Kazak

Močno sem se prestrašil, ko so me navsezgodaj poklicali k dobremu prijatelju, ki da je ponoči hudo obolel z mrzlico in dušenjem. Hitel sem k njemu, ker mi je bila njegova usoda zelo pri srcu. Poznala sva se že lepo vrsto let. Od njega samega sem zvedel, da je na koncu svojih studij obolel na smrt, da je ležal nekaj mesecev v dunajski bolnici zavoljo pljučnice in gnojne zarebrnice, da je prišel domov v goriško okolico k svoji materi bolj mrtev ko živ in čakal konca. Takrat se je na bolniški postelji poročil s svojo izvoljenko, učiteljico v domači občini, ki je želela poroke, da bi mu kot bolniška strežnica mogla olajšati zadnje dneve njegovega trpljenja, saj ozdravljenja ni pričakovala ne mati, ne ona, pa tudi on sam ne več. S podvojeno skrbno strežbo se je mlademu možu začelo obračati na bolje, po zdravniškem nasvetu je odšel k znancem na Gorenjsko, kjer je čez poletje bival sam z ženico sredi gozda. Tam se je zdravstveno okrepil in pripravil za izpite, ki jih je konec leta napravil in pričel kot odvetniški pripravnik svoj poklic. Ozdravel ni več po-

V drugi ledeni jami na Veliki gori.

polnoma, bolezen mu je desno stran pljuč deloma uničila, deloma stisnila, zato ga je že vsak manjši napor pri hoji ali govorjenju nenavadno upehal, tudi za vremenske spremembe je ostal sila občutljiv. Nekaj let že je bival kot samostojen odvetnik v mestu in si pridobil nenavaden ugled.

Živo sem se zavedel nevarnega položaja svojega prijatelja in nehvaležne naloge, ki je čakala mene. Njega samega dotlej še nisem zdravil, pač pa sem imel precej posla pri njegovi številni družini, kjer sem bil kakor domač.

Ko sem prijatelja pregledal, sem se še bolj preplašil, zakaj ugotovil sem pljučnico na levi, zdravi strani; kako naj siromak prestane bolezen s četrtno zdravih pljuč!

Gospé nisem prav nič prikrival resne nevarnosti in takoj predlagal, da pokličemo še katerega drugega zdravnika v posvete in na pomoč. Gospa, morda po svoji rahli čudi jasnovidka, ni bila toliko splašena kakor jaz, dasi se je zavedala skorajda obupnega stanja, in je na moje vprašanje imenovala zdravnika, ki je soprogu pred leti pomagal s koristnimi nasveti in tudi njo samo zdravil pri pljučnici. Izbira mi je bila zelo všeč, zakaj tudi jaz sem cenil starega stanovskega tovariša radi njegove izkušenosti in modre preudarnosti.

Moje povabilo je tovariš, ki bi mi bil lahko oče, sprejel prav rad in vesel, da ga še upoštevamo v resnih primerih. Glede presoje bolezenskega stanja sva soglašala, prav tako glede zdravljenja, le glede izida je bil tovariš manj črnogled od mene. »Takile bolehavci in krehavci,« je menil, »ki so se že dosti preklali z boleznimi, se jih otepajo mnogo laže ko hrusti!«

V skrbeh in mukah so potekali tisti dolgi dnevi; v nočeh pa sem prebiral in proučeval vse, kar sem imel sam in si mogel izposoditi, o pljučnici in ogražanju srca, ki je največkrat vzrok neugodnemu izidu. Vse, kar bi mu utegnilo pomagati, je bilo vedno pri rokah. Večinoma so bile vse te priprave odveč, bolnik je z običajnimi pripomočki in lastno močjo obvladoval bolezen mirno in potrpežljivo. Prve dni boleznijo so bile precejšnje težave zavoljo prehrane, bolnik je zavračal juho, mleko, kavo, čaje in sadne sokove, češ, da se mu vse to gabi; ko smo mu dovolili vino, ki je takrat veljalo kot nevaren strup pri vnetnih boleznih, je kar nekako oživel, vsak dan je izpraznil steklenico starine in z njo vred mu je zadišala tudi juha in drugo.

Napočil je težko pričakovani odločilni dan, menda je bil deveti, če ne enajsti dan boleznijo — in srečno potekel, bolnemu prijatelju je odleglo. Veliko veselje je zavladovalo v družini in pri šte-

vilnih prijateljih in znancih, ki so s sočutjem spremljali potek boleznijo; tudi meni se je odvalila težka skala z glave in srca. Le okrevajoči prijatelj je bil otožen in potr. Izprva smo menili, da je njegova turobnost prehodna posledica velikega duševnega trpljenja med boleznijo, ki pa da bo brž minila sama po sebi. Saj prime koga trepet, ko je strah že za njim.

Pri prijatelju je bila zadeva nekoliko drugačna. Tekel je že tretji dan po ugodni preokrenitvi, prijatelj je še ždel nepremično v postelji, mižal ali buljil v strop, na vprašanja je odgovarjal kratko in mukotrpno, sam ni želel ničesar, za hrano se je dal siliti bolj kakor sredi boleznijo. Zaskrbelo me je, da bi se ga ne lotila kakšna umobolnost, in prosil sem gospo, naj oprežno dožene vzrok sprogovi potrtosti. Ni ji uspelo, zato sem se ga lotil jaz.

Sama sva bila v sobi. Odprl sem okno, dasi je bila prav za prav še zima, a je sonce že močno sijalo in grela, in rekel: »Pomlad prihaja, prijatelj, novo življenje se budi! Treba, da se pripraviš nanjo!«

Takrat je uprl svoje velike modre oči vame, solze so mu spolzele po bledih licih in globoko je vzdihnil: »O, da nisem umrl!«

»Ne tolci Boga po glavi!« sem ga zavrnil. »Prestal si nevarno bolezen srečno kakor po čudežu; namesto hvaležnosti do Boga v srcu imaš na jeziku očitek, namesto radosti življenja te objemlje želja po smrti. To je vendar narobe svet, prijatelj!«

»Kaj naj še pričakujem?« je del kakor sam sebi. »Čaka me počasno umiranje, to vidim jasno pred seboj. Ali bi ne bilo boljše, da bi že bilo konec mojih bridkosti in brezupnih skrbi za družino?«

Prekipelo mu je gorje, skorja se mu je otajala, kar me je opogumilo, da sem pričel z vso silo pritiskati na velik duševni tvor z namenom, da ga čimprej iztisnem. Ko se je siromak nekoliko pomiril, sem začel:

»Saj te ne poznam več! Nikdar nisi bil črnogled in malodušen, prijatelj. Kaj te je skrušilo?«

»Prva bolezen pred leti me je pohabila... da sem životaril za silo... Saj veš, da sem se moral... odpočivati na vsakih stopnicah..., da me je vsak govor pri razpravah zmučil. Kako naj še živim... ko sem obolel še na drugi strani... Še v postelji me duši, če se le zganem... Družina se mi smili... Ženi nisem mogel zaupati... svojega brezupnega položaja... živ mrlič...«

Tako je spravil v odmorih vse svoje toge na dan.

»Krivo je tvoje gledanje v bodočnost, prijatelj!« sem ga zavrnil odločno. »Plaši te velika zмота, ki ti kali pravičen vpogled v trenutno stanje in ti zastira prihodnost. Prav za prav je tvoje mnenje o lastnem zdravstvenem položaju zmotno v dvojnem pogledu. Prvič glede bolezni, ki jo pravkar prebolevaš. Nikar ne misli, da mora imeti vsaka pljučnica takšne posledice, kakršne je imela tvoja dunajska. Ta pljučnica, ki jo še čutiš, premine, ako Bog dá, v teku nekaj tednov brez posledic; za veliko noč boš, če boš ubogal, tako zdrav, kakor si bil pred to boleznijo. Potem pa pride na vrsto tvoja stara nadloga, ki se tudi dá znatno izboljšati, če ne odpraviti. Če se resno zavzameš, se popraviš in pozdraviš, da pojdeva, letos še ne, pač pa k letu, skupaj na Triglav!«

Prijatelj je stresal glavo in majal z rokama: »Nehaj, nehaj... saj nisem otrok... da me pitaš s takimi izmišljotinami... ki jih ni bilo in ni... in ne bo nikjer!... Govori vendar resno... mož možu... koliko tednov ali mesecev še... utegne trajati... moje počasno umiranje?...«

Takrat pa sem vzrojil in rekel: »Ne imej me za takega bedaka, ki bi se hotel osmešiti pred teboj in tvojimi s praznim govoričenjem! Vem, kaj trdim, in hočem držati svojo besedo, a samo s tem pogojem, da me ubogaš vsaj šest tednov kakor novinec vojak desetnika, brez ugovora in brez oklevanja. Daj mi roko!«

Ni se genil, strmél je vame kakor splašen mesečnik.

»Udari v roko!« sem ga dramil in priganjal. »Kaj tvegaš ti pri tej pogodbi? Nič, prav nič, saj praviš, da tvoje življenje ne velja piškavega oreha! Jaz se izpostavljam nevarnosti, da se nesmrtno osramotim in za vselej onemogočim pri tebi in vseh najinih znancih! Udari torej!«

Polagoma, kakor brez njegovega hotenja, se mu je iztegnila tresoča se desnica v mojo; krepko sem mu jo stisnil, da se mu je obraz skremžil, in rekel: »Da bo držalo!«

»Bog ti odpusti!« je odvrnil z milo svarečim glasom. »Jaz bi ti ne mogel... če si si dovolil... z ubogim trpinom... kruto šalo...«

Poklical sem gospo in sestro strežnico, dal podrobna navodila in odšel iz hiše skrbi mnogo lažji, kakor sem prišel vanjo.

Drugi dan sem našel prijatelja že v naslanjaču baš pri obedu. Z veseljem sem opazoval, kako si je prizadeval, da sam, brez tuje pomoči, opravi to nalogo in pospravi vse, kar so mu prinesli. »Da ne bo zmerjanja!« je hudomušno pripomnil, ozrši se proti meni.

Čez nekaj dni se je že vadil v »sprehajanju« po sobi z odprtimi okni in v smotrnem dihanju, dober teden kesneje je zlezal v bližnji mestni vrt. Tako je šlo naprej, ne vedno gladko, ker se je rado kje kaj zateknilo bodisi zavoljo menjajočega se vremena ali drugih neyšečnosti, a šlo je vendar zdržema na bolje; po veliki noči je smel moj bolnik že v pisarno.

*

Prijatelj je bil zadovoljen že z dovršitvijo prvega dela najine pogodbe in se hotel otresti drugega dela. Izgovarjal se je, da nima časa za nadaljnje »postopanje«, češ, ker mu je zastalo toliko poslov, ki jih mora spraviti v red, dejansko pa se je otepal mojega skrbstva in nadzorstva nad seboj, trdno uverjen, da se zastarele okvare ne dajo popraviti, in v strahu, da se mu umirjeno in za silo zadovoljivo stanje ne poslabša z negotovim poskušanjem.

»Nikar me ne sili v take tvegavščine!« se je branil. »Kako naj se človeku, ki mu leze četrti križ na pleča in gre njegovo življenje že nizdol, zravnaajo ali vrastejo stare pohabe? Ali mi zrastejo na mestu uničenih nova pljuča? Ali naj se mi pomladi srce, ki je dobilo že toliko ran in prask, da se komaj še vkup drži kakor počen in povezan lonec? Hvalim Boga, da še tako shajam, ti pa me pusti v miru!«

Nisem odnehal. Škoda se mi je zdelo, da bi pustil lepo začeto delo neizvršeno. Bolnik se je opomogel od zadnje bolezni prav dobro in nenavadno hitro, kar mi je pričalo o čvrsti odpornosti njegovega telesa, torej o nezmanjšani življenski moči. Tudi uverjenje, da je nepovoljno zdravstveno stanje prijatelja posledica morda ne toliko njegove prvotne bolezni, kolikor njegovih nezdravih življenskih navad ali razvad, me je gnalo, da ga spravim v bolj zdrave življenske razmere. Zato sem mu predočil, da mora nujno predrugačiti svoj dnevni red, opustiti mehkužne udobnosti in pričeti z utrjevanjem. Pred svojim poklicnim delom naj napravi jutrnji sprehod, po končanem delu naj odrine kam dalje ven v prosto prirodo. Kavarni s prijateljsko družbo in tarokom ali šahom naj se kar odpove.

»Kaj, tudi tega in edinega mojega razvedrila mi ne privoščiš več?« mi je tožno očital.

»Zares ne, ker ti želim kaj boljšega. Saj čepiš vse dni v zaprtih prostorih, ali v zakajeni pisarni, prašnih sodnih prostorih ali pri sejah ali v tesnem stanovanju, pojdi zategadelj v prostem času, ki ti je itak pičlo odmerjen, na zrak in v prirodo!«

»Na sprehod naj hodim že zjutraj, da bom moral namesto na delo, v posteljo počivat. Kaj ne

Olaf Globočnik: Madona.

veš, da me že tisoč korakov hoje zdela tako, da sem ob sapo in vso moč!«

»Viš, prijatelj, v tem grmu tiči tvoj zajec. Tukaj ga je treba prijeti! Česar ne zmoreš danes ali jutri, napraviš z lahkoto čez teden ali mesec dni, a začeti moraš po pameti in po pameti nadaljevati vaje, brez sleherne sile, brez znatnega napora. Igraje se ti telo privadi na čezdalje večje zahteve...«

»Pa ne meni, ostarelemu pohabljenču!« se je postavil v bran.

»Tudi tebi, dragi moj posili-starec! Telo je nekaj čudovitega in, dokler je živo, od stroja bistveno različno. S pametno rabo se vse telo in vsak posamičen ud ali drob ne obrablja, marveč jači in — pomlaja, neraba pa ga tako kvari kakor zloraba. Ker ti teh stvari ne poznaš, zato kar ubogaj dalje! Jutri pojdeš pred pisarno na sprehod samo v mestni vrt, tam si oglej nasade, prouči pri vremenski hišici vreme in se vrni na delo. Po kosilu posedi doma, v kavarno ne smeš. Po pisarni pojdi prav počasi, upehati se ne smeš nikdar, proti

kolodvoru, če ti ugaja, počivaj na klopici, kjer ni vetra ali prahu, in pridi domov z mrakom. Čez nekaj dni si jutrnji sprehod podaljšaš, da večkrat obhodiš mestni vrt ali da kreneš proti soškemu mostu, večernega pa nateguj polagoma proti Rojcam ali Štandrežu.«

Ni se mogel upirati »nasilju«, zlasti ker sem dobil v njegovi soprogi navdušeno pomočnico in zvesto zaveznico. Polagoma je prehodil moj »podložnik« vso bližnjo okolico v ravnini: Štandrež, Šempeter, Solkan, Rožna dolina in Panovec, Pevma in Šentmaver, Kronberg in Ajševica so mu postajali zanimiva odkritja. Nato sem ga naravnal navzgor, Grad in Kostanjevica, Stara gora in Sv. Marko nad Šempetrom, Oslavlje in Kalvarija nad Podgoro, Sv. Katarina nad Kronbergom so mu bili stari znanci, ki jih je obiskoval po tolikih letih odsotnosti z vdano ljubeznijo in žalostjo v srcu, da jih je zanemarjal od dijaških let.

Prišlo je poletje, prijatelj je odšel s svojo družino letovat na Vrhniko. Od tam sem dobival sporočila, da je prebredel vse gozdove in prehodil vse griče in hribe in gore v bližini.

Prišla je jesen tistega leta, ki je bilo nenavadno vroče v marsikaterem pogledu. Sedeli smo v znani gostilni na običajnem »tedenskem večeru«, premlevali dogodke preteklih dni in kovali načrte za prihodnje. Nenadoma se je pojavil med nami naš skupni prijatelj in bivši moj »podložnik«, ki se je že pred meseci izneveril mojemu varuštvu. Po burnem odzdravu se je postavil v hribolaški opremi sredi sobe in samozavestno ugotovil: »Kajne, osem in pet in dvajset minut?«

»Točno!« mu je zadonelo od omizja. »Odloži, prisedi in povej, odkod in kako tako čvrsto in junaško!«

Z uro v roki je s poudarkom ugotavljal: »Ob treh četrtih na dvanajst je bila končana razprava na ajdovskem sodišču, ob četrti na eno sem pokosil, ob eni sem korakal skoz Slokarje, ob treh sem bil Predmejo, kmalu po štirih na Čavnu, ob petih sem pil kislo mleko na Selovcu (gozdarska hiša in gostilna za Kucljem), ob pol sedmih sem bil na Trnovem, radi bližajoče se noči se nisem upal čez Ravnico po bližnjici in sem moral po cesti čez Preval in Solkan, sicer bi bil pol ure prej doma.«

Vsi smo zastrmeli. Tovariš Korle, ki se razume na zgodbe in kraje, je ob splošni pozornosti razložil: »Naš prijatelj je prehodil v osmih urah pot, dolgo okoli štirideset kilometrov, in se je na tej gorski poti povzpел od 108 m nadmorske višine v Ajdovščini na približno 1250 m pod Čavnomo in se spustil navzdol na 90 m. Jaz, ki sem za tretjino

let mlajši od njega, bi se ne upal dosti izboljšati tega rekorda!«

Kakor bi nam sapo zaprl, smo nemo občudovali tovariša, ki se nam je žareč v zagorela lica posmihal, rekoč: »Hotel sem častito družčino samo pozdraviti in opravičiti svojo več ko polletno odsotnost! Zdaj pa moram še naprej, da ne bo preveč skrbi doma in zamere pri krutem mojem trinogu! Bog z vami!«

Pokazal je z roko name, zasukal se na peti kakor vitek mladenič in odšel.

Tako čvrst je ostal še dolgo vrsto let in nemoteno delal ne samo v svojem poklicu, ampak tudi na raznih popriščih javnega življenja. Vsi smo želeli in nestrpno čakali, da on prevzame vodstvo javnih zadev v svoje roke, dasi se ga je branil iz prenežne obzirnosti do drugih in osebne skromnosti, ker po pravici je veljal v vsej deželi za vzornega moža.

*

Te naše želje in nešteto drugih nam je prekrizala svetovna vojna. Z veliko vnemo se je postavil moj prijatelj ob izbruhe italijanske vojne na čelo odboru za pomoč mnogoštevilnim beguncem. Ko mu je bilo vsako delo v domačem mestu onemogočeno, se je s svojo družino preselil v Ljubljano, kjer je v družbi s prijateljem Janezom Evangelistom požrtvovalno delal za bedne Goričane.

Med vojno sva se videvala bolj redko in kratko. Pristrčno je bilo najino svidenje v Gorici proti koncu pomladi l. 1918, ko se je mesto začelo dvigati iz ruševin. On je prihajal časih po svojih poklicnih poslih in tiste dni stanoval v tesni sobici pri starem znancu, jaz sem se trudil, da si pripravim vsaj zasilno bivališče in pomagam pri začasnih vzpostavitvi porušene bolnice. Naslednjega dneva večer sva si določila za pomenek po tolikih letih, polnih grozot in usodnih dogodkov. Bilo je takrat nenavadno vroče in soparno vreme.

Prišlo je čisto drugače. Brž popoldne naslednjega dne je prisopel dober znanec k meni s poročilom, da se je najin prijatelj zgrudil na cesti in da ga je on s pomočjo drugih zavlekel v bližnjo kavarno. (Kakor sem dognal kesneje, je imel prijatelj tisto dopoldne dolgo trajno in zelo težavno razpravo, nato se je napotil proti svojemu stanovanju v žgočem soncu — gologlav! Bržkone je bil vaju tisti čas hoditi brez pokrivala, ni pa se, zamišljen v svoje posle, zavedel razlike med megleno Ljubljano in sončno Gorico.)

Bridko se mi je nasmehnil, ko se je med mojim preiskom nekoliko zavedel, odkimal z

glavo, rekel pa nič. Ugotovil sem možgansko kap zavoljo vročine. Spravili smo ga na njegovo stanovanje in videč, da ni opreme ne ljudi za najbolj skromno nego in postrežbo, sem hitel v vojno bolnico, ki je bila takrat edina urejena za bolniško oskrbo. Sprejeli so bolnika, s pomočjo vojnih oblasti sem obvestil prijateljevo družino o nesrečnem dogodku. Gorica je bila takrat vojno ozemlje, vsa občila v vojni upravi.

Vse prizadevanje za prijatelja je bilo zaman, drugi dan je izdahnul, ne da bi se še zavedel. Ležal je na odru v podzemni kapelici nedovršene cerkve Srca Jezusovega, pokopali so ga na vojnem pokopališču ob šempetrski cesti. Nebo je tisti dan usipalo gost dež in zdelo se mi je, kakor da plače ob novem grobu vojnih žrtev vsa nesrečna dežela, ne samo peščica njegovih prijateljev in znancev, ki smo mogli biti navzočni. Ko bi mogel in smel govoriti — razen cerkvenih obredov je bil vsak javni nastop prepovedan —, bi se začel izliv naše velike skupne žalosti s Prešernovimi stih: »Ena se tebi je želja spolnila, v zemlji domači da truplo leži...«

Ko se spominjam tistih lepih in žalostnih časov in svojega blagega prijatelja, ki je imel tako globoko in otroško nežno ljubezen do domovine in svojega naroda, in ko gledam usodo domovja in naroda v današnjih dneh, me nehote obhaja tista trpka Prešernova misel, da »ni nesrečen, kdor v grobu leži«.

POLNOČNA POTA

Vse polno je luči in belih zvezd,
ki padajo v uro polnočno z nebá.

In ko da vse sanja v začaranem krogu,
vse tiho je v cestah in v polju in v logu! —

A sredi teh vase ujetih molčanj
užiga svet slutenj se, tipanj in sanj.

Ob bregu samotnem zamišljena breza
nad reko nemirno si veje izteza.

O, ko da bi žalosten hotel odtod,
po valih srebrnih skoz noč plava brod

in nekdo v njem v bridkosti pritájeni joče.
Sam Bog vé, kam žalost nevidna ta hoče!

O luči polnočne in sanje zvezdá!
O čoln, ki za pota še svoja ne zná!

Janko Samec.

Olaf Globočnik: Dekle.

MESOJEDE; RASTLINOJEDE

Dr. Janez Plečnik

O fermentih v našem telesu.

Kvasniki (fermenti) so snovi ali pa kemični spojki, ki presnavljajo druge kemične spojke; kvasniki ostanejo pri tem nepremenjeni in se ne družijo, ne vežejo, ne spajajo z razpadki presnovljenih spojkov. Fermenti so (po navadi) spešniki presnavljanja. Vsak kemični spojek razpada, se presnavlja sam od sebe (ob potekanju dolgih časovnih dob) — kvasniki pa vidno spešijo to razpadanje. Ta kvasnik speši to presnavljanje, oni ferment speši ono presnavljanje, pa pravijo: dejava je kvasnikov svojitna (specifična). E. Fischer primerja dejavo fermentov na spojke z dejavo ključa na ključavnico: ta ključ odpre kar le to ključavnico, oni ključ kar le ono. Tako tudi fermenti. Ključ se mora ujemati s ključavnico, ki naj jo odpre — kvasnik se mora »ujemati« s spojkom, ki ga naj »razbije in odpre«, ki naj ga presnovi.

»Živi fermenti« so živine, ki storjajo in izcejajo kvasnike oziroma kvasila. Žive majhnobe in posebej še bakterije so taki živi fermenti. »Živi

fermenti« so torej celice. Naše telo je zloženina celic — pa so tudi v nas celice, ki storjajo kvasila ter jih izcejajo?

V to storjene skušnje kažejo, da celice našega telesa res delajo fermente ter jih izcejajo. Vse celice našega telesa imajo izcedke. Neke celice našega telesa so pa kar postavljene v to, da címiyo kvasila in jih izcejajo. Celica, postavljena za tako izcejanje, ima ime »žleza«. Žlezne celice tiče časih posamič med drugimi celicami, pa pravijo, da so to »žlezne celice-samice«; žlezne celice so pa časih zbrane v večje in velike zборе, v skupke, pa pravijo, da so ti skupki zložene žleze (zusammengesetzte Drüse). Neke žleze izcejajo izcedke na povrhnje (na kožo in sluznice), pa rekajo, da so take žleze »žleze z vnanjim izcejanjem, z vnanjimi izcedki«; zdravniki govoré, da so take žleze »žleze z vnanjo sekrécijo, z vnanjimi sekréti«, pa tudi, da so to žleze z »ekskrécijo«, z »ekskréti«. Neke žleze pa izžemajo storjene kvasnike kar med sosedne celice, kar v kri, pa torej ne opaziš njih izcedkov. Pa pravijo, da so take žleze žleze z »notranjimi« izcedki, z »notranjim« izcejanjem; zdravniki označajo te žleze kot žleze z »notranjo sekrecijo«, kot žleze, ki delajo »notranje sekréte«, ki delajo »inkréte«.

Predsapnica (thyreoidea) je žleza z notranjimi izcedki (z »inkréti«); predsapnica ne izceja izcedkov na »vun« — ona jih izceja kar v kri, jih izceja na »noter«. Znojnice pa, ki storjajo znoj (pot), solzna žleza, ki storja solze, obustne slinavke, ki storjajo slino, so žleze z »vnanjimi« izcedki, z »ekskréti« — saj njih izcedki pridejo na povrhnje: na kožo, na veznico, na ustno sluznico. — Danes bomo govorili kar le o žlezah z »vnanjimi« izcedki, pa bomo pisali le »žleza« in nam bo že beseda »žleza« povedala »žlezo z vnanjimi izcedki«.

*

Založaji pridejo koj v stik z izcedki žlez: s slino v ustih namreč. Poudarimo to: premesimo založaje (pri žvekanju) s slino. Naše žvekanje vmesi torej kvasnik, ki je v slini, v založaj; zakvasimo torej založaj s tistimi fermenti, ki so v slini. Res: urno pogoltnemo založaj; vemo pa, da užitek obleži (neko dobo) v želodcu, v žolčnem črevesu, v ozkem, v širokem črevesu pa umešeni fermenti sline pridejo tam do veljavščine; oni razkrajajo tam užitek.

Vemo, da je otrok človeka človek, da je mladič raka rak, da je potomec žabe žaba. Uživamo organske spojke, in teh je nebroj, in kar vsaka živina ima kar prav svojevrstne spojke (Mladika 190, str. 458). Pa je umevno, da bi se nam telo

preminjalo, če bi hraniva prehajala v celice našega telesa taka, kakršna jih uživamo. Uživamo solato, vola, mleko, fižol — pa skušnja kaže, da ne postanemo solata, vol, mleko, fižol (Mladika 1930, str. 29). Zadeva ni dovtip. Prav resna zadeva je to in dobro pomembna za pravotno umevanje prehrane. Spojki v užitku — to je torej treba — naj razpadejo (v črevesu) in naj se na novo in drugače zberejo. Spojki naj razpadejo tako, da morejo celice našega telesa vsrkniti razpadke, in razpadki naj so takšni, da morejo celice našega telesa storiti iz razpadkov tiste spojke, ki so našemu telesu lastni. Fermenti, ki razkrajajo hraniva, in kvasila, ki opravljajo ta posel, so v izcedkih naših slinavk (žlez), našega želodca, naših jeter, našega črevesa. Soli, močiči, masti, beljakovine so nam (glavna hraniva). Celice našega telesa morejo vsrkniti le tiste kemične spojke, ki so v vodi topni.

I. Dober del soli so v vodi topne, pa torej celice črevesa posrkajo soli (navadno) takšne, kakršne so. Použita kuhinjska sol (Na Cl) gre v celice kot kuhinjska sol, tako tudi kalijev jodat (Ka J), tako magnezijev sulfat (Mg SO₄).

Močiči, masti, beljakovine (po večini) niso topni v vodi pa trebamo kvasil, ki razbijejo, »odprejo«, razkrojijo, presnovijo močiče, beljakovine, masti v take razpadke, ki so v vodi (v črevesnem soku) raztopni in ki so torej celicam prisrkljivi.

II. Obustne slinavke (glandulae salivales) pa velika trebušna slinavka (páncreas) dajejo izcedke oziroma kvasila, ki premené močiče v sladkorje; pravi sladkorji so pa v vodi topni in so torej posrkljivi za celice. Skušnja torej uči, da (naša) slina premeni nekatere močiče (tako škrob, ki je v žitni, krompirjevi, fižolovi, grahovi moki) v sladkor. Ni še dobra prilika, da bi podrobneje govorili o žlahti močičev in sladkorjev. Zadeva bo pa dostopnejša bravcu, ki preudari tole: Kruh je iz (žitne) moke in moka ni sladka in moka se ne topi v vodi. Pečen kruh ima skorjo pa je torej skorja tudi iz moke. Skorja je le močnejše zapečena moka, je pražena (»restana«) moka. Skorja je pa dosti slajša od sredice, pa je torej praženje storilo iz moke nekaj sladkega; vemo še, da je skorja topljiva v vodi. Pravijo torej: praženje premeni moko v sladek in topljiv spojek (dekstrín). Praženje premeni torej moko, pa slina tudi premeni moko; premeni jo še močnejše od praženja. In pravijo: ferment (kvasilo, encím), ki je v slini in ki ga celice naših slinavk izcejujejo, premeni, prekvasi moko v sladkor. Moka (»štirka«) je (skoraj) v vseh celicah

(skoraj) vseh rastlin; posebej dosti je je v pšeničnem, rženem, ječmenem, ovsenem, koruznem, ajdovem, fižolovem, grahovem, lečnem, rižnem zrnju in v (gomoljastih) zdebeljkih krompirjevega stebela (v »krompirju«).

Porečemo torej: kvasniki v slini predelajo neraztopne močiče v dobro raztopne sladkorje.

III. Masti — skušnje kažejo to — so spojki glicerina (C₃H₅ — OA — OH — OH) in (nekih) organskih kislin (mravljinčne, octove, maslene — palmitinske, stearinske — kisline). Masti niso topljive v vodi pa jih torej celice našega telesa vsrkniti ne morejo. Glicerin je pa prav dobro topen v vodi. Maščobnih kislin je pa nekaj raztopnih v vodi, nekaj pa ne. Skušnja kaže, da prav tiste maščobne kisline niso v vodi raztopne, ki so predvsem potrebne našemu telesu. Naše telo pa ima sile, ki z njimi razbije masti v glicerin in maščobne kisline, in naše telo ima sile, ki z njimi presnovi neraztopne maščobne kisline v raztopne spojke. Celice (želodčnih žlez, pa predvsem celice) v élíke trebušne slinavke (páncreas) so, ki izločajo kvasila, primerna za razkrajanje masti. Pazi: velika trebušna slinavka izloča svoje izcedke v žolčno črevo — pa jetra tudi izločajo žolč v žolčno črevo. Ponovkovano vratno gibanje žolčnega črevesa umesi v užitek torej: sok trebušne slinavke in pa žolč, ki je izcedek jeter.

Žolč se vdejava kot raztêplja pri prebavi masti. Žolč (razprši, razluča, razhiti, razmilji, razbije, razklopota, razmelini, razmeče, razmete, razmane, razpožene, razstroji... in še sto takih slovenskih besed) raztêpe maščobe, oziroma je mogočno pomagivo pri raztepanju maščob. Trebušna slinavka izlije svoja kvasila v to raztepino (Emulsion). Fermenti trebušne slinavke »odprejo«, razkrojijo maščobne kapljice v glicerin in v maščobne kisline. Žolč pa tudi izcedek trebušne slinavke imata luge v sebi. Maščobne kisline in le-ti lugi se spojé v milo. Milo (žajfa) je topno v vodi. Prebava je torej premenila masti v glicerin in milo. Celice vsrkajo glicerin in milo ter sezidajo iz njih spojke, kakršni so potrebni našemu telesu.

Tako torej s solmi, močiči, maščobami. — Želodec in velika trebušna slinavka (páncreas) sta pa tudi, ki razkrajata s svojimi kvasili beljakovine. Močiči so dobro raznoteri, maščobe so dobro raznotere pa beljakovine so nad vse močno raznotere (Mladika 1931, str. 100).

IV. Beljakovine imajo ime od latinskega »albúmen« oziroma »albus«. »Albus« pove »bel« in beljakovine so res (po večini) bele. Nemeč go-

vori o »Ei-weiß-stoffe«; »Ei« pove »jajce«, »weiß« pove »belo«, »Stoff« pove »snov, tvar«. Beljak v jajcu je obče znana beljakovina. Beljakovine so — tako govore —: ali albumini, ali globulini, ali proteidi (kromo-proteidi; gliko-proteidi; nukleo- in paranukleo-proteidi), ali albuminoidi. Zapomnil si ne boš teh oznak, pa tudi ni treba tega; povedali smo jih le, da te opozorimo na mnogoličnost beljakovinskih spojkov, ki jih je več od števila živin (Mladika 1930, stran 460). C, H, O, N, S, P, Fe, Mg so v beljakovinskih spojkah. Beljakovine razpadejo — primerno vzdelane — kar le v kisline, ki je skupek NH_2 (»amino-skupina«) v njih. (Mladika 1930, str. 461.) Beljakovine so storjene iz »amino-kislin«. Storjene skušnje kažejo, da ogromna večina beljakovin ni (v pravem pomenu besede) raztopna v vodi; beljakovine se vode le nalezejo, napijejo, one se v vodi le razrahljajo, one v vodi le nakipe. Celica torej ne sprejme beljakovin kot takih pa je torej treba najprej razdreti beljakovine vaminske kisline, ki so topne v vodi. Res je tako. Želodčna sluznica pa velika trebušna slinavka izcejajo fermente, ki beljakovine (mesene in mesnate užitke, jajčji beljak, mleko, sir, vlaknino, kri) razkrajajo vaminske kisline. Celice našega telesa posrkajo natoaminske kisline pa jih povežejo v sebi v nove spojke, v nove beljakovine, in to v take, ki jih ima prav le tisti, ki je beljakovino použil. Pomni pajka: pajek požre muho (beljakovino), pajek predela muho in jo izcedi (deloma) kot pajčevino; pajek stori torej iz muhe spojke (pajčino), ki so njemu v prid.

V. Vitamini niso beljakovine — tako trdijo — in so le beljakovinam podobno zgrajeni. Tako po domače pišejo in govorijo o »vitaminih« kot o kislemlju in pišejo veliko. Ni ga pa, ki bi imel jasen vpogled v to zadevo in bi vedel, kako jih sprejemamo in kaj so vitamini. Močno opravičen je dvom, da sprejemamo vitamine kot take (Abderhalden) in je močno verjetno, da so v hranivih spojkah, ki najprej razpadejo v črevesu in ki naše telo še le stori iz njih vitamine, torej podnetiva za presnavljanje. Vprašanje vitaminov je povsem nejasno, je preporna točka raznih raziskovalcev. Niso pa vitamini preporna točka narédkarstva (industrije), ki meče vedno znova »nova, edino zveličavna sredstva« na trg. Naredkarstvo vpijasto govori o zadevi in jo žéne v življenje; industrija prevpije pamet človeka, poneumi človeka in ga omotenega izsesava. Mi danes le ponovimo: *pestra prehrana, mnogolična hraniva so nam potrebna*. Vse to pa je prav stara resnica, ki prav vsaka žival ve

zanjo. Spregovorili bomo še o zadevi vitaminov in osvetlili jo bomo s strani, močno nepričakovane.

VI. Znova opozarjamo na dejavo (prav) v drobno strtih (razpršenih) teles, torej na dejavo drobcev, ki imajo kar le gre majhno vsebino in kar le gre veliko površino (Mladika 1931, str. 342): povedali smo, da se taki zdrobljenci nad vse urno spajajo.

*

Povežemo, kar smo dejali, in posnamemo spoznanja, pomembna za prehranjevanje.

Uživamo močiče kot kruh, kot krompir, kot grah, kot fižol, riž — — Uživamo močiče ali kot take, kakršni so (suhe), ali pa v vodi (juhi). Treba je močiče dobro presliniti, preden se spremené v sladkor. Čim v drobneje so žitna, grahova, fižolova, riževa... zrna strta, tem bolje jih preslinimo. Taremo pa ta zrna v mlinu in drobimo jih pri žveki; tudi preslinimo jih pri žveki. Pa je torej trêtev (Caf) pri žvekanju, torej sta žveka in preslinjanje dobro pomembna za prehrano. Tudi trebušna slinavka izceja med močiče (v žolčnem črevesu) primerne kvasnike; zdrobljeni močiči se torej znova preslinjajo v žolčnem črevesu; to seveda le, če črevo ne pohiteva s svojim gibanjem, če črevo prebavlja z lepó ponovkovano vratnjo. Vemo, da je pražena moka (skorja od kruha) laže prebavljiva. Dobri, zdravi zobje so torej pomembni za prebavo močičev, pa »momljanje« skorje, ki je navada brezzobih, otrok in starcev je kar pridno početje. Vse se godi ob potekanju časa — tudi prebava. Lokanje kruha, »namočene« v kavi, v juhi, v mleku pa sploh urno hlastanje močičev je neugodno za prebavo. Časa je treba za žvekanje, in čas, ki ga presediš pri opoldanski mizi, ni zgubljen. Spoštuj torej ta čas. Privošči ga sebi, privošči družini. Skrb naj ne moti tega časa tebi; skrb naj ga ne moti tvojem. Sitnâri med dnevom; prizanesi pa sebi in svojem ob »brištih«.

Meso se ne prekvasi (ne razpade vaminske kisline) v ustih in je ustna slina (skoraj) brez pomena za prebavo mesa. Želodčni sok je (predvsem), ki prekvaša meso (in beljakovine sploh). Vendar pa: čim manjši drobci mesa pridejo v želodec, tem laže, tem urneje, tem popolneje jih želodčni sok prekvasi. Pogledali bomo o dobri priliki na zgrajo rastlin in zgrajo mesa (živali); neke pomembne razlike so med obema; tačas bomo poudarili pomembnost teh razlik za zadevo, ki govorimo o njej: govorimo namreč o mesojedah in rastlinojedah.

Masti so najboljše prebavljive, če so razpršene v kar le gre drobne kaplje. Pa je umevno,

da so tiste masti, ki so laže tekoče (pri navadni toploti), laže prebavne od teže topljivih masti. Presno maslo in olje je torej v splošnem laže prebavljivo od goveje in svinjske masti. Ponovkovana vratnja maščobe v črevesu razklompa masti v raztepinu z žolčem; mast je dostopna fermentom šele v tej raztepinu.

Taka je torej zadeva v splošnem: precej dostopna je umevanju, kot vidiš. Zadeva je pa v dejanstvu nad vse zahotana: ti imaš take zobe, jaz take; ti dobivaš iz tega mlina moko, jaz iz onega; ti grizeš mirno in vztrajno, jaz nemirno pohitevam; tvoje črevo nekam preudarno ravna z užitkom, moje pohiteva z opravki; ti imaš obilje obustnih slinavk, moje obustne slinavke so majhne in izcejajo le malo sline; tvoja jetra izcejajo žolča čez liter na dan, moja komaj četrtingo litra pa preneseš ti maščobe obilo, jaz ne. Verjemi: ni ga, ki bi znal določiti vse to pri tebi, in ni ga, ki bi mogel preračunati vse to pri meni.

Ni ga torej vodila, ki bi veljal za prehrano posamnika, in ni ga zdravnika, ki bi uredil prehrano posamnika.

Oba pa imava vodnika za pravotno prehrano. Vodnik je: prirojeni nagon. Poslušaj svoj nagon pa boš dobro prebaval in boš — do usojenega ti časa — ostal zdrav. Ne glej na soseda. Ne prašaj: kaj le sosed je, kaj le pije, da je tako trden? Glej in premišljaj: kaj ti piješ, kako ti piješ, kaj ti ješ, kako ti ješ, kadar si sam zdrav. Zdrav? Zdrav si, če te nič ne boli, če dobro spiš, če se ti teža telesa (v večji meri) ne preminja. Spoznal boš kmalu, da tisto, kar nisi snedel, je dosti manj škodljivo od tistega, kar si použil.

Oblečen si, kot je naredkarstvo ukazalo; zdravila uživaš, ki ti jih naredkarstvo pripravlja; orješ s plugom, ki naredkarstvo pravi, da je sovekarsko in dobro preračunjeno; plačuješ davke tam in toliko, kot ti ukažejo; hodil si v tisto šolo, ki so ti ukazali, da hodiš vanjo; bojiš se tistega, s čimer te drugi plaši; veseliš se tistega, kar drugi označajo kot lepo... Tvoj želodec pa je posajen v sredo tvojega telesa in ne boš dobil več novega: tako si stvarjen kot nihče drugi. Glej: krompir, žito, med, slive, oljka, solata, redkev, prašič, raca, riba, ajda, regrat, mleko, sir, maslo rastejo in nastajajo krog tebe in pomni: nastajajo krog tebe za tebe pa tudi za druge; pomni: nastajajo krog tebe za druge pa tudi za tebe.

Vsaj v tem bodi svoboden: uredi zadevo želodca sam in ne moti druge, ko si sami skušajo urediti to zadevo. Ne božja postava ne priroda ti tega ne brani.

(Dalje prihodnjič.)

KO SO HRASTI ŠUMELI

ZGODOVINSKI ROMAN

Spisal S. R. Minclov / Iz ruščine prevel B. Vdovič

Štiri in dvajseto poglavje.

Zjutraj drugega dne je bilo že davno odzvonilo k rani maši, ko sta Grunja in Tasja prišli iz grajske klonice, ki se je s hrptom tiščala hriba, kjer je na otepih slame ležalo nekoliko bolnih in ranjenih braniteljev samostana, in se odpravili v cerkev.

Kakor hitro se je bil prvi oddelek Nemcev približal samostanu, je Naúm z dovoljenjem igumena opremil oddeljeni prostor za bolnico in obe deklici sta mu pomagali pri postrežbi bolnikov in ranjencev, ki so se že začeli pojavljati.

V cerkvi so čitali evangelije. Gospodični sta se prerinili skozi mpožico naroda, ki se jima je umeknila, in obstali na desni strani med ženskami, pred Aleno Ivanovno, ki je iskreno molila.

Začel se je veliki nastop¹.

»Vas in vseh pravoslavnih kristjanov, da se spomni Gospod Bog v kraljestvu svojem!...« je rekel starec svečenik in dvignil visoko nad narodom čašo z daritvama.

Zbor je odgovoril in nov, močan, visok tenor, ki se je vpletel vanj, je presenetil obe gospodični.

Tasja je iztegnila vrat, da bi videla pevca, toda njega so zakrivali hrbti drugih, ki so stali na koru. Premeknila se je najprej na eno stran, potem na drugo.

Bojarinja jo je potegnila za obleko.

»Pri miru stoj!« je srdito zašepetala ter nepremično in pobožno gledala v ikone.

Tasja je stala eno minuto mirno, nato pa jo je premagala radovednost; spet se je pripognila in ostrmela: na koru je bil Ščokin. Tega pa Tasja že ni mogla več vzdržati.

»Vaska Ščokin je tu!« je zašepetala sosedi na uho in pokazala z glavo na pevce.

»Molči, nesramnica!« je še srditeje rekla bojarinja in, nadaljevaje se križati in poklanjati, sunila hčer v hrbet: »Zaprem te, zares, pod ključ te denem!«

Grunja je obrnila oči na kor in jih takoj zopet povescila: nič se ji ni pri pogledu na Ščokina odrazilo na licu, razen da je komaj namršila obrvi.

*

V samostanu je bil v tem času za igumena oče Paisij, čudaški in priletni starec majhne rasti, z

¹ Veliki nastop (boljšój výhod) — v ruski pravoslavni cerkvi prenos posvečenega kruha in vina od daritvene mize k oltarju. (Op. prev.)

globoko udrtimi, toda še ostro in bistro izpod žoltih obrvi gledajočimi, ocvelimi, modrimi očmi.

Bil je dober, toda nenavadno svadljiv in, Bog ne zadeni, da bi mu bil kdo v čem oporekal: ves dan ni prenehal z godrnjanjem, kričanjem in zmerjanjem. Govoreč z njim mu je bilo treba pritrditi v vsem in tedaj je postal igumen dobrodušen; takrat se je dalo od njega dobiti dovoljenje tudi za to, česar po cele pol ure ni dovolil, srdito potrkuje s palico ob tla.

Po maši je šel Ščokin k igumenu v celico, da bi dobil navodila, kaj mu je delati.

Bolnik se je bil že preselil s postelje na klop, sedel oprt na palico pri oknu in se grel na soncu.

»O Vasja!« je rekel prijazno in blagoslovil vstopivšega; starec je poznal in pomnil vso Ščokinovo rodbino. »No, sedi ...« mu je pokazal z bledo grbančasto roko na prostor poleg sebe.

»Saj lahko stojim!« je spoštljivo odgovoril Ščokin.

Starec je potolkel s palico ob tla.

»Jaz pa pravim, da sedi!« je rekel s povišanim glasom. »Ti boš stal, jaz pa naj si lomim vrat in debelo zijam nate kakor na stolp?«

Ščokin je sedel in Paisij se je umiril.

»Dobro da si prišel... Sam Bog te mi je poslal!« je začel govoriti. »Jaz sem star, nisem vojniki in ne morem braniti svetega samostana. Silo ljudi se je zbralo pri nas, toda sami preprosti, neuki kmetje; moji menihi tudi niso večji. Zato prevzemi obrambo ti nase; ti si vojščak, stori, kar je treba. Samo zmerom mene vprašaj prej!« je strogo pristavil, »ti si še mlad, zelen, lahko mi napraviš kakšno neumnost!«

Senca nasmeha je zdrknila Ščokinu preko obraza. »Tvojih ukazov ne bom prestopil!« je odgovoril in sklonil glavo.

»No, pameten si, če je tako; že vidim, da si pameten!« je rekel zadovoljni starec. »Moji menihi ti bodo zvesti pomočniki. Kaj pa tvoji, ali si zakaj ljudi pripeljal?«

»Same korenjaške junake.«

»Si svojemu djakonu, ki si ga sinoči tako hvalil, velel priti k meni, kakor sem bil naročil?«

»Velel.«

»No, no, si se že podvizal!...« Paisij je potrkal s palico ob tla in na trkanje so se odprla vrata in pokazala se je temnoplava glava postarlega samostanskega služabnika.

»Ali ni prišel tuj djakon k meni?« je vprašal predstojnik.

Služabnik je debelo pogledal.

»Neki človek čaka, Vavila se zove; samo...«

»Je že pravil!« ga je prekinil Ščokin.

»Pokličí ga, pokličí!« je odredil Paisij.

Služabnik je izginil; v sosedni sobi se je začelo težko stopanje bosih nog in škripanje podnic in skozi nizka vrata se je kakor zober, ki se pripravlja bosti, pokazal kosmati, čez pol prepognjeni Djakon; stopil je čez prag in zdelo se je, da je takoj napolnil vso celico od stropa do tal. Pokrižal se je svetemu kotu in stopil k igumenu po blagoslov.

Ta se je celó umeknil k steni, ko se je pokazal, in z začudenjem in bojaznijo gledal zdaj z vrvjo prepasano, od vratu do tal kakor prerezano haljo, zdaj razmršeno, kopici sena podobno glavo, kjer so ji iz las štrlele bilke sena in celó listja.

»Da mi póda ne prederoš, oče!« je pripomnil Paisij in postrani gledal na podnice, ki so se udajale pod mogočnimi nogami Djakona.

Ta se je previdno prestopil z ene noge na drugo.

»Kateremu kraju si Gospodu predstojnik?« je strogo vprašal igumen.

»Jaz sem odstavljen od dostojanstva, izobčenec!...« je zagodlo kakor izpod stropa.

»Ta je pa lepa!...« je starec odskočil in dvignil dlan, kakor da se zaščiti z njo. »Zakaj pa?«

»Za svojo razuzdanost!...« je bil zamolkli odgovor.

»No, no, no... braniteljček!...« je zategnil igumen. »Pri meni, glej, da mi Prečiste¹ ne zapiješ!« je zdajci poskočil igumen in potrkal s palico. »Ti si pijanec, klafáč in morda še celó ubijavec!«

Ščokinu so se obrvi namršile.

Djakon je povetil glavo in molčal.

Paisij je požlevil z ustnicami in se umiril.

»Tak djakon!...« je rekel čez nekaj časa, ga spet pomeril z očmi in zmajal z glavo. »No, Gospod s teboj... kakor vsem, se bo tudi tebi dobilo mnogo dela! Toda védi se lepo, ne delaj pohujšanja!« je kriknil za njim, ko je ta, pokrižavši se in ne da bi bil zinil besedico, lezel spet skozi vrata.

»Kakšno strašilo!« je rekel igumen in napravil znamenje križa, ko so bili v sosedni sobi potihnili koraki Djakonovi. »Pohujšanje, pa ne človek! Bog nas varuj in se nas usmili! In on je še najboljši pri tebi? Koga si mi pa vse pripeljal na sveti kraj?« je vzkipele starec in se obrnil k Ščokinu. »Ali je po tvojem tu pekel, Gospod mi oprostí, ali ka-li?«

¹ Čudotvorna podoba kraja.

Ob vodnjaku. (Fot. Fr. Krašovec.)

Ščokin se je slednjič vznejevoljil.

»Jaz nisem pop, oče predstojnik, moji ljudje niso bili pri meni pri spovedi, in kar so delali poprej, mi je neznano. Tebi pa ne gre spraševati po tem, ako so prišli branit samostan!« je odgovoril trdo.

»Kaj, kaj?!« je zakričal starec in poskočil s klopi. »Ti boš mene učil, misliš? — Ne gre,« ga je oponašal, »take v samostan vlačiti pa gre?«

»Kakšne take?«

»Takele!« Paisij je pokazal za svojo glavo dva razprta prsta kakor dva rožička in pomigal z njima: »Takele!«

»Z glavo jamčim zanje!« je rekel Ščokin.

»Z glavo... ali ni tvoja glava nič vredna?« je zagodrnjal starec.

Ščokin je umolknil in starec se je pomiril.

»No, ti si jih pripeljal, tebi se bo tudi otepati z njimi. Tebe primem, če se zgodi kaj slabega!«

Paisij je spet potrkal s palico ob tla in sluzabnik se je znova prikazal.

»Sta oče Mark in Naúm prišla?«

»Tu sta...«

»Pokličij ju sem... Tadvaj ti bosta zanesljiva pomočnika... hočem ti ju pokazati!«

V celico sta stopila že znani nam Naúm in nevisok, suh menih s kozavim obrazom in redko, temno bradico.

Meniha sta napravila predpisane kretnje; oba sta se prekrizala, poklonila gostu in na ukaz igumena sedla.

»Vojvoda nam je Bog poslal: tale je!« je začel Paisij in pokazal na Ščokina. »Ponoči se je s pomožno četo prebil k nam v samostan!«

»Sem slišal...« je rekel oče Mark in se lahko priklonil. Njegov glas je bil prijeten in njegov pogled jasen.

»V vsem poslušajta njega: njemu izročam obrambo samostana. Pokaži mu, oče Mark, vse naše luknje... Imaš mnogo ljudi?«

»Ljudi dovolj,« je odvrnil Mark, »a živeža zanje bo kmalu zmanjkalo: odvečnih ust je dosti!«

»A kam bi z njimi? Izženeš jih ne!« je rekel Paisij.

»Izpade napravimo, da dobimo živež!« je rekel Ščokin.

»Glej, glej...« Igumen, ki je bil že skoraj začel govoriti, se je ustavil: zunaj se je začul pogosten klenk železnega bila¹ k orožju in hrup množice; zvonili so na južni strani.

»Brzkone naskok!« je rekel oče Mark in poskočil s klopi. »Oče, oprostí, oče, blagoslovi!« je pristavil in se klanjal igumenu do nog.

»Bog oprostí, Bog blagosloví!« je odvrnil ta in Mark, Ščokin in Naúm so skočili iz predstojnikove celice in v teku drli čez mostiček k južnemu obzidju.

»Ali so že bili naskoki?« je vprašal spotoma Ščokin.

»Ne, samo obstreljevali so nas...« je odgovoril Mark.

¹ Bilo — (viseč) kos kovine ali lesa, ki daje glas, ako se bije po njem. (Op. prev.)

Na kraju vzbune sta se že nahajala Gusinja in Djakon s Ščenkom. Množica navadnih kmetov in menihov, oboroženih, s čimer je bilo, se je gnetla na obzidju in pogledovala skozi strelnice na spredaj razprostirajoče se, s cvetočo ržjo pokrito polje in na dolgo vrsto sovražnega tabora pod gozdom.

Ščokin je odrinil enega radovednežev in legel, da bi bolje videl, na obzidni zobec.

Bliže tabora je bila rž vsa poteptana in tam so se s svojimi svetlimi šlemi in kopji postavljali nemški pešci v vrste. Pred njimi so jahali sem ter tja številni, vsi v železo zakovani jezdec; nekateri so se sukali po rži prav blizu obzidja.

Branivci samostana so spuščali nanje strelice, toda te so večinoma letele mimo, tiste pa, ki so zadele, so odskakovale od oklepov kakor trske.

V obzidni kamen je prav pri glavi Ščokina udarila puščica; druga je svistnila nad njegovim ušesom, zadaj pa se je začul stok: puščica je zadela nekega branitelja v ramo.

Strelcev ni bilo videti; izkušeni pogled Ščokina pa je takoj opazil njih črto, ki se je skrila v rži in se pod nje kritjem približevala samostanu.

Ščokin se je obrnil k očetu Marku.

»Zakaj pa niste te rži pokosili? To ni dobro!«

»Priznam, pa nam je je bilo žal...«

»Danes jo bo treba pokositi, ako je še kaj ostane... Hej,« je glasno zakričal Ščokin: »Kdor ima lok, stopi k strelnicam. Kdor je brez loka — doli z obzidja! Kaj delate napotje tukaj? Ali se vam hoče nesreče?«

»Urno, urno, genì se!« je zagrmel Djakon in suval bolj mečkálaste ljudi doli. »Da se ne gane nihče od obzidja, fantje; poležite tam. Kadar se začne naskok, tedaj ste vsi potrebni!«

»Ne tratite zastonj puščic!« je ukazal Ščokin, hodeč z očetom Markom vzdolž po obzidju. »Na konje ne streljajte — ti so vsi v železju; streljajte na te, ki tičé v rži — ti so nam najnevarnejši od vseh!«

Naúm je odvedel ranjenca, da ga obveže.

Klim, ki je bil ranjencu odvzel lok in tul, je poskusil tetivo, se prihulil k enemu izmed zobcev in prežal na plen. Zdajci je urno izstrelil puščico in spodaj pred obzidjem se je začul krik: v rži je poskočil na noge tam skrivši se Nemec, krčevito zamahnil z roko, v kateri je še držal lok, in se zvalil vznak; strelica mu je tičala v prsih. Njegov sosed je dvignil nad rž glavo, da bi pogledal, kaj se je zgodilo, in se že zvrnil: druga Klimova puščica se mu je zapičila pod uho pri šlemu.

»Krasno strelja tvoj mladeč!« je pripomnil oče Mark.

Ščokin se je obrnil, da bi pogledal, na koga je kazal menih, zagledal Klima in se nasmehnil.

»Ta?« je odvrnil, »ta ti ustrelí ptico na letečem! V vsej pskovski zemlji ga ni strelca nad njega... — Daj, Klimuška,« je pristavil, stopaje k njemu, »vrzi nam Nemčka v oklep s konja, tam tistega mladega v belem plašču, ki tako blizu poskakuje!«

Klim je izbral zanesljivejšo puščico, jo položil na tetivo in se vsesal z očmi v redovnega viteza, ki se je izmed tovarišev posebno odražal po celem šopu dolgih in gostih nojevih peres na šlemu in po gosposkem držanju na svojem, v železen oklep odetem konju.

Vitez je s povzdignjenim kopjem v roki ta čas v kratkem, zmernem skoku dirjal zadaj za svojimi strelci po rži in bil z bokom obrnjen proti obzidju. Komaj je začel obračati konja in je z obrazom stal proti njemu, je zabrnela Klimu tetiva in njegova strelica se je zapičila v edino, z oklepom nezaščiteno mesto — v spodnji del jezdečevega grla; vitez je izpustil iz železnih rok kopje in vajete, se zamajal, sklonil vznak, perje na njegovem šlemu se je še bohotneje razkošatilo v vetru in mogočni konj ga je v istem paradnem koraku nesel mrtvega k taboru.

Radosten krik se je razlegnil po obzidju.

»Viš, kako moji streljajo! Po pskovsko streljajo!« je rekel Ščokin s ponosom. »Povej, oče, igumenu, kakšen strelec je naš Klim!«

Vitezova smrt je izzvala veliko razburjenje med sovražniki; vrvenje okoli tabora je postalo še večje, izza voz so začeli nositi lestvice in jih deliti med pehoto.

Naskok je bil brez dvoma blizu.

Ščokin je poklical Djakona in mu izročil poveljstvo južnega obzidja, pograbil Klima s Pogankinom in očetom Markom ter hitel, da obhodi z njimi še ostalo obzidje, da vidi, kaj se godi tam.

Pet in dvajseto poglavje.

Ščokin je vedel, komu je prepustil nevarno mesto.

Djakon je nemudoma poslal nekoliko ljudi v samostan po vročega pepela in po slamo in ukazal prinesiti obojega čim največ. Slamo je razmestil po obzidju v velikih kupih, popolnoma zatlačil z njo strelnice, vedra s pepelom pa je razpostavil pri obzidnih zobcih. Branivci, ki so ostali na vrtu pod obzidjem v rezervi, so po njegovem ukazu zakurili velik ogenj.

Brž ko so se začeli razlegati doneči glasovi sovražnih trobent in so Nemci jeli prodirati, vle-

koč za seboj lestve, je poklical na obzidje pomoč in jo, kolikor se je dalo, skril za zobci.

On sam pa je, ogromen in kosmat, s centno helebardo na rami hodil odkrito po vsem obzidju; strelice so kakor obadi nad konjem švigale okoli njega od vseh strani.

»Pazi se, piči te!« mu je zakričal Ščenok, ki je bil počenil za zobec in čakal na uro svojega dela; poleg njega sta se popolnoma stisnila k opekam tal dva mlada dečaka v rdečih srajcah z od strahú ostrmelimi očmi v bledem obrazu. Djakon ju je zapazil, pötresel s kopico las in stal v vsej svoji velikosti poleg njiju.

»Ne pridejo!« je zagrmelo po vsem obzidju. »Ne bojte se, rojaki, z nami je presveta Bogorodica! Viš, komarčka sem ujel!« je veselo pristavil, izvlekel iz svojih las puščico, ki se je bila zadrla vanje, ter jo dvignil nad glavo. »Fej, kaj pa je to!« je pljunil in vrgel nemško darilo nazaj.

Oblegovavci so bili medtem že pri obzidju in pristavljali lestve nanj.

»Mirno, mirno, rojaki!« je kričal, hodeč po obzidju. »Čakajte ukaza. Ustnico spravi, oče,« se je obrnil do enega menihov, ki je sedel z odprtimi usti in s trepetajočo spodnjo ustnico, »da ti je ne odhodijo nenadoma!«

Na napetih obrazih okoli njega se je zaiskril nasmeh; ljudje, ki so bili pripravljani vdati se strahu, so se opomogli, ko so videli Djakona in slišali njegove šale.

»Zdaj pa složno, bratci!« je on zdajci zagrmel, ko je videl, da so se nad obzidjem pokazali nemški šlemi in glave. »Kolji jih! Sekaj lestve! Suj pepel v oči!« In z zamahnjeno helebardo je planil k najbližji strelnici.

Za njim so skočili vsi, ki so bili na obzidju; vse hkrati je pozverinelo in začelo besno mlatiti s sekirami in baltami po sovražnih glavah, ramah in lestvicah. Novincem je bojazen izginila, kakor bi jo bil veter odpihnil; tuljenje in vpitje se je razlegalo daleč na okoli.

Kakor hruške z drevesa so se z obzidja usipali ranjeni in ubiti. Ščenok in Tjurja z Djakonom so prevrnili vsak po eno lestvico, prepolno sovražnikov, ki so s treskom padle na zemljo in pomečkale spodaj prerivajoče se naskakovavce.

Djakon je ogledal bojišče in skočil nazaj.

»Ognja sem, decal!« je zakričal.

Deset ljudi je pograbilo goreče ogorke in steklo na obzidje.

»Zažgite slamo!« je ukazal Djakon.

Ogenj se je kot kača zvil ob vsem zidu.

»Proč od zobcev!« je zarjul Djakon tako, da so se vsi ozrli. »Mečite slamo doli!« In je začel

delati s helebardo kakor z vilami. Bilo je, kakor da se je dvignil val raztopljenega zlata in prevalil čez trdnjavske zobce. Krik strahu ga je sprejel; ožgani in dušeči se Nemci so skakali in se metali z lestvic, podirali bežeče tovariše in se razbijali na tleh. Napadavcev se je polastila prepast.

»Še slame! Nosi, ne stiskaj!« je ukazoval Djakon in hodil po obzidju.

Novi kupi slame so leteli z obzidja in širili ognjeni pas spodaj. Zapuščene lestvice so začele goreti; nekoliko so jih branitelji potegnili k sebi in jih pometali na vrt.

»Kdor je brez loka — doli!« je spet bučno zakričal Djakon, videč, da sovražnik ne more ponoviti naskoka. »Mladci, zdaj pa pomerite Nemčurjem malo bolj v hrbet!«

Djakonov ukaz je bil dan o pravem času: nemški strelci, ki so bili med spopadom brez opravka, so začeli obsipati obzidje s puščicami, da bi odvedli svoje ranjence in krili neredno umikanje pehote.

Kmalu so se začeli umikati tudi ti in ko se je vrnil Ščokin z očetom Markom, pustivši severnemu in vzhodnemu obzidju Gusinjo in Pogankina za poveljnika, je bil boj že končan; Nemci so le od daleč grozili s pestmi in kleli.

Z obzidja je šel Ščokin v bolnico; ta se je nahajala v neveliki klonici v zavetju in kakor pod šatorom velikanskega hrasta, ki je rasel v bregu blizu spodnjih vrat.

Vrata v bolnico so bila odprta in poleg njih je sedelo in stalo nekoliko ljudi, ki so bili ranjeni v pravkar končanem boju. Naum je enemu njih umival roko, Grunja pa je vlivala vode nanjo. Pordela voda je v curku tekla na tla; zraven je stala Tasja s prstenim lončkom mazila in z belimi, na povoje napanimi krpami v rokah.

Ščokin je snel šlem in se deklicama poklonil; Grunja mu je v odzdrav nalahko pokimala, Tasja pa so zagorele oči.

»Je mnogo ranjenih?« je vprašal Ščokin.

»Vsega skupaj sedem ljudi!« je veselo odgovoril Naum, »in, hvala Bogu, same neznatne rane. Čestitam, Vasil Petrovič!«

»Saj se nisem jaz boril,« je odgovoril Ščokin, »temveč tile mladci!«

Skozi vrata je bilo videti ranjene, ki so ležali na slami; Ščokin je pogledal v notranjost bolnice; tam je bilo osem duš, v sili pa bi se moglo spraviti še dvajset ljudi noter.

Ščokin je zmajal z glavo, a ni rekel nič, se še enkrat poklonil in odšel v obednico: on sam še od večera ni imel niti mrvice v ustih.

(Dalje prihodnjič.)

MUNDIK PISANO POLJE

KAKO LENKA PREŠERNOVA SVOJEGA BRATA, PESNIKA, POPISUJE

Tomu Zupan

Ta preprosti pa tako pristrčni opis Prešernovega življenja je otel za slovensko javnost najskrbnejši raziskovavec Prešernovega življenja, Nj. Sv. komornik Tomo Zupan. Vse popisovanje je dobesedno, kakor ga je narekovala pesnikova sestra Lenka pisatelju. Ta življenjepis našega največjega pesnika je dragocen in bo zanimal prav tako preprostega kakor izobraženega bravca. Življenjepis je tiskan natančno po izvirniku.

Ur.

Rojstvo.

Brat Frence je bil pri Ribiču v Vrbi 3. decembra 1800 ob treh popoldan rojen. Krščen je bil na Rodinah na ime sv. Frančiška Ksaverija, ki ga praznujemo ta dan. Našega očeta šimna brat, stric Frons, so bili takrat na Bohinjski Bistrici kapelan. Rekli so: »Ko bi bil vedel, bi bil jaz prišel in ga krstil.« Bili so tudi Franc Ksaver in so na to veliko držali. Rodinjska cerkev ima namreč kapelico sv. Frančiška Ksaverija. Prav zavoljo te kapelice so bile Rodine takrat nekaka božja pot za Gorenjsko. Tudi iz oddaljenih krajev so s procesijami na Rodine hodili. Videla sem natisnjeno podobico te rodinjske cerkve s tisto potjo, ki od Rodin posev drži gori po rodinjskih in smokuških pečeh do Závašnice (Završnice) in ob Závašnici na planino Zelenico.

Ribičevi otroci.

Otrok, bratov in sestrá, nas je bilo pri Ribiču osem. Trije fantje, pet deklet. Vsi smo bili rojeni tle v kamri, ki se hiše drži. Med nami otroci v Ribičevi hiši je tako-le bilo: Mi mlaji: Mina, Urša, jaz in Jurij smo vkup vlekli. Stareji: Jera, Katra in Frence pa tudi vkup. To je že tako v hišah. — Jera pa nas je manje vender kam peljala: na goro nad Begunami k sv. Petru, ali drugam. Toda Katra nas ni nikamor peljala; doma naj bodo otroci, je rekla. — Frence je bil starejih. Pa je nam mlajim vender le časih pri igráh pomagal in materi potem rekel: Ti-le so tako neumni, mi smo bili bolj pametni. Naša mati so na to odvrnili: Prav tako neumni ste bili vsi.

Za krstnega botra so bili vsem nam, tudi Frencetu, Flisov boter iz Vrbe, Jurij Dolar; prav ta, ki so bili škofu Pogačarju birmenski boter. Krstili so pa Frenceta rodinjski kapelan Jakob Mahtik (Machtig) — ne imenitni in tolikrat imenovani fajmošter Fran Salezij Kristijan (Christian), rojen Ljubljančan, ki so — še ne preveč stari — časih prav slabo videli.

Vse nas so h krstu znosili Boštijanova botra iz Vrbe. Le Jurija ne, ker je bil takrat njih Jaka majhen. To so rojena Ropretova Mina z Brega, sem v Vrbo primoženi k Boštijanu. Žena tega Jakoba Prešerna, vrbenjskega Boštijana, ki je — kakor poprej svojega strica župnika Jožefa Prešerna v Ljubljani — tako

pozneje našega doktorja v Kranju na smrtni postelji prekladal. Bil je tudi ob njegovi smrti v Kranju. Ropretovi na Bregu so se tudi pisali za Prešerne in so zato Boštijanova botra postali dvakrat Prešerna. — Prešernov in Zupanov se je v tem kraju kedaj pisalo veliko. Sedaj je pa Prešernov precej manj.

Zibelko vseh nas so mati menda neki revi dali; ali je pa z našo hišo vred pogorela, ko je bil leta 1856 v Vrbi ogenj. To sem vam (pisatelju) zato povedala, ker bi bili vi v svoji zbirki tudi Frencetovo zibelko tako radi imeli.

Birmenskega botra Frencetovega ne vem. Težko če ne so bili tudi vrbenjski Boštijan, mož vseh nas Ribičevih krstne Boštjanove botre, razun Jurija: ker smo doma samo njim rekli boter. Bili so po naši stari materi naš stric. — Saj je stareji Frence nekokrat mlajemu bratu Juriju rekel: Pravega botra imava. Mož ju je bil namreč staremu stricu Jožefu zatožil. Zato sta bila oba nejevoljna, ker sta bila potem kregana. Birman je bil, mislim, Frence v Radovljici. Jurijev birmenski boter so bili pa vaš (pisatelj) stari oče, Vrban Frtin z Breznice.

Na Kopánju.

»Sedaj imam tri fante,« so nekega dne oče rekli. »Vseh treh ne morem doma imeti. Bom pa Frenceta h gospodu stricu peljal na Kópánju.« Na Kopánju pod Ljubljano smo takrat imeli starega strica Jožefa — Boštijanovega gospoda iz Vrbe, ki so jim bili naša stara mati, Mina, sestra. Tu so bili fajmošter.

Frence je bil, ko je šel od doma, star sedem let. Takrat še mene ni bilo. Za delo Frenceta niso doma nič porabili (nucali). Brat Jurij je pa prej delal doma, preden je šel v šolo. — »Malo prezgodaj sem Frenceta iz rok dala,« so potem mati nekokrat rekli. — Tudi ga še niso naučili brati, kakor so nas sestre: Mino in Uršo in mene. So šele pri devetih letih začeli učiti in so vselej učili dve zimi. — Brata Jurija so pa stric Jakob v Borovnici brati naučili.

V Ribnici.

Na Kopánju ni bilo šole, kakor na Rodinah ne. Zato so st(arejši). stric Jožef Frenceta kmalu v ribniško šolo poslali. Tam je bil njih prijatelj Bonaventura Humel za dekana. Ta Humel so bili tudi prvi njegov katehet. — Strašno zamerkljiv je Frence, so st. stricu pravili dekan: Kar v šoli povem, on vse vé.

V ljubljanskih malih šolah.

Ko je v Ribnici bil dve leti, ga ni bilo nič domu v Vrbo. Po teh dveh ribniških letih so ga st. stric Jožef v ljubljanske male šole oddali.

Iz ljubljanskih šol je vsako leto v Vrbo na vakance prišel; tudi o Veliki noči. — Mati so enkrat rekli: »Frence bo prišel.« Medve s sestro Uršo sva pa vprašale: »Kateri Frence?« Sosedovega Volčevega Frenceta sva namreč poznale, ki so ga pred kratkim vzeli v vojake — ne pa še našega Frenceta. Bili sva takrat od treh do petih let.

Domu je Frence rad hodil. Sadja smo imeli zelo veliko in zgodnjega. Oče so bili dober sadjerejec. Otroci imajo sadje radi. Tudi Frence rad. Vender moram reči, da toliko pa ni porajtal na sadje, kot večkrat otroci. — Posebnosti nismo doma imeli v hrani.

Miha Maleš: Poljske rože.

Kmetiško košto pa vselej dobro. Kruha nam ni manjkalo nikoli.

V mali šoli in potem v prvih latinskih šolah so Franceta, Joža in Jurija st. stric s Kopánja zakladali z vsjo košto, ki so jo v Ljubljano pošiljali.

Male šole je France v Ljubljani končal, to dobro vem. — Takrat so ga mati vprašali, kaj bo postal. Je pa rekel: »Soldat ne bom, to vem. Pa tudi medicine doktor bi ne bil rad. Kaj bom družega, tega pa ne vem.«

Pri Lizi na Poljanah.

V stanovanju je bil France na Poljanah pri neki Lizi. Še nekod drugod je bil potem; pa ne vem, kje.

Na Lizinem stanovanju je za smrt zbolel brat Joža. Mati so doma v Vrbi prav vsakemu brali smrtno molitve. Jožu jih pa niso mogli. Tako so jim moči odpovedale. »Pa ti beri, Francé,« so rekli. Potem je France Jožu bral molitve za umirajoče.

Pri očetovi sestri, tetiki Lenčici, ni stanoval France v Ljubljani nikoli. Se niso s študenti ukvarjali. Le, kadar je gospode obiskal na Kopánju, v Borovnici, na Savi in kjer so bili, le takrat je pogostokrat na tetiko zadel. Ker ta tetika so bili prav zmiraj radi na okrog.

V ljubljanskih latinskih šolah.

France se je zelo lahko učil. Ko je bil v ljubljanskih šolah, je le enkrat prebral — in znal. Nenavadno hitro je rajtal. Učil se je pa tudi zelo dobro. Zato je konec leta bukve dobival. — Součenca je imel v vseh latinskih šolah iz imenitne ljubljanske hiše, ki se je pisal za Antona Scheichenstuela in je bil od stanu »de«. V šolah sta se zmiraj prékrala za prvenstvo. Bukve sta konec leta dobivala oba. Naš je dobil bolj drage, kot Scheichenstuel. Prefézarji so rekli: »Scheichenstuel je prvi v šoli. Bukve naj pa Prešeren, ki je za Scheichenstuelom, bolje dobi. Scheichenstuel, če hoče, jih lahko sam kupi.«

Iz pete šole bi bil šel France na dom učiti kupcu Bernbacherju v Ljubljani. Iz šeste pa ni tje hotel, če tudi so mu ponujali.

V Cekinovem gradu.

V šesti je raje šel k Pagliaruzziju v Cekinov grad gori pri Šiški.

O svoji gospodinji na tem gradu je materi rekel: »Dobra žena je, kar zastopi. Ne zastopi pa ne toliko, kot vi. Kar zna, dobro drži. Sicer pa ne zna vsega, kar bi moralo biti. Verna je zelo. To leto sem čez Veliko noč v Ljubljani ostal. Na veliki petek je le samo kafé zjutraj skuhala, podnevi potem nič. Zvečer pa zopet nekaj malega. Rekla je: Danes je post; se ne sme jesti.«

Fante je France učil v Pagliaruzzijevem gradu. Rekel je, da ga niso radi ubogali. Imeli so ga pa stariši tam prav radi. Zato ni hotel drugam, ko bi ga bili tudi drugi radi.

Mati so večkrat to-le pripovedovali: »Naša dva študenta nas od šeste šole naprej nista nič koštala; k večem kaka obleka. Nobeden: ne France, ne Jurij nič. Manje učence sta poučevala in zaslužila.« Jurij je stanoval in učil v poznejših šolah pri Hudobilniku. Vkup sta bila v šoli s sinom, ki se je pa težko učil.

Součenci iz latinskih šol.

Tudi o svojih součencih iz latinskih šol je France rad pravil. Omenjal je velikokrat Šimna Volka, ki je

bil z radoljških Brdov. Tudi je rad govoril o Šimnu Vilfanu, ki je kot proš v Novem mestu menda večkrat pripovedoval, kako sta bila prijatelja.

France se je na velikih vakancah vselej precej dolgo mudil doma. Doma je bil najraje. Ko je preteklo nekaj tednov, je pa rekel: »Sedaj moram še k stricem.« Strice je strašno spoštoval in rad imel. Zato so ga strici tako radi imeli. Rad je imel strica Fronca in Jakoba; st. strica Jožefa pa najbolj.

Na Kopánju.

Kot učenca sta Francé in Jurij največkrat k st. stricu Jožefu na Kópánj hodila. Ko bi France k njim prvim ne bil prišel, bi ne bilo prav. — Nekokrat sta šla oba od st. strica Jožefa s Kopánja nazaj proti Ljubljani. Pripeljala se je pa po cesti nasproti neka gospôda. Srečali so se. Kar vidita, da na cesti nekaj leži. Iz gosposkega voza je vun padlo. — To je Jurij pobral. Bil je denar. — Kar se vrnejo s kočijo in za njima prihite. Vprašajo: če sta kaj našla. France jim je rekel: »Ta-le manji je to vnêšel; ne jaz.« — Nekaj so na to Juriju dali. Po vrednosti vnêšenega se jima pa — kakor je France pravil — ni zdelo veliko.

V Borovnici.

Šla sta z bratom Jurijem vkup v Borovnico k stricu, fajmoštru Jakobu, našega očeta bratu. Hodila sta tle sem tudi zato rada, ker je bilo tam prav študentov in so bili stric Jakob fleten mož; nič hudi.

V Borovnici so tokrat še živeli naša stara in gospod Jakobova mati Mina. Ker so bili Boštijanova iz Vrbe in st. strica Jožefa sestra, so bili tudi po rojstvu Prešerna. Videla pa te stare matere jaz nisem nikoli. So tam vmrli.

Na Savi.

Namenila sta se iz Borovnice še k stricu Froncu, fajmoštru na Savi. Ko sta se slovila z Jurijem iz Borovnice, so jima stara mati neprenehoma skup nosili: sedaj groš in dva groša in zopet groš. — »Tako me noben človek ni rad imel, kot ta stara mati—« nam je: materi in sestrama, Urši in meni, v poznejšem življenju Jurij tolikrat na Koroškem pravil.

Vstopila sta pa v čoln; se skoraj od Borovnice peljala po Ljubljani — in kar naravnost v čolnu skozi Ljubljano. Od Zaloga naprej po Savi do župnije Save, kjer so bili stric Fronc za fajmoštra.

Takrat sem bila jaz še doma.

Na Goričici.

Ko so se Fronc s Save preselili na Goričico, sta pa hodila Francé in Jurij na Goričico.

Na Polzéli pri župniku Muhovcu.

Na Polzéli (Heilenstein — »Pódzalji«, časih Lenka pravi) je bil France pri fajmoštru Antonu Muhovcu trikrat. V prvo z materjo, v drugo in v tretje sam. In to bolj v poznejših latinskih šolah. Ta Muhovec, kedaj fajmošter v Komendi, so bili Muhovčev iz Žirovnice: naše matere stric.

Andrej Valant.

Enkrat sta na tej poti z Andrejem Valantom vkup zadela. Andrej Valant je bil doma pri Konjičarju na Mišáčah in s starim stricem Antonom Muhovcem prav tako v rodu, kakor mi Ribičevi. Naša mati, Mina Prešeren-Svetinova, so mu bili teta. — Valant je rekel

Frencetu: »Zakaj si se tako lepo napravil?« France na to njemu: »K enemu stricu se tudi ne sme tako vmazan (schmutzig) priti.« Valant je bil iz dobre hiše in pa od rojstva precej na dobiček. — Ko sta prišla oba vkup k Muhovcu, so se obrnili stric k Valantu in mu rekli: »Glej, Prešeren se je tako lepo napravil; zakaj pa ti vselej prideš, kakor kak berač?« To je France pravil, da so mu tako rekli. — Andrej Valant je 1882 v Kameniku vmrl kot vpokojen duhovnik.

Strašno radi so Frenceta imeli ta st. stric Muhovec. — Ko sta bila mati in France na Pódzalji, so materi stric Muhovec rekli: »To ima France glavo! Taka bistra glava bi moral biti prefézar. Sploh eno veliko službo mora dobiti, da bo kaj opraviti imel s tako glavo.«

Anton Muhovec so se s Pólzele na slovensko Koroško v štébenj (St. Stephan unter Feuersberg) preselili. To je bilo kake tri ure peš nad Velikovcem. Na Koroškem jih France ni obiskal.

V sedmi šoli

Kakor vselej, je bil France moral v sedmi šoli dobiti vse eminenc; le v zadržanju prvi red. Povedal je France to staremu stricu in rekel: »To je pa potem táko, kakor da bi bil jaz kak l-p: tega pa nočem.« St. stric so na to šli k prefézarju in ga vprašali: »Kaj pa je naredil?« »Nič — je odvrnil prefézar — »le samo klobuk malo bolj pokoncu nosi.« Potem je v posvétu rekel tožniku prefézarju eden prefézarjev: »Boste morali spričati: zakaj da mu hočete dati le prvi red.« Na to je tudi v zadržanju dobil mali eminenc: akcezit.

Na vakancah France iz Vrbe ni šel veliko drugam pogledat. Tudi v Vrbi ni šel kaj po hišah na okrog; razun k Boštijanju, kjer so bili stari stric Jožef doma.

V sedmi in osmi Prešernov štípendist.

France je v sedmi in osmi šoli Prešernovo rodovinsko štípendijo imel; v šesti še ne. To prav dobro vem. So še mati rekli: »Ga bodo raje vzeli v lemenat; ko izdelava osmo, ker ima veliko štípendijo in jo noter prinese.« Z radoljškim vikarjem Grošljem so mati po krstnih in poročnih knjigah sestavili Ribičev rodbinski list za Prešernovo štípendijo. Poprej v hiši ni bilo tega lista. Šli so takrat večkrat v Radoljico in so nam potem doma pravili: kako sta z vikarjem iskala in prebirala po radoljških farnih bukvah. Brat Jurij pa ni nikoli imel Prešernove štípendije.

Iz osme naravnost na Dunaj.

France je šel iz osme šole naravnost na Dunaj. Nikamor drugam. Prav vekáli so mati, ko se je slovil od dóma in šel iz Vrbe na Dunaj. France je bil takrat 20 let star; jaz pa nekaj malo čez 10. Še vem, da sem rekla materi: »Mati, nikar ne vekájte: saj ni umrl France. Kadar kedo vmrje v Vrbi, takrat vekajo.« To je bilo jeseni 1821. leta. Tisto leto, ko so na Breznici farno cerkev blagoslovili in so Rodine jenjale biti fara. Dne, ko so cerkev posvečevali, je bil že na Dunaju. Ko je pisal z Dunaja prvo precej dolgo pismo, so se mati že bolj obveselili. Ker ob slovesu niso nič prav dobro vedeli, kako bo šel; kako se mu bo godilo na poti in pa na Dunaju. Takrat se je od nas cel teden hodilo na Dunaj. — Prešernove štípendije ni mogel

vzeti seboj, ker je ustavnovljena le za lemenat. Vender pa France na Dunaju naše hiše ni prav nič veljal.

Konec leta 1822 misli na teologijo.

Konec prvega leta, 1822, na Dunaju je sklenil domu priti in vstopiti v lemenat. To je bilo tako-le, kakor je Matija Golmajar pravil naši materi. Razlagal je materi: »Kmalu bi nam bil France z Dunaja všel. En čas,« je rekel Golmajar, »ga ni bilo nič med nas druge na Dunaju. Mislili smo, kaj je to, da ga ni. Smo pa šli jaz in nekateri drugi v stanovanje nadenj. Res je tuhtal, da bi šel domu in v lemenat. Smo ga pa obstopili in mu obranili domu. In se nam je vdal.« Tako je Matija Golmajar sam pravil naši materi, ko je z Dunaja prišel. Našega ni bilo domu. Pa ga niso radi slišali mati, ko jim je tako pripovedoval. Ta Matija Golmajar, Žirovničan, iz Poharjeve hiše, ki je bila dobra, je bil Matija Čopov bratranec. Njegova mati so bili namreč iz Žirovnice Ovsenjekova, Matiju Čopu teta.

Če bi se bil France vrnil z Dunaja, je takrat že drug učenec imel Prešernovo štípendijo in bi France ne bil imel nobene. Na Dunaju je pa France, mislim, koj kmalu v prvem letu (1822) imel Knafljevo štípendijo. Ko je tudi v Terezijanišču — mi doma smo le Terezijanišče rekli — do dobre službe prišel, je prav lahko na Dunaju izhajal.

(Ostanimo pri Lenkinih izrazih, ki pozna le samo Prešernovo Terezijanišče, akopram je bil 1822—1823 domači učitelj v Klinkowströmovem zavodu na Dunaju.) Vi (pisatelj) imenujete tudi Klinkowströmov zavod, kjer bi bil naš France; Terezijanišča in Klinkowströma Ribičevi nismo razločevali. France nam ni tega nikoli pojasnil, je neizrečeno nerad pisal. Z Dunaja smo imeli vseh pet let morda kakšna tri pisma. Tudi pozneje je Juriju ali nam na Koroško le malo-kedaj pisal. Če ga je kedo buril za pisanje, je rekel: »Pisal, pisal,« pa ni pisal. Tudi brat Jurij ni rad pisal.

Morda je bil France kaki dve leti na Dunaju, ko so stari stric Jožef šli ljubljanskega škofa prosit, naj ga sprejme v lemenat. Škof bi ga bili radi sprejeli. Rekli so: »Kar pride naj — eno leto mu bo v lemenatu zarajtano, eno leto bo pa izgubil.« — Toda takrat, ko so šli, France ni več mislil na lemenat. Rekli so še stari stric Jožef potem: »Ta húnčvet mi je to naredil. Jaz sem pa s škofom že zanj govoril.«

Tako so pravili doma, da je bil dve leti v Terezijanišču, ali pa en in pol leta. Ni pa hotel več biti v Terezijanišču. Nam je doma pravil, da je bila to težka služba v Terezijanišču. To se mu je posebno težko zdelo, da je moral vsak teden vse fante dvakrat izprašati. In za drugimi, ki so tudi učili, je moral pregledovati, kako učé. »Ta dva dneva sta bila pusta,« je rekel. Tista dva dneva ni mogel zase nič storiti. Potlej mu je pa še tisti, ki je bil čezenj in čez vse inštruktorje, nekokrat nekaj spačil (sfavšal). Rekel mu je: »Gospod Prešeren, to mi pa ni prav.« France njemu na to: »Saj tudi meni ni tukaj vse prav; le družega poiščite.« On: »Jaz nisem tako mislil: vsakemu povem, kar mi ni prav.« France: »Če tudi niste tako mislili, jez pa vse eno grem. Jaz sem se potrudil. Tudi zase tukaj ne morem skoraj nič storiti in samega sebe mudim. Lepo se zahvaljujem in grem.«

Toda veliko je zaslužil, ko je bil v Terezijanišču. 300 for. je imel na leto, pa košto in stanovanje notri.

Z Dunaja zopet v Vrbi.

Ko je izdelal, menim, tretje leto na Dunaju (1824), je prišel domu. To le tako menim, da je tretje leto; trditi nočem. V vseh petih dunajskih letih je bil le enkrat doma. Pot je bila takrat predraga in predaleč je bilo. Vse tri strice je obiskal, ko je kot jurist domu prišel. Vsem sestram nam je pa štruco z Dunaja prinesel: trakove (pankeljce). Tisti čas je bilo toliko pankeljcev treba pri obleki; so jih dekleta tako rada imela. Za avbe so morali biti prav široki pankeljci.

Prišel je domu s tem, kar mu je denarja ostalo. Toliko ostalo, da je mogel priti. — Po končanih dveh mesecih vakanc je zopet šel na Dunaj nazaj.

(Dalje prihodnjič.)

NOVE KNJIGE

Krylov: Basni. Poslovenil Bogomil Vdovič. Založba Satura. — Po zaslugi Bogomila Vdoviča, dobro poznanega bravcem Mladike po prevodih iz ruščine, smo končno tudi mi dobili Krylove basni, poznane že dolgo po svetu. Srečavali smo jih sicer nekatere v Mladiki v prevodih Vdoviča, toda on ni mogel drugače, kakor da je te in še mnoge druge podaril nam v prekrasni knjigi. Ni kar tako slučajno in samo radi lepote nastal ta prevod. Bič Krylova je danes prav tako boleč in tudi prav tako potreben, kot je bil v tistih davnih časih, ko je zaslovelo Krylovo ime. Bičal je napake človeka, korupcijo družbe, medtem ko je neprestano kazal k tistim preprostim besedicam — poštenost in načelnost značaja. Krylov ni trpel milih Jer, ne bahačev, ne podkupljencev, ni trpel zlobnosti človeka in družbe. Toda vse te stvari se bohotijo danes po svetu prav tako. Kdor Vdoviča pozna, ve, da ima bistro oko in oster jezik, kadar je potrebno. Zato so mu basni same silile pod pero, da jih prevede. Ker obvlada prevajavec ruščino dobro in slovenščino kakor malokdo, je prevod živ in lep, zato lahko biča živo. So res zanimive te stvari — zgodba o kuri, ki misli, da je enaka orlu, ali o pajku, ki se je oprijel orla za rep in se bahal, ko ga je ta ponesel v višavo, da stoji visoko kot on, ali o žabi, ki prosi Jupitra, naj poplavi svet, ker se ji zamalo zdi, da bi koracala sama do luže, ali o goséh, ki se bahajo s slavnimi prednicami, ki so rešile Rim, dasi so same še komaj za pečenko dobre. Še zanimivejša ona o levu, ki je sklical zverine, da bi glasovale za volka ali zoper njega in so zverine glasovale za volka — ovce seveda niso bile povabljene na občni zbor, ali ona o sodnikih, ki so korumpirano ščuko, ki je lisici dobavljala ribe, obsodili na predlog lisice na strašno smrt z utopljenjem v globoko jezero. In zgodba o pavih in umetnih cvetovih.

»Talentov pravih vam ocene ne jezijo,
ker jim ne morejo zmalčiti krasot,
le narejeni cveti se povsod
dežja bojijo.«

Ena izmed najlepših je zgodba o praznem sodu, ki strašno bobni in straši ljudi, medtem ko polni sod ne dá bobnečega glasu od sebe:

»Res delavni ljudje kaj malo govoré.
Mož veliki svoj glas le v delih očituje
in svojo silno misel snuje
molče.«

Ali ni tudi danes polno oslov, ki mislijo, da so se pripasli na Parnas? Pa opeva Krylov tudi takega, ki mu

je bil obešen zvonček krog vratu, da bi se osel ne izgubil, pa je mislil, da je dobil odlikovanje, čeprav so odslej postali njegovi grehi vsakemu slišni. To in mnogo drugega boste našli v teh basnih, ki jih je čez šestdeset. Vdovič je napisal uvod čitateljem in pojasnila k pesmim, dr. Joža Glonar pa je podal mojstrski opis prezanimivega življenja Ivana Andrejeviča Krylova, ki se je klatil po Rusiji med leti 1768 in 1844, pa se klati sedaj po vsem svetu še danes živ in grenak, kot je bil takrat, sedaj tudi med nami v lepo vezani knjigi, ki jo je mogoče dobiti po zelo zmerni ceni v knjigarnah, ali pa pri Vdovičevi sestri, gospej Darinki Vdovič, Ljubljana, Gradišče. B. Magajna.

Marijan Marolt: Dekanija Celje. I. del. Cerkvene umetnine v celjski župniji. Izdalo Zgodovinsko društvo v Mariboru. 1931. Str. 114. Cena 50 Din, za člane 35 Din. — Mariborsko Zgodovinsko društvo razvija v zadnjem času živahno delavnost. Kljub težavnim gmotnim razmeram izdaja kot prilogo svojega glasila »Časopis za zgodovino in narodopisje« tudi »Arhiv«, kjer izhajajo Slomšekova pisma, sedaj pa se je še lotilo izdajanja umetnostno zgodovinskih spomenikov lavantinske škofije. Nedavno je izšel prvi zvezek dela, ki se bavi s celjsko dekanijo. Pisatelj je razdelil gradivo v tri zvezke; prvi izmed njih se bavi s cerkvenimi umetninami celjske župnije. Do 55. strani razpravlja o župni cerkvi sv. Danijela, nato pa o cerkvah Marijinega Vnebovzeta, sv. Duha, sv. Maksimilijana, sv. Jožefa, sv. Cecilije, sv. Miklavža, o ostankih cerkve sv. Andreja, o evangelijski Kristusovi in o pravoslavni cerkvi sv. Save. Med ta poglavja je uvrstil opise kapel, Kalvarije, Marijinega spomenika na Glavnem trgu in pokopališča. Za vsakim novim napisom navaja najprej vire in knjige, ki so v zvezi z dotičnim predmetom; nato sledi »zgodovina« dotične cerkve ali kapele in njenih okraskov, za temi časovnimi podatki pa opis. Knjigo krasi 59 lepih slik, katere so že same več vredne, kot stane knjiga. — Po avtorjevih besedah je to delo »topografija, ki naj bo v prvi vrsti inventarizacija še ohranjenih spomenikov«. Dalje pravi: »Namen naše topografije je, zbrati material za zgodovino slovenske umetnosti in slovenske umetnostne kulture.« — Občudovanja vreden je trud, ki ga je vložil Marolt v svoje delo. Ali dozdeva se mi, da je v svoji ljubezni do predmeta šel predaleč in da ne skuša podati umetnostno zgodovinskega gradiva, ampak čim popolnejši seznam vseh cerkvenih del celjske župnije, ki se tičejo kakorkoli umetnostnega zgodovinarja. Kot zgodovinar si ne morem predstavljati umetnostno zgodovinskega gradiva brez slik in čim natančnejšega opisa umetnin. Nehoté pa se mi tudi poraja dvom, ali so vsa naštetá dela res umetnine, za kar jih proglašá glavni podnaslov na str. 9, in ali med njimi res ni navadnih rokodelskih izdelkov. Zakaj kratki opisi predmetov brez slik ne povedó nestrokovnjaku ničesar ali pa vsaj zelo malo kljub naštevanju dolžinskih, širinskih in višinskih podatkov ter še morda imen kiparjev in slikarjev. Radi podnaslova »Cerkvene umetnine« si je želelo mnogo naročnikov, ki so v veliki večini nestrokovnjaki, da bi dobili v roke delo, ki bi jih uvajalo v umevanje in uživanje umetnin celjske dekanije. V naši dobi splošne gospodarske krize bi bilo gotovo bolj umestno, da se onemogoči uničenje resničnih umetnin celjske dekanije in da bi jih fotografirali, slike pa shranili v celjskem

muzeju, da bi bile vsakomur pristopne, saj je resen studij mogoč itak samo na mestu, ne pa samo na podlagi gradiva v knjižni obliki. Naša kultura mnogo bolj potrebuje vsaj orisa umetnostne zgodovine celjske dekanije na podlagi tega gradiva, ali pa natančnejšega, ne samo zunanjšega opisa najvažnejših umetnin, kjer bi skušal umetnostni zgodovinar pokazati, kako skuša umetnik razodevati svoje misli in čuvstva v svoji umetnini in kako odsevajo iz nje velike misli njegove dobe. Kljub tem pomislekom pa smo Maroltu za njegovo delo hvaležni.

J. Šedivý.

Fran Ksaver Meško: Črtice. Cirilove knjižnice LXVIII. zvezek. Maribor, 1951. Str. 160. — Meško je vedno delaven in živ. Skoraj vsako leto izda kakšno drobno knjižico, kjer podaja nekaj starih, a poleg teh vedno tudi nekaj novih črtic. Meško slovesa, ki ga ima, ne bo izgubil. Drobna knjižica, ki jo je pred kratkim izdala mariborska založba sv. Cirila, je zanimiva radi tega, ker podaja najboljše, kar je ustvaril Meško kot epik. Tu so priobčene črtice »Njiva«, ki je po mojem njegova najboljša stvar v epiki, dalje zgodovinske črtice »Črna smrt«, »Drama izza davnih dni« ter »Marija Magdalena« in končno pesniško kramljanje o »Slovenskih goricah«, ki se prijetno prilega po svojem koloritu vsem črticam (razen svetopisemski »Mariji Magdaleni«), ker so vse postavljene prav v ta, pisatelju najbolj znani svet Haloz in Slovenskih goric. Knjižica je prijetno ubrana in razodeva vse odlike Meškove pisateljske duše.

V. S.

Važna nova knjiga. Ta številka Mladike je bila skoraj že natisnjena, ko smo izvedeli, da je 15. junija izšla nova knjiga: **Akademski poklici**, ki jo je napisal prof. dr. Lovro Sušnik s sodelovanjem več nego štiri-desetih strokovnjakov (med njimi tudi našega škofa dr. Rožmana in našega prvega bana ing. Serneca). Posrečilo se nam je kljub temu prostor tako stisniti, da moremo naše bravce vsaj kratko opozoriti na to delo. Ta knjiga se namreč od ogromne večine knjig loči v zelo važni stvari: dočim je druge knjige treba kupiti, dobiš Akademski poklice do 15. julija 1952 tako rekoč zastonj. Do tega dne stane namreč ta knjiga, elegantno v platno vezana, samo 28 Din, dasi obsega 384 strani na finem papirju. Znanstvene knjige v takem obsegu se sicer pri nas ne morejo prodajati ceneje nego po 100 Din. Pri naši knjigi je postala tako nizka cena mogoča samo na ta način, da so razni dobrotniki prispevali za njen natisk znatne tisočake. Namenjena je predvsem abiturientom naših gimnazij in realk, potem pa dijakom sploh, njihovim staršem in vzgojiteljem. Svetovati hoče dijakom višjih razredov, kam se lahko obrnejo po maturi. Knjiga je torej v prvi vrsti namenjena tistim ljudem, ki imajo prav malo denarja, obenem pa veliko potrebo po branju, ki bi jih poučilo o vseh možnostih, ki se jim odpirajo po maturi. Knjigo je založilo Slov. kat. akademično starešinstvo v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7, in bo en mesec (od 16. junija do 15. julija 1952) knjigo samo prodajalo v svojih društvenih prostorih vsak delavnik od 9 do 11 in od 14 do 16, in sicer samo radi tega, da bo mogoče s knjigo po kar najnižji ceni postreči vsem, ki se zanjo zanimajo. Od 16. julija dalje bo pa knjiga naprodaj samo v knjigarnah in bo veljala 40 Din. Prodajali se bodo samo vezani izvodi. Vabimo torej vse, ki jim je ta knjiga potrebna, naj jo kupijo ob prvi priliki, ko pridejo v Ljubljano. Če jim pa ni

mogoče osebno priti ponjo, naj pošljejo Slov. katol. akad. starešinstvu v Ljubljani 55 Din in bodo dobili knjigo po pošti. (Po pošti stane knjiga 5 Din več, ker je skoraj tri četrtine kilograma težka.) Vsebina knjige je izredno bogata. Poleg splošnega uvoda o poklicu obravnava vsa različna pota skozi življenje, ki so akademično izobraženemu možu odprta. Ozira se tudi na ženski studij in bo tudi abiturientka dobila v knjigi dobrodošla navodila. Kot posebnost naj omenimo še fino zunanjo opremo knjige, napravljeno po načrtu arhitekta Pengova (napovedovavca v ljubljanskem radiu). Ovitek krasi devet sličic, ki predstavljajo vsebino glavnih delov knjige. Na prvem mestu vidite sovo, ki so jo smatrali Atenci za patrono znanstvenega dela. Kelih vas opozarja na bogoslovje, gosje pero s papirusom na modroslovje, čaša s kačo na zdravništvo, paragraf na pravo, zobčasto kolo z bliskom na tehniko, peroti z novci in kačo na promet in trgovino, paleta s čopiči na umetnost in dva meča z bombo na vojaštvo.

SLIKAR OLAF GLOBOČNIK

V skupini mladih slovenskih likovnih umetnikov, ki je pred nekaj leti nastopila pod imenom »Četrta generacija«, se je poleg Staneta Cudermana, Mihe Maleša, Frana Pavlovca, Nika Pirnata in Mire Pregljeve prvič pokazal naši javnosti tudi slikar Olaf Globočnik. Mladi slikar zasluži, da ga predstavimo bravcem Mladike.

Rodil se je v Ljubljani leta 1904. V njegovi rodovini je tako po očetovi

kakor tudi po materini strani vrsta prednikov, ki so bili sami likovni umetniki. Njegov ded Fran Globočnik je bil precej znan slikar in je kot profesor na ljubljanski realki bil nekaj časa tudi učitelj mojstra Riharda Jakopiča. Slikal je romantične pokrajine, portrete in žanrske prizore. V nekdanji Strahlovi slikarski zbirki v Stari Loki je visela njegova podoba Marije Stuartske. Tudi stric našega slikarja, takisto Franc Globočnik, je živel in delal v Trstu. Naslikal je precej romantičnih kompozicij v Böcklinovem načinu, ustvaril je pa tudi mnogo tako zvanih »heroičnih« pokrajin. Mati Olafa Globočnika je pa bila iz bavarskega rodu Winterhalterjev. Njen praded Franc Ksaver Winterhalter (1806—1875) je bil zelo znan nemški slikar, ki je na Francoskem izvršil celo zbirko portretov članov vladarske hiše in velikih figuralnih slik, katerih je mnogo tudi v znamenitem Versailleskem gradu.

Tako ni čuda, da je mladega fanta, ki je v Ljubljani dovršil nižjo realko, v Mariboru pa opravil zrelostni izpit, že na vse zgodaj vleklo na umetnostno akademijo. Svoje slikarsko znanje si je pridobil na zagrebški akademiji, katero je obiskoval štiri leta. V splošnem oddelku mu je bil za učitelja slikar Kovačević, kesnjeje profesor Vanka, v posebnih šolah sta ga pa poučevala slikarja Kljaković in Bečić, dočim je

studiral grafične umetnosti pri znanem slikarju in grafiku Krizmanu.

Ko je dovršil zagrebško akademijo, je odšel v Prago, kjer se je izpopolnil na umetnostni akademiji, katero je obiskoval dve poluletti. Tam je tudi l. 1927 razstavil nekatera svoja dela v »Umělecki besedi«. Češka kritika ga je prav prijazno ocenila.

Iz Prage se je vrnil domov, kjer je z drugimi člani »Četrte generacije« leta 1928 prvič javno nastopil v Jakopičevem paviljonu. Tudi doma ga je strokovna kritika ugodno sprejela in je vzbudil s svojimi prav svojiskimi in zanimivimi deli mnogo pozornosti.

Kesneje je še večkrat razstavljal doma in drugod: tako tudi v Beogradu in leta 1930 eno sliko na jugoslovanski razstavi v Londonu. Da se spopolni, je potoval po Nemčiji in obiskal Pariz. Zdaj je profesor za risanje na ljubljanski klasični gimnaziji.

Sliki »Sejavec« in »Kosec«, kateri objavlja naš list, sta bili zamišljeni kot dela večjega cikla, ki naj bi predstavljal poljsko delo, obenem pa nekako alegorično izražal življenje sploh. Prva slika, ki predstavlja sejavca, ki v ranem jutru seje na razorani njivi, še ni docela izgotovljena. Izraža naj prebujenje dneva, pričetek življenja, vse nade in upanje, ki ob prvem svitanju polnijo mladega človeka. Druga slika naj bi predstavljala kmete na polju. Tretja je podoba kosca, ki kosí žito, katero je potolkla toča. Tako naj ta slika tudi po svoji barvni obdelavi in svojih temnih zamolklih tonih izraža večer, zaton življenja in razočaranje zaradi neuspeha. Kakor je ta slika mračna, tako je vsa svetla in pisana podoba sejavca. Obe sliki sta precej veliki in naj bi mogočno, v zvezi s tretjo, še neizvršeno, učinkovali kot slavospev težkemu poljskemu delu.

Slika deklice, ki drži v roki posodo s cvetom lokvanja, je iz prejšnjih let. Iz istega časa kot ta »Lotos« izvira tudi »Primorka«, podoba mlade, nekam tuje, južnjaško oblečene žene, ki drži v naročju vrč, ob njej je pa kitara. To podobo smo objavili že v letniku 1929. Obe sta si nekam slični po otožnem nastrojenju, ki je izraženo tudi z enotno barvo. Obe sliki sta, dejal bi, nekam glasbeno ubrani tih spomin, kot daljni, napol zamrli zvok. Značilna zanj je trpka resnoba in čisto osebno podana odličnost v potezah in barvni igri.

Dočim je Olaf Globočnik pri slikanju prej skoraj izključno gojil samo oblike, katere je v zmerno sodobnem načinu po svoje slogovno presnavljal in gradil, polaga zadnji čas vso važnost na barvni izraz svojih podob. Zdi se, da je kakor na neki prehodni stopnji, ko prejšnje še ni docela pozabljeno, novo hotenje si pa še ni izdelalo pravega, točnega izraza. Kot primer za ta njegov novi način slikanja naj služi »Ples«, ki je prav za prav samo osnutek za večjo sliko. Vendar je viden način njegovega slikanja z živimi, ostro si nasprotujočimi širokimi barvnimi ploskvami, pri čemer oblika ni poglavitno bistvo podobe, temveč barvna skladnost. Tudi v preoblikovanju prirodnih form, katere skuša poenostavljati v smislu preprostosti, izrazitosti in moči, je postal slikar svobodnejši in drznejši.

Osnutka za večji kompoziciji sta »Studija« in »Dekle«, dvojice prikupnih portretnih risb. Njegov ri-

sani portret prijatelja Maleša smo objavili v februar-ski letošnji Mladiki. Iz zadnjega časa je oljna slika »Madona«, kjer je s preprostimi sredstvi zlasti poudarjen ljubki, iskreno deviški značaj Matere božje. Vplivi sodobnega slogovnega presnavljanja naravnih oblik so opazni na tej sliki: takó so izvršeni n. pr. prsti na rokah, pa tudi obdelava obleke kaže težnjo po poenostavitvi in preprostosti. Portret slikarja Jakopiča je iz leta 1927, je močno stiliziran, označuje pa prav posrečeno portretiranca.

Mladi slikar je poln načrtov. Pripravlja več obširnih del, izvršuje osnutke, načrte in studira podrobnosti. Jeseni bo uredil na ljubljanskem velesojmu zanimivo slikarsko razstavo, ki bo pod značko »Ženski portret« zbrala nedvomno mnogo prav lepega slikarskega in kiparskega dela živčnih slovenskih umetnikov. S tovariši v klubu »Četrta generacija«, ki ima predvsem stanovski, ne pa toliko idejni temelj in značaj, saj klubovi člani nimajo posebnih skupnih značajnih potez niti lastnosti, pripravlja tudi lastno razstavo, ki naj bi podala v zaokroženi podobi pregled njegovega dosedanjega ustvarjanja. Taka razstava bi pokazala, da je Globočnikovo dosedanje delo navzlic mladosti plod zdravega talenta in da ni brez resničnih umetnostnih vrednot.

K. Dobida.

MMLADIKI DRUŽINA NALOGE VZGOJE

Krista Hafner

Vzvišeni cilj vzgoje jasno odraža vse naloge in vse delo, ki ga vzgoja otrokova zahteva od nas. Otroka je treba pripraviti do tega, da spozna svoj zadnji, končni cilj, da ga vzljubi in ga skuša doseči. Zato ga je treba učiti, da spozna samega sebe, spozna svoje gone in strasti, svoja nagnjenja in postane gospodar nad njimi.

Ko pride otrok na svet, je še ubogo, neboljeno bitje. Niti svetlobe sončnega žarka ne more prenašati in zaklepa oči pred njo. Nad tem ubogim, bednim bitjem se sklanjata mati in oče, in njuna naloga mora biti, da ga iz nižin tega dozdevno samo živalskega življenja polagoma dvigneta v višino resnično človeškega življenja.

Oče in mati sta dolžna, da sprejmeta otroka za svojega takega, kakršen je: z njegovo naravo, močjo in slabostjo, lepimi pa tudi grdimi lastnostmi, z vrli-nami pa nič manj s pomanjkljivostmi, z vsemi dušnimi zakladi in nezakladi. Iz teh prerazličnih darov in svojstev morata polagoma izoblikovati človeka. V otroku se dobro družijo s slabim, podlo z vzvišenim, vse še vre in se razvija: najlepša in najvzvišenejša dobrot in plemenitost z najpodlejšo strastjo.

In še mu morata pomagati, da vzbudita v njem speče zmožnosti, jim dasta življenja, nadzirati jih morata, da rastejo v njem, krepiti jih in jih oblikovati. Čim bolj otrok telesno raste, tem više in više mu

je treba iz dneva v dan usmerjati duha, tem bolj mu poglobljati čuvstva. Z vsakim letom, z vsakim dnevom mora biti njegovo pojmovanje življenja globlje, z vsakim dnevom mora bolj poznati mišljenja, potrebe in hrepenenje ljudi, ki bodo nekdanji njegovi sodelavci ali njegovi sotrpini na poti skozi življenje.

In še ga morata dvigati, da stopa čedalje više na lestvi svojega duševnega življenja, da se polagoma iztrga iz vezi, v katere oklepa sebičnost vsakega, ki je bil rojen iz mesa in krvi. Navaditi ga morata, da vzljubi delo, da se zave njegove veljave in mu nekdanje ne bo breme, ki ga bo le z nejevoljo prenašal. Skrbeti morata, da bo delo otroku ono sredstvo, ki mu bo dajalo vsakdanjega kruha, obenem pa mu tudi gibalo njegove telesne in duševne sile, da se bodo večale v njem v njegovo telesno in duševno zdravje, ne pa pešale in zamirale.

Na splošno povedano: vzgoja je dobra, če otroka prepriča o resničnem namenu njegovega bivanja na zemlji in ga usposobi, da ta smoter lahko nekdanji sam doseže brez tuje pomoči. Slaba pa je, in če se še toliko prizadeva, da doseže trenutne sijajne uspehe, če ga oropa jasnega pogleda na cilj, po katerem mora v življenju stremeti, če zanemarja v njem sile in moči, da bi ta cilj nekdanji mogel doseči iz svoje volje, svojega hotenja in prizadevanja.

Pot v onostranstvo vodi le preko sedanjega zemeljskega življenja. Tu na zemlji se vrši za vsakega izmed nas ona velika igra, od katere je odvisna večnost.

Zato mora vsaka vzgoja otroka nujno usposobiti tudi za ta svet: da bo svojo nalogo tu na zemlji spoznal, jo doumel, jo vzljubil in tudi razvil vse svoje sile in moči, da jo bo tudi izvršiti mogel.

Zakaj otroku ni odločeno, da bo nekdanji živel sam zase na svetu. Član družbe je, sredi nje mu bo potekalo življenje, sredi nje in zanjo bo živel in delal. Ona bo vplivala nanj v dobrem in zlem, nasprotno bo pa prav tako tudi on nanjo vplival s tem, kar bo dobrega in zlega v njem.

V družbi bo imel svoj poklic. V njej bo zavzemal svoje mesto. Do nje bo imel svoje obveze, svoje dolžnosti, toda tudi svoje pravice. Ona mu bo dajala vsakdanjega kruha, on pa ji bo moral posvečati svoje moči in sile.

Vedno bo član družine, če ne druge, vsaj tiste, v kateri se je rodil, v kateri je zagledal luč sveta. Največkrat pa si bo tudi sam postavil lastno ognjišče. Njemu bo moral posvečati svoje sile in svojo ljubezen.

To so dolžnosti vsakega človeka do lastne družine, ki so velike in važne. Poleg teh pa ima vsak človek tu na zemlji tudi še svoje posebne stanovske dolžnosti, ki jih mora prav tako vestno vršiti kot dolžnosti do družine. Družabne obveznosti so prav tako važne in naloge javnega življenja, ki se jim dandanes nihče, kdor še nekoliko socialno čuti, ne more odtegniti, spopolnjujejo krog njegovih obveznosti.

To so silne naloge, ki čakajo vsakega človeka v življenju, in obenem tudi tiste naloge, za katere mora vzgoja usposobiti otroka, da jih bo dorasel v resnici lahko izvrševal, družbi v prid, sebi pa v zadovoljnost in srčni mir. Dati otroku živo zavest dolžnosti in hkrati globoko spoštovanje do zadnjega Izvora dolžnosti, to je najvišja vzgoja, to najboljša preskrba za tostranstvo in po njej za onostranstvo.

O POLETNEM ODDIHU GOSPODINJE

Da bi imela vsaka gospodinja poleti počitnice, kakršne zasluži, se zdi v splošnem nekaj nemogočega, posebno dandanes. In vprav zaradi tega, ker se zdi nemogoče, da bi si mogla tudi gospodinja privoščiti potrebni oddih, je nujno potrebno, da enkrat spregovorimo o tem važnem vprašanju.

Vsak poklic ima za svoje delo odmerjen čas; ostali, prosti čas pa je namenjen počitku, da se tako sprosti obnové in nadomesté porabljené sile. Vrhu tega pa je za vsakogar, ki količkaj dela, potrebno, da enkrat na leto za nekaj časa preneha z delom in se res popolnoma odpočije; zato hiti sedaj na počitnice in oddih, kdor le more. Samo gospodinja je v tem žalostna izjema. Dela in dela nepretrgoma, mesec za mesecem, leto za letom, nikoli ji ne zmanjka opravkov, zato si tudi niti pomisliti ne upa na kakršenkoli daljši počitek. O tisti majhni peščici gospodinj in mater, ki se redno vsako poletje odpeljejo (s potrebnimi pomočnicami seveda) na počitnice, ne bomo govorili. Take živé pač v srečnih razmerah, v katerih si privoščijo lahko daljši odpočitek, če so ga potrebne ali ne. Če pa premotrino življenje ogromne večine naših gospodinj, naj si bo kmečkih ali mestnih, lahko rečemo, da nimajo prostih niti nedelj, kaj šele nekaj dni oddiha v vročem poletju! Večina jih živi res v neugodnih razmerah; še več pa je tega kriva napačna vera, da si gospodinja oddehniti ne more, ne sme, da je to usoda njenega težkega poklica. In vendar v resnici ni tako. Nekoliko preudarka in iznajdljivosti treba, pa si bo tudi gospodinja mogla dovoliti reden nedeljski počitek, brez posebnih stroškov in težav, pa tudi nekaj prostih dni ali tednov v poletnem času.

Posamezne mestne matere in gospodinj, ki jim je poleg skrbi za rodbino mar tudi lastno zdravje in svežost, so že začele poizkušati, kako bi si pridobile potrebni oddih, ne da bi jim bilo treba izdajati za to večje vsote denarja. Neka gospodinja je pričela čisto enostavno s prosto nedeljo, ki jo preživlja takole:

Njena družina ima izven mesta, kamor vozi električna železnica, skromen vrtiček, ki je kakor nalašč ustvarjen za nedeljski oddih. Gospodinja že v soboto zvečer pripravi potrebna živila in vse druge potrebščine, tako da v nedeljo zjutraj s pripravljanjem in iskanjem tega ali onega ni nobenega dela. Takoj po maši in zajtrku odrinejo vsi, oče, mati in otroci, od doma. **M a t i o p u s t i t a d a n v s e g o s p o d i n j s k o d e l o**, kajti le tako ima ves dan zase. Vse pospravljanje ta dan obstoji v tem, da vsak član družine razgrne pred odhodom svojo posteljo — in vse hišno delo je opravljeno.

Ob osmih zjutraj je že vsa družina na vrtu izven mesta, na soncu in svežem zraku in ima pred seboj lep, dolg dan oddiha. Ker so otroci samo v kopalnih ali igralnih hlačkah, se igrajo kar hočejo in z njimi ni nobenega opravka. Ni treba paziti niti na njihovo obleko, niti na obutev in otroci se sami med seboj lepo igrajo in zabavajo. Kaj pa gospodinja? Lepó, udobno sedi ali leži v naslanjaču, uživa zrak, sonce in mir; v zabavo in v razvedrilo ji je lepa knjiga; med čitanjem včasih prav brez skrbi zadremlje. In zakaj ne

bi zadremala enkrat na teden tudi podnevi, po truda-polnem delu celega tedna?

Dolžnost očeta ta dan pa je, skrbeti za to, da pusté otroci mater popolnoma v miru. Lepo jim razloží, da je to dan materinega počitka, zato je ne smejo motiti. Včasih pa je mati sama razpoložena za igro z otroki in se zabava z njimi v pesku ali po travi. Ako pa otrokom zmanjka igre in jih je treba nanovo zaposliti, je to tudi očetova skrb in ženi na ljubo stori to rad in z dobro voljo. Saj je to zanj prijetna izpremembra.

Opoldne je v vrtni lopici v nekaj minutah sicer res preprosto, a zadostno in dobro kosilo. Sestavljajo ga živila, ki jih deloma prinesejo s seboj, deloma pa pridelajo na vrtičku: Sadje (včasih kar z vrta), jajca z domačo solato, črni kruh in maslo ter sladica od doma. Najstarejši pogreje še najmlajšemu mleko na kuhalniku, pa je tudi ta odpravljen. Posodo pomijejo po obedu ta dan otroci sami. Najpripravnejša posoda za take prilike je turistovska iz aluminija, za katero ni nevarnosti, da bi se razbila. Vso nedeljo se seveda vsi držé pravila, da gospodinja ne sme delati prav ničesar. Njej sami je to spočetka celó težko, toda na kratko, a potrebno brezdolge se že privadi, če ima le kaj dobre volje in skrbi za lastno zdravje. Tako pride popoldne in ves prosti dan mine v počitku in miru, ki gotovo precej zaleže materi gospodinji, posebno če si ga privoščí vsak teden, in to vsaj v poletnem času, seveda ne glede na vreme. Kjer so v družini še majhni otroci, je nedelja na domačem vrtu veliko prikladnejša nego pa izlet. Ko pa nekoliko odrastejo, so izleti in potovanja najlepša in najkoristnejša zabava za vso družino.

Opisani način nedeljskega počitka nam jasno kaže, kako si lahko mestna gospodinja z vso svojo družino pridobi vsaj en prost dan v tednu, ki je ne velja več nego sicer. Večina družin pa nima zunaj mesta poletne hišice. Te pa naj si preskrbé prosto nedeljo doma. Podobno pa si gospodinja pridobi za počitek tudi več dni ali daljšo dobo, ne da bi morala odpotovati ali pa poseči pregloboko v žep.

Neka gospodinja, ki je sicer sama za vse delo, zanimivo opisuje, kako pride poleti razmeroma zelo poceni do svojih počitnic. Namesto dragega potovanja na kmete ali k morju ostane doma, a si za ta čas najame izšolano in res večšo gospodinjsko pomočnico, ki prevzame takoj z nastopom službe vse njene posle. Sama pa pusti vsako delo, da se tako čimbolj in čimprej odpočije ter nabere novih moči za dolgo leto trdega dela in skrbi. Da se gospodinja novega načina življenja (počitnic) laže navadi, si sama pri sebi misli, da je v tej hiši začasno samo na počitnicah in da torej ne sme nič delati. Zjutraj vstane najeta pomočnica namesto nje, sama pa po mili volji lahko poleži, dokler se ji ljubi. Ko vstane in pride v družinsko sobo, je zajtrk že na mizi, pa tudi otroci so že umiti in oblečeni. Zajtrk použije vsa družina mirno, zadovoljno in veselo. Gospodinji ni treba več misliti, katero hišno delo je na vrsti ali kaj bo skuhala za kosilo. Vse te skrbi ji odvzame pomočnica. Seveda se gospodinji prvi dan nehoté vsiljuje misel, ali bo brez nje vse pravočasno gotovo, ali njena namestnica ne bo česa pozabila. Toda to se zgodi samo prve dni, kajti pozneje se že zaveda, da je pač na počitnicah in se zato ne sme vdajati hišnim skrbem.

Med dopoldnevom ji pomočnica prinese tudi dopoldansko južino, potem pa je mati zadovoljna, da gre lahko z otroki na izprehod v park ali v gozd. V slabem vremenu pa se zabava doma. Opoldne je seveda lačna, in na mizi je že pripravljeno okusno kosilo. Vsa družina čaka nanjo, da veselih obrazov skupno zaužijejo obed. Popoldanski čas pa porabi gospodinja za sončenje ali kopanje, ali pa opravlja obiske do večera. Zvečer dá pomočnica otrokom večerjo, jih umije, mati sama pa jih lepo po stari navadi dene spat. In nato pride zanj, kakor pripoveduje, najlepši del prostega dneva. Zdi se ji tako, kakor bolj v začetku zakona, ko je bilo gospodinjstvo še majhno in še ni poznala toliko majhnih in velikih skrbi, ki pozneje moré skoraj vsako gospodinjo. Z možem posedi, se mirno razgovarja, ali pa gre brez vse skrbi ven, da se zopet enkrat malo pozabava.

Tako ji potekajo dnevi počitka. Prej nervozna, se po enem tednu počuti že neprimerno boljše. Po enem mesecu se je zredila in vesela tega napredka obdrži svojo pomoč še štiri tedne. In nato se ji kar naenkrat zahoče, da bi zopet poprijela za delo. S kakšnim veseljem se spočita loti kuhanja, kako prijetno ji je postreči možu in šivati za otroke! Zopet se čuti polna moči, da lahko prebije vse dolgo leto skrbi in dela za družino — zdrava in z veseljem. Ne skrbi je, da bi jo delo zdelalo preveč in škodovalo njenemu zdravju, saj se je vendar tako lepo odpočila.

Kaj pa račun za te počitnice? Bil je dosti manjši, kakor pa je večkrat račun zdravnika, bolnišnice ali sanatorija. Če bi bila šla z otroki od doma samo za polovico tega časa, bi jo bilo stalo dvakrat toliko — četudi je morala pomočnico kot izšolano in popolnoma zanesljivo namestnico dobro plačati. š. H.

K D O R I M A V R T

Julij je navadno najbolj suh mesec v letu in težko da bi bilo kako leto tako mokrotno, da bi vsaj julija ne bilo treba zalivati vrtnega rastlinja. Zalivanje je pa lahko različno, kakršne so pač rastline, ki jih hočemo zalivati, in kakršen namen imamo pri tem delu.

Kadar je zemlja izsušena in se je bati, da bi utegnili rastlinam zmanjkovati vlage, tedaj je potrebno, da zalivamo naravnost posamezno rastlino tako, da vlivamo vodo v rahlem curku k rastlini, ne da bi obenem zmočili liste. Na ta način zalivamo posamezno rastlino toliko časa, da se zemlja premoči na globino in širino, kakor daleč segajo korenine. Množina vode se ravna v tem primeru po velikosti rastlin, oziroma po razsežnosti korenin. Sadikam, ki smo jih komaj poteknili, zadostuje, ako jim damo po četrt ali pol litra vode. Čim večje pa so, tem več je treba vode, da se zemlja napije dovolj na globoko in na široko. Pri večjih, zlasti pri mnogoletnih rastlinah (n. pr. pri sadnem drevju, pri vrtnicah itd.) naredimo okoli debla skledasto globel, da voda, ki jo vlivamo k rastlini, ne odteka od nje, ampak vsa okrog in okrog rastline zaleze v zemljo. Cev zalivače pritaknemo prav blizu zemlje poleg rastline, da vodni curek ne odnaša zemlje in ne odkrije korenin. Najlepše se zaliva s primerno, ne predebelo cevjo; za silo pa izhajamo tudi s kako drugo posodo, ako se dá voda

počasi zlivati iz nje. Odtok vode iz zalivače je treba namreč uravnati po tem, kakor zemlja vodo vpija, da ne odteka od rastline. Opisano, pravo zalivanje je temeljito in zaradi tega naj bo tudi bolj poredko. Tako lahko zalivamo ob vsakem dnevnem času ne glede na to, ali je jasno ali oblačno, toplo ali hladno.

Vse drugačen učinek ima pa navadno škropljenje, kjer razpršimo enotni vodni curek v mnogo tankih curkov, ki padajo zviška na zemljo in po rastlinah kakor gost dež. Na ta način ne zalijemo rastlin tako temeljito kakor s prej opisanim zalivanjem, ker navadno ne škropimo na enem mestu toliko časa, da bi voda prodrla globlje do korenin, ampak zmočimo samo gorenjo plast zemlje in orosimo zelenje, ne oziraje se pri tem kdovekaj na posamezno rastlino. Pravilno škropiti pa ne moremo s kakršnosibodi posodo, ampak samo z zalivačo, ki ima na koncu cevi običajen razpršilnik. Navadno škropimo le mlajše zelenjadne in cvetlične nasade, ki še niso globlje vkoreninjeni, in pa setve, kjer zadostuje, ako se zemlja na plitvo vedno znova navlaži. Zato pa moramo škropiti pogosto — setve in mlade nasade vsak dan, včasih tudi po večkrat na dan. Najugodnejši dnevni čas za škropljenje je samo zjutraj in pozno proti večeru. Spomladi, dokler so noči še hladne, škropimo zjutraj, pozneje, ko se svet ogreje, pa popoldne ali proti večeru. Ob vročini in po soncu ne smemo škropiti. Tudi je škodljivo, ako bi škropili ob mrzlem vremenu, ker s tem zemljo še bolj hladimo.

Glede vode za zalivanje in škropljenje bodi povedano, da je najboljša dežnica, ki jo nabiramo na vrtu v posebnih zbiralnikih, kjer je sproti za rabo. Voda, ki jo točimo naravnost iz vodovoda, je zelo neugodna za zalivanje in še bolj za škropljenje, ker je trda in mrzla. Dobra je pa, ako stoji vsaj en dan na zraku in soncu.

KUHARICA

Kako pečemo in kuhamo staro perotnino.

Če je le mogoče, obesi staro, osnaženo perotnino za nekaj dni v hladen prostor ali v ledenico. Kadar jo misliš rabiti, jo operi in nasoli, položi jo v kozo ali v lonec ter prideni za kokoš 1—2 žlici masti in nekaj žlic vode. Pokrij in ko voda izhlapi, prilij še malo tople vode, prideni nekaj koscev čebule in pari 2 do 3 ure, toliko časa, da je meso mehko. Ko je mehko, ne prilivaj več vode, ampak pusti, da se zarumeni. (Med parjenjem ga večkrat obrni.) Ali pa zreži perotnino po delih, vsakega posoli, položi v kozo in polij z dvema žlicama vroče masti. Prideni pol zrezane čebule in majhno zajemalko tople vode. Nato kozo pokrij in pari med večkratnim obračanjem 2 do 3 ure. Kadar voda izhlapi, jo vedno znova prilivaj (toplo). Ko je meso dovolj mehko, ne prilivaj več vode, ampak pusti, da zarumeni. Ali pa pretekni uležano kokoš s slanino in jo pari kakor zgoraj 2 do 3 ure. Kadar je mehka in zarumenela, jo polij z nekaj žlicami kislega smetane, ki naj v njej še prevre, in postavi z omako na mizo. Zraven pa daš lahko rizi-bizi. Tudi lahko pripraviš starega petelina kakor divjačino. Osnaženega petelina položi v skledo in ga polij z vročo kvašo in prilij kozarec kislega vina. V tej kvaši ga pusti dan, potem ga osoli, pretekni s koščki slanine, položi v lonec, prideni žlico masti, košček korenja, petršilja in čebule, ga pokrij in pari 2 do 3 ure. Med

tem parjenjem prilivaj nekoliko kvaše. Ko se zmešča in zarumeni, mu prideni četrta litra kislega smetane, ki si jo razmotala z žlico moke, in četrta litra juhe. Ko v tej omaki nekaj minut vre, ga zreži, zloži na krožnik in oblij z omako. Obloži ga s krompirjevim pirejem ali čim podobnim.

Kuhana in pečena stara kokoš.

Osnaženo in uležano kokoš položi v lonec, v katerem si zavrela toliko vode, da je kokoš pokrita. Osoli jo in prideni nekaj zrn celega popra, košček korenja, čebule in koreninico petršilja. Nato lonec pokrij in kuhaj skoraj do mehkega. Nato vzemi kokoš iz lonca, položi jo v podolgasto kozo in oblij z dvema žlicama vroče masti. Deni jo v pečico, da se nekoliko zarumeni. V juho pa zakuhaj rezance, riž ali kaj drugega.

V mleku zapečen krompir.

Skuhaj 4 srednje debele krompirje, jih odcedi, olup in zreži na listke. Razgrej v kozi za pol jajca sirovega masla, prideni 4 žlice mleka ter nekoliko soli, premešaj in pusti, da zavre. Nato prideni zrezani krompir in žlico drobno zrezanega zelenega petršilja, narahlo premešaj in postavi za četrta ure v vročo pečico, da se krompir nekoliko zarumeni. Daj ga na mizo z zabeljeno solato ali zabeljenim stročjim fižolom.

Grahov puding.

Napravi bešamelj. Deni v kozo 2 $\frac{1}{2}$ dkg sirovega masla in 2 $\frac{1}{2}$ dkg moke, dobro premešaj, zalij z $\frac{1}{8}$ l mrzlega mleka in mešaj, da se odloči testo od kože. Ko se prav malo ohladi, ga zmešaj in prideni posamezno 2 rumenjaka in mešaj četrta ure. Nato prideni 2 žlici kuhanega graha, 2 žlici mesa, šunke ali kuhanega govejega, nekoliko soli, pol žlice drobno zrezanega drobnjaka in sneg 2 beljakov. Končno vse narahlo premešaj in stresi v dobro pomazan model za puding. Model zapri in kuhaj tri četrta ure. Kuhani puding stresi na krožnik in postavi s kako omako na mizo, n. pr. z omako iz janeževega perja.

Omaka iz janeževega perja.

Zlij v kozo 3 žlice olja in ko se nekoliko segreje, prideni žlico drobno zrezane čebule in 1—2 pesti drobno zrezanega janeževega perja, vse skupaj premešaj in duši četrta ure. Nato prideni žlico moke, ki si jo dobro razmotala v četrta litru vode. Vse dobro zmešaj, prideni nekoliko soli in kuhaj še nekaj minut. Nazadnje pa prideni 2—3 žlice kislega smetane. (Ako je omaka pregosta, ji prilij še nekoliko vode.)

Rezančni narastek z grahom.

Skuhaj v slani vodi dve pesti drobnih rezancev, da so gosti. Kuhane odcedi in nekoliko ohladi. Mešaj v skledi 2 dkg sirovega masla, 1—2 žlici kislega smetane in 1—2 rumenjaka, prideni sneg in vse skupaj narahlo premešaj. Namaži ognjavarno skledo z maslom in naloži vanjo prst na debelo rezancev, pest kuhanega ali dušenega graha, vrhu graha zopet rezance in po rezancih 2—3 žlice drobno zrezanega kuhanega ali pečenega mesa ali praženih in sesekljanih jeter. Po mesu potresi pol žlice drobno zrezanega drobnjaka in polij z dvema žlicama mešanja. Nato naloži še ostale rezance in ostalo mešanje. Deni narastek v pečico, da se rumenkasto zapeče. Postavi narastek s špinačo ali solato na mizo.

M. R.

MUNDIKI ZA KRATEK ČAS

O S A T

26. Pozdrav mladini.

Ko javnost navdušeno kliče: mladina!
i jaz jih pozdravljam, bodoče može.
Veseli prihodnjih se zmag, domovina,
bogato rodilo bo vsako polje!

27. Zvesta straža.

Čuvaj rod in dom ko straža zvesta,
kakor kamen se ne gani z mesta!
Če pa zloba vseh svetov zgrmi,
naše bodo stražile kosti.

28. Slovničarjem.

Že prav, če kdo plevel
ume ruvati iz polja.
Nobeden ni vesel,
če kdo pšenico mu tepta.

29. Licemer.

Ne reci, da je licemer,
kdor strast kroti ko divjo zver.
Junak samo je človek tisti,
ki vseh strasti si dušo čisti.

30. Dialektična strast.

S p l o š n o :

Človeka mami strast zgovorno
in sladko mu nastavlja past,
dokler ne ujame se pokorno,
dokler ni sita divja hlast.

S l o v e n s k o :

Prevzame strast in hlast ga žeje,
tako ujeda zgrabi tička;
ga ne pusti, odneha preje,
dokler ni prazno vedro cvička.

Miha Gorjanc.

*

Čudna preizkušnja.

Pri nekaterih zamorskih rodovih v Osrednji Afriki je v navadi čudno postopanje, da poskusijo, če je ženin sposoben za zakon. Zavežejo mu za dve uri roke v vrečo mravelj, ki so tamkaj večje in stokrat hujše nego naše. Ako mirno prenese muko njih pikov in ugrizov, ga smatrajo za sposobnega, da bo prenesel tudi skrbi in neprijetnosti zakonskega življenja.

Priden učenec.

Bančnik U. na Dunaju je stal pred vrati svoje banke; kar stopi predenj nekoliko slabo oblečen mlad možki in ga boječe vpraša: »Ali imam čast govoriti z bančnikom U.?»

»Kaj hočete?« ga vpraša ta, ogledovaje ga nezaupno.

»Jaz sem Jožef B., sin nekdanjega trgovca z oblekami na 'Grundu'.«

»O, sin mojega starega — (hotel je reči 'prijatelja', pa je besedo pogoltnil) — mojega starega B. Vstopite!«

Ko prideta v pisarno, začne Jožef pripovedovati zgodovino svoje bede. Starši so umrli, on pa je že dolgo časa brez službe. Tedaj mu je šinilo v glavo, kako je oče večkrat omenjal svoje staro prijateljstvo z gospodom U. itd. Povest se je končala seveda s prošnjo za posojilo.

Ginjen gre bančnik k blagajni, vtakne ključ in ga — vzame zopet ven. Njegova skopost je bila namreč večja nego njegova dobrodušnost.

»Dragi prijatelj,« pravi in se obrne, »dati vam hočem več nego podporo, namreč dober svet. Glejte, jaz sem z navadno trgovino s starimi oblekami obogetel. Zakaj ne začnete tudi vi tako?«

»Tudi za to je treba nekaj kapitala.«

»Tega tudi jaz nisem imel. Toda zaupati vam hočem, na kak način sem si pridobil skladišče starih oblek. Imel sem zelo raztrgano staro obleko in nekaj precej ponošenih čevljev. Poleg tega sem imel tudi popolnoma čedno obleko. To sem oblekel, toda le deloma, n. pr. namesto dobrega suknjiča strganega. Potem sem toliko časa hodil okoli, da bi dobil dober suknjič, dokler se me ni dobra duša usmilila. Tako sem storil tudi z drugimi deli obleke, dokler nisem imel popolne zbirke starih oblek. Vidite, tako se mora.«

Jožef se zahvali za dober svet in gre. Toda že čez eno uro se vrne, toda v zelo raztrganem suknjiču in poprosi bančnika, da bi mu dal boljšega. Ta je bil ves zadavljen nad bistroumnostjo svojega učenca, sleče takoj svoj res da nekoliko ponošeni pisarniški suknjič in ga dá prosivcu, ki se zahvali in odide.

Ko pride bančnik domov h kosilu, ga sprejme žena z besedami: »Čemu si pa potreboval svojo novo črno salonsko suknjo?«

»Jaz — svojo novo — kaj govoriš?«

»No, saj si poslal nekega mladega človeka s svojim starim pisarniškim suknjičem in si prosil novega.«

»O, navihanec!« je zamrmral bančnik. »Ta jo lahko še daleč pritira!«

In Jožef B. jo je res daleč pritiral, še celó dalje nego njegov mojster. Od njega ustanovljena banka je še danes ena prvih na Dunaju.

Prezgodnje skrbi.

Nasr-ed-din, turški pavliha, je ravnal vrt, pa mu je kup prsti ostalo.

»Kam boš pa to dejal?« vprašajo sosedje.

»I, jamo izkopljem in jo stlačim vanjo.«

»Potem ti pa vendar ostane spet prst iz nove jame!«

»Tako daleč naprej ni treba že zdaj misliti.«

Kdo je prismojen.

Cigan je bil prinesel žito v mlin in je prišel po moko.

Ko pa je mlinar odpravljajal druge stranke, je porabil cigan priliko in začel, kar je le mogel, basati moko drugih v svoje vreče.

Mlinar pa ga je zasačil: »He, he!« Ali si prismojen, da z moko drugih polniš svoje vreče?«

A cigan se odreže: »Oče mlinarjev! Prismojen bi bil, če bi s svojo moko polnil drugih vreče.«

UGANKE

Ureja Josip Novak.

Skrit rek.

(Dolores, Prosenjakovci.)

Last, emje, sod, ti, duše, bao, odsev, ne, drug, vnos.

Trikotnik.

(M—b, Ljubljana.)

x samoglasnik,
 x x veznik,
 x x x član družine,
 x x x x vozilo,
 x x x x x tekočina,
 x x x x x x morska riba,
 x x x x x x x kemična spojina,

Abecedni kvadrat.

(Al. Š., Ljubljana.)

k, z t	a	K	
b			t, l
e	r, a n	u	i, j
		t, e	
u, r i	n, k	a	

Vremenska uganka za julij.

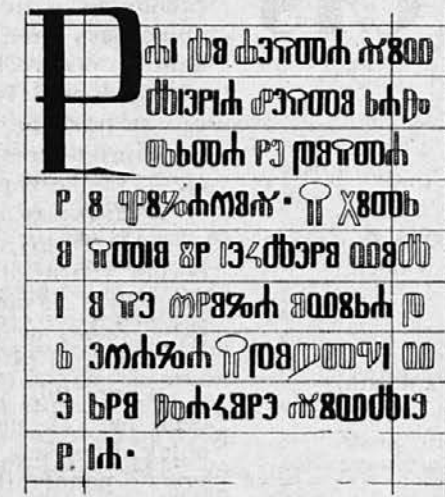
(Miroljub, Vižmarje.)

A, ba, bo, ca, ca, ca, ča, čev, da, de, glav, glo, hlad, ja, ja, je, je, ka, ko, ko, ko, ko, kroš, la, lin, lov, ma, me, me, mi, na, na, na, ne, ni, ni, nik, njak, njar, no, o, pe, po, pod, pon, pre, pre, pre, pri, ra, ro, se, se, sed, ski, sko, stol, su, svet, svi, tan, te, tel, tep, tež, tič, trij, va, va, že, žet. — Iz teh zlogov sestavi besede nastopnega pomena: mesto na Dolenjskem, dobrohoten predlog, borba, ravna črta, sobna oprava, moško ime, domača ptica, čarovnica starega veka, del očesa, običaj, stara votla mera, visoko poslopje, slovenski jezikoslovec, izraz za težavo, denarna kazen, prodajavec, država v Aziji, železniška postaja na Hrvaškem, kemična prvina, bolezen, Kristusov učenec, skeleča rastlina, del premoženja, dragocena tkanina, slovenski pesnik, travnik. — Po dve zaporedni črki iz vsake besede daste vremenski pregovor.

Rešitve je pošiljati do 20. vsakega meseca na naslov: G. višji šolski nadzornik Josip Novak, Vižmarje, p. št. Vid nad Ljubljano. Tudi vse rokopise za uganke pošiljajte zastavljavci ugank na isti naslov. Lepo risane uganke bomo primerno nagradili.

Rešitev ugank v junijski številki.

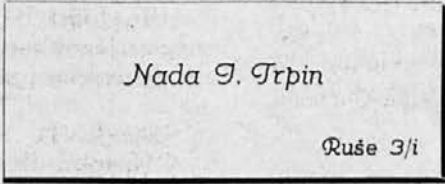
Vremenska uganka za junij. Sever, ki v tem mesecu pogosto vleče, nam v deželo obilo žita privleče. Konjiček. Kakor luna je življenje: zdaj praznota, zdaj kipenje. Besedna uganka. Vzemi črke, ki so v vsaki besedi dvakrat, pa dobiš: Meč sam ne rani. Sestavnica. Rovka, Trsat, jelka, grozd, Kogoj, priča, vijak, breza, komar, sloka, Ančka. — V slogi je moč.

Uganka v uganki. (J. A., Celje.)

Posetnica. (Dolores, Prosenjakovci.)

Kaj prodaja ta trgovka?

Brzjavka.

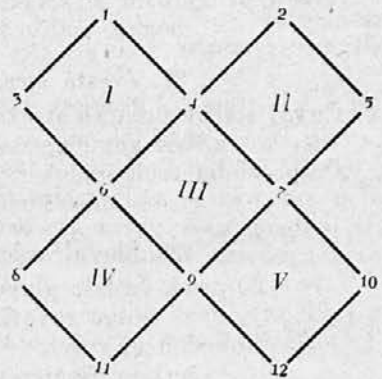
(Nace Cuderman, Tupaliče.)

Dne 4. 3. ob 1 uri 2 min.

— i — — — — d — — — r
 — — — a — k — — — t — — r
 — — — — v — d — — — o — o
 — — — t — — — — a — — — d
 — r — — a — — — — d — h
 — — — a — — — — — k.

Čaroben lik.

(Janez Ložar, Ljubljana.)

Razvrsti števila tako, da bo vsota štirih števil, ki obdajajo posamezne rimske številke, 26. Isto vsoto moraš dobiti tudi, če sešteješ po štiri števila v dolgih poševnih smereh. Nato zamenjaj številke s črkami, in sicer: a - 2, 6, 8; d - 11; g - 4; i - 12; l - 9; m - 7; n - 1; o - 10; r - 5; s - 3. Okrog rimskih števil dobiš besede nastopnega pomena: I. legendska posoda, II. pritok Donave, III. del roke, IV. egipčansko božanstvo, V. prvi človek; v poševnih smereh pa: poslopje, dvoparkljar, azijsko višavje, kralj Slovencev.

Zlogovnica.

(Vladimir, Dol.)

Be, be, braj, če, da, da, da, de, ka, ka, ko, ko, ku, la, la, le, le, lo, lo, me, mi, na, nik, no, pa, po, ra, re, se, se, stel, ta, zvo.

Besede so: del noge, orodje, svetopisemska oseba, del govora, del stola, žensko ime, del cerkve, žival, kraj na Kočevskem, del cerkve, del vinograda, postaja ob železnici Ljubljana-Zagreb. Srednja dvojica črk da pregovor.

Za I. nagrado: Cukala Alojzij, Čampa Polde, Čitalnica ljubljanskih bogoslovcev, Čmak Leopold, Jan Anika, Jan Lovro, Jeglič Stanko, Kuhar Lenčka, Kladenšek Jernej, Moder Janko, Padar Jože, dr. Knific Ivan, Bobnar Janez, Bobnar Marija, Krečič Ladislav, Kržišnik Tone, Lipoglavšek Slava, Lušin Jože, Mlakar Jožef, Modrinjak France, Mravlje Anton, Obran Martin, Rakovec Josip, Rusjan Gojko, Sivec Žara, Sodja Franc, Tavčar Matej, Imperl Peter, Jug Franjo, Trebše Alojzij, Volk Slavko, Bajec Filomena, Demšar Josipina, Jamnik Mila, Jovan Izo, Gostinčar Fani, Skalar Marija, Kogej Franc, Arko Vojko, Bezjak Alojz, Bezjak Martin, Kat. prosv. društvo, Sv. Lovrenc; Slodnjak Jože.

Za II. nagrado: Drole Vida, Marin Anton, Marin Apolonijs, Ranzinger Anica, Šarec Marija, Šušteršič Franc, Vahčič Rudolf, Briški Jože, Seljak Vojnimir, Zorec Alojzij, Žakelj Vladimir, Izobraževalno društvo, Stična; Skubic A., Zafošnik Jakob.

Za III. nagrado: Malovrh Jožica, Kalan Minka, Rott Toni.

Izžrebani so bili: Za I. nagrado: Sivec Žara, Ljubljana, Lavričeva 9/II. — Za II. nagrado: Vahčič Rudolf, Maribor, Glavni trg 7. — Za III. nagrado: Moder Janko, dijak, Dol pri Ljubljani.

Ker so nekateri pozabili, kako se glasi razpis nagrad v prvi številki letošnje Mladike, ponavljamo:

Pravico do I. nagrade v znesku 150 Din imajo tisti rešilci, ki so pravilno rešili vsaj 8 ugank, med katerimi morata biti obe risani.

Za II. nagrado razpisujemo knjige iz zaloge Mohorjeve družbe v vrednosti do 50 Din za tiste, ki rešijo vsaj 6 ugank, med njimi eno risano.

Rešilci, ki rešijo vsaj 5 katerihkoli ugank, imajo pravico do III. nagrade, t. j. do knjig iz zaloge Mohorjeve družbe, v vrednosti do 50 Din.

Pripominjamo pa, da imajo tekmovavci za I. oziroma II. nagrado pravico, da so izžrebani tudi za nižjo nagrado. — Tistim, ki želé namesto knjižne nagrade denar, naznanjamo, da nam uprava Mladike ne dovoli še novih denarnih izdatkov.

Končno opozarjamo nekatere zamudnike, da naj od dajo rešitve ugank vedno tako pravočasno, da bodo prav gotovo vsaj do 20. vsakega meseca prispele v naše roke.

Sezona za rože je tu — ne pozabite se preskrbeti s prekornimi navodili, ki jih najdete v knjižici:

NAŠE PRIJATELJICE.

Spisal C. Jeglič. Obširna knjiga je bogato ilustrirana. Vez. Din 35.— (44.—), broš. Din 27.— (36.—).

OKRASNE SPENJAVKE ZA VRT IN DOM

Spisal ing. agr. Ciril Jeglič. Knjižica za vse, ki jim je pri srcu okras njihovega doma. Navodila, kako z uspehom gojimo spenjavke, kaj s pridom pojasnjuje 52 podob. Vezana Din 30.— (40.—), broširana Din 21.— (28.—).

Za mladino!

MED ŽIVLJENJEM IN SMRTJO

Dnevnik krmarja Albanova. Iz rušine prevel B. Vdovič. Ilustrirana knjiga, najznamenitejša te vrste. Izmed 24 ljudi sta se iz ledú otela samo dva. Šeststo kilometrov daleč sta hodila peš po ledu. Broširano Din 27.— (36.—), vez. Din 36.— (48.—).

Za mladino!

JETNIK V GORAH MESECA

Angleški spisal Bridges, prevel A. Anžič. Napeto pisana povest, ki se godi v Afriki. Pové, kako se je trmast in len fant v trpljenju izučil za življenje. Broširano Din 15.— (20.—), vez. Din 24.— (32.—).

KAMNARJEV JURIJ

Spisal France Seljak. Sodobna povojna povest, ki se godi v Primorju. Trpljenje, krivice, borba naših ljudi za obstanek, ljubezen do rodne grude — vse diha iz te žive slike življenja primorskih bratov. Broš. Din 21.— (28.—), vez. Din 35.— (44.—).

Novo!

GORNJE MESTO

Povest iz zagrebškega življenja. Spisal Bogomir Magajna. Živa slika sodobnega Zagreba. Tragedija slovenskih deklet, ki iščejo kruha v tujini. »Tri duše sem iztrgal iz svoje in jih oblikoval v besedo. Danico, sestro iz Primorja, Jelko, sestro vseh tistih naših ubogih, ki so raztreseni po vsem svetu, in Marijo.« Tako piše avtor sam na koncu povesti. — 270 strani obsegajoča knjiga v lepi opremi, vezana v platno stane Din 39.— (52.—), broširana Din 27.— (36.—).

Novo!

Milica Grafenauerjeva:

IZ DUHOVNEGA ŽIVLJENJA DRUŽINE

Ta prekornostna knjižica (42. zvezek Mohorjeve knjižnice) podaja zanimive razprave o zakonu, vzgoji, čistosti in rasti v duhovnost. Broširana stane Din 18.— (24.—), vezana Din 27.— (36.—).

SLOVENSKA UMETNOST

Spisal Viktor Steska. Broš. Din 30.— (40.—), vez. Din 39.— (52.—). To je delo 30 let! Vse po Sloveniji raztresene slike naših umetnikov so zbrane in opisane. Edina knjiga te vrste! Vsaka šolska in vsaka farna knjižnica bi jo morala imeti. Naročite!

ZAMETENE STOPINJE

Roman. Spisal Bordeaux, prevela Hafner Krista. Lani je izhajal v Mladiki. Kdor hoče pogleda v borbe in trpljenje dveh zakoncev, beri to knjigo. Broširano Din 27.— (36.—), vez. Din 39.— (52.—).

Kdor želi katero teh knjig, naj sporoči ime knjige in svoj točni naslov po dopisnici. To naj naslovi na: Mohorjeva družba v Celju.

Družbeni udje dobivajo knjige po znižanih cenah, neudje po navadnih (v oklepajih navedenih).

KUSNO, POCENI IN V NAJKRAJSEM

ČASU IZVRŠIMO VSAKOVRSNE TISKOVINE,

TAKO: RAZNE KNJIGE — ZNANSTVENE IN

LEPOSLOVNE, ČASOPISE, REVIJE, CENIKE,

LEPAKE, LETAKE, VABILA, RAZNE VSTOP-

NICE, NAROČILNICE, RAČUNE, KUVERTE IN

PISEMSKI PAPIR, RAZGLEDNICE ITD., SPLOH

VSE TISKOVINE ZA OBRTNIKE IN TRGOVCE,

INDUSTRIJO, DENARNE ZAVODE, DRUŠTVA

IN ZASEBNIKE · VEZAVA LIČNA V LASTNI

NAJMODERNEJE UREJENI KNJIGOVEZNICI

Mohorjeva tiskarna

v Celju

Prešernova ulica 17

Telefon številka 175

Tekoči račun

pri Ljudski posojilnici

v Celju